

T Ü R K İ Y E B A R O L A R B İ R L İ Ğ İ

IX. GENEL KURUL

8, 9, 10 O C A K 1976 - A N K A R A

B A Ş K A N L I K R A P O R U

VE

Y Ö N E T İ M K U R U L U Ç A L I Ş M A R A P O R U

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU

Başkan	: Av.Faruk EREM	(ANKARA)
Başkan Yardımcısı	: Av.Emin BALTAOĞLU.	(İSTANBUL)
Başkan Yardımcısı	: Av.Enver ARSLANALP.	(İZMİR)
Genel Sekreter	: Av.Rahmi MAĞAT.	(ANKARA)
Sayman Üye	: Av.Mehmet KAVAKLILAR.	(KONYA)
Üye	: Av.Osman KUNTMAN.	(İSTANBUL)
Üye	: Av.Vedat BURCUOĞLU.	(BALIKESİR)
Üye	: Av.Ziya BİLGE.	(ADANA)
Üye	: Av.Hilmi BECERİK.	(AYDIN)
Üye	: Av.Erdoğan BIGAT.	(ANKARA)
Üye	: Av.İhsan SARAÇLAR	(SAMSUN)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DİSİPLİN KURULU

Başkan	: Av.Şem'i ÜGE.	(İSTANBUL)
Üye	: Av.Davut SELÇUKİ.	(AYDIN)
Üye	: Av.Fadıl ALTOP.	(İSTANBUL)
Üye	: Av.İlhan KUTAY.	(ANKARA)
Üye	: Av.Ayhan EROL	(ANKARA)
Üye	: Av.Hasan Basri GÜDER.	(İZMİR)
Üye	: Av.Mustafa GÜRAY	(ZONGULDAK)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DENETLEME KURULU

Üye	: Av.İsmail ÖZERSİN.	(ANKARA)
Üye	: Av.Nuran KORTEK.	(KOCAELİ)
Üye	: Av.Yaşar ÖNOL.	(İSTANBUL)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ IX.GENEL KURUL
G Ü N D E M İ

Toplantı Tarihi:8,9,10 Ocak 1976
Toplantı Yeri : Ankara
Toplantı Saati : 10⁰⁰

- 1-Yoklama,
- 2-Birlik Başkanının toplantıyı açışı,
- 3-Bir Başkan, bir başkan vekili ve iki üyeden kurulu Genel Kurul Başkanlık Divanı seçilmesi,
- 4-Saygı duruşu,
- 5-Ankara Barosu Başkanının konuşması,
- 6-Başkanlık raporu ile Birlik Yönetim Kurulununun 1975 yılı çalışma raporu, Bilânço, gelir gider ve giderlerin bütçe ile mukayese tablolarının ve Denetleme Kurulu raporunun okunması ve görüşülmesi,
- 7-1975 yılı çalışmalarından dolayı Birlik Yönetim Kurulununun ibrası,
- 8-1976 yılı Bütçesi ile Bütçe Yönetmeliğinin görüşülmesi ve kabulü,
- 9-Süresi biten 5 asil 5 yedek Yönetim Kurulu üyelerinin seçilmesi,
- 10-Sınav Kurulu için 3 asil 3 yedek üye seçimi,
- 11-3 asil 3 yedek Birlik Denetleme Kurulu üyelerinin seçilmesi,
- 12-Yerli ve yabancı kongrelere gidecek delegelerin seçilmesi veya Yönetim Kuruluna yetki verilmesi,
- 13-Avukatlık Kanununda yapılması gerekli değişiklikler üzerinde müzakere ve karara varmak için olağanüstü Genel Kurul toplantısı yapılması teklifinin müzakeresi, gün tayini ve karara bağlanması,
- 14-Adlî hizmetlerin daha iyi bir şekilde görülmesi konusunda genel bir görüşme açılması hakkında İzmir Barosunun teklifi,
- 15-Türkiye Barolar Birliği Ölüm Yardımına yaşlılık nedenleriyle işden ayrılma halini kapsayacak şekilde değiştirilmesinin müzakeresi, değişiklik üzerinde bir karara varılması hakkında İzmir Barosunun teklifi,
- 16-Gelecek Olağan Genel Kurul toplantısının zaman ve yerinin tesbiti,
- 17-Dilekler,
- 18-Birlik Başkanının kapanış konuşması.

İ Ç İ N D E K İ L E R

<u>BÖLÜM</u>	<u>K O N U</u>	<u>SAHİFE</u>
	BAŞKANLIK RAPORU	I - X
	YÖNETİM KURULU ÇALIŞMA RAPORU	
I	GENEL SORUNLAR	
	A-Hukukun Üstünlüğü Kavramının Somutlaştırılması	2 - 9
	B-İdari Yargı Kararları	9 -12
	C-Genel Sosyal Güvenlik	12 -21
	Ç-Kıbrıs Sorunu	21 -22
	D-Ekonomi-Hukuk Kongresi	22 -23
II	YASAMAYA ve TOPLUM OLAYLARINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	
	A-Anayasa'ya aykırı Kanunlar Sorunu	24
	B-Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Durumu	24 -29
	C-Yargı Kararlarının Yerine Getirilmemesi	29 -30
	Ç-Siyasi Partilere Düşen Anayasal Görevler	30 -31
	D-Üst Mahkemeler Kanun Tasarısı	31 -32
	E-Göçmen İşçilerinin İnsan Hakları	32 -35
	F-Kıta Sahaneliği	35 -55
III	SOSYAL GÜVENLİK KONULARI	55 -64
IV	AVUKATLARIN HAK ve ÖDEVLERİ	
	1-İdarede Taraf Tutma ve Avukat Tasfiyesi	64 -65
	2-Vergi Açısından Avukatlık	65 -66
	3-Avukatlık Kanunu Çalışmaları	66
	4-Parlamento Üyeliği ve Avukatlık	66 -73
	5-Adli Tatil	73
	6-Asgari Ücret Tarifesi	73
	7-Barolara Kayıtlı Avukat Sayısı	73 -75
	8-Kıbrıslı Meslekdaşlarımızın Sorunu	75
	9-Mukayyet Avukatlarla İlgili Çalışmalar	76 -78
	10-Yeni Kurulan Barolar (Ağrı Barosu)	78
	11-Meslek Sorunları	79
	12-Adliye Sorunları	80 -81
	13-Stajiyerlere İlişkin Konular	81
	14-Resmi Kılık	81

<u>BÖLÜM</u>		
V	YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI	
	1-Alınan Kararların Genel Değerlendirilmesi	82 -
	2-Bölge Toplantıları	82 - 83
VI	BİRLİĞİN İÇ ÇALIŞMALARI	
	1-T.B.B. Disiplin Kurulu Çalışmaları	84
	2-Birlik Binası	84
	3-Birlik Yayınları	84 - 85
	4-Bülten	85
	5-Anket Çalışmaları	85
	6-Sekreteryaya Çalışmaları	86 - 88
VII	DEĞİŞİK İŞLER	
	1-Yüksek Mahkemelerle İlişkilerimiz	89
	a)Yargıtay	89
	b)Danıştay	89
	c)Yüksek Hakimler Kurulu	89
	2-Anayasa'da Belirtilen Sürede Çıkarılmayan Kanun- lar için Başbakanlığa Yapılan Müracaat	89
	3-Adliye, Bina, araç ve gereç ihtiyaçları	89
	4-Avukatlara vaki tecavüzler	89
	5-Birlik ve Baro İhtiyaçlarının DMO. karşılanması	90
	6-Birliğimizin Uluslararası Barolar Birliğine Katılması	90
	7-Baroların Protokoldeki Yeri	90
	8-Avrupa Baro Başkanları Toplantısı	90
	9-Adalet Akademisi	90
	10-Tercihli Telefon	90
	11-Tabanca Ruhsatı	90
	12-Dava Vekilleri ve Dava ve İş Takipçileri	91
	-İLKE KARARLARI	92 - 95

BAŞKANLIK RAPORU

Değerli Delege Arkadaşlarım,

Yasa gereğince Genel Kurulumuza, Yönetim Kurulu Raporundan ayrı, Başkanlık Raporu sunmak görevini yerine getirirken, bir yıl daha kendileri ile birlikte çalışmak mutluluğunu tattığım, değerli Yönetim Kurulu üyesi meslekdaşlarıma, huzurunuzda, teşekkürlerimi arz etmek isterim. Her alanda, içtenlikle kendilerinden yardım gördüm. Yönetim Kurulumuzun toplantıları hemen her zaman tam mevcutlu olabilmiş, her üye oyları ile, tartışmaları ile kararların verilmesine değerli katkıda bulunmuştur. Gerek TBBB.nden gerekse, kısmen (her çabayı yansıtmak olanağı bulunmadığından) Yönetim Kurulumuzun sizlere sunulan raporundan anlaşılacağı üzere bu yıl oldukça ağır ve yoğun bir çalışma dönemi başarı ile geçmiştir.

Aynı zamanda üyesi bulunduğum Yönetim Kurulunun bütün işlemlerinin sorumluluğuna katıldığımı ifade etmekle beraber, bu yılki Başkanlık Raporunda, gelenek haline gelmiş bir kurala uyararak, daha fazla Birliğimizin genel tutumuna ilişkin düşüncelerimi önümüzdeki yıllarda da hangi yönde bir çalışmanın Genel Kurulumuzca yürütülmesinin uygun görülüp görülmediğini sezebilmek amacı ile, arzetmekte fayda ve zaruret görmekteyim.

Zaman zaman, bazı siyasal kuruluşlar, bazı iktidarlar TBB.den şikâyetçi olmuşlardır. Birliğimizin yasal kuruluşu, sosyal görevi, hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamaktan gelen bu iddiaların bir önemi yoktur. Aynı nitelikte olmak üzere siyasal bazı kuruluşların Birliğimizde etkili olabilmek maksadı ile bazı sızmaları denedikleri görülmüş ve başarı sağlayamadıkları da kaydedilmiştir.

Bütün bu sorunlar karşısında TBB.nin Yasal ve sosyal niteliğini kapsamak üzere hukuksal bir tahlilini yapmakta fayda görmekteyiz:

I- BAROLAR ve KAMU OYU: "Kamu oyu" deyince akla "Demokrasi" ve özgürlükler gelir. Açık veya örtülü diktatörlüklerde kamu oyu değerlessiz sayılan veya yapay olarak yaratılması faydalı görülen bir "kavram"dır. Demokrasilerde "Baskı Gurubu" olan Barolar ve Birlik "Kamu Oyu" üstündeki etkisini kullanırken nelere dikkat etmelidir?

"Sınırsız kamu oyu" sistemi ile "yasak bölgesi-kamu oyu" sistemi ayırt edilmelidir. Bu ikincisine "kararsız demokrasiler"de rastlanılır. Seçimler, iktidara "genel yetki" vermiş sayılır. Fakat belli bir konuda sonradan ortaya çıkan veya değişen kamu oyunu saptamak olanağı (özellikle referandum ve benzeri usulleri kabul etmemiş demokrasilerde) bulunmamaktadır. Kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri -bir dereceye kadar- bu boşluğu doldurmuş olabilir.

Diktatörlüklerde bir kamu oyu oluşması veya değişmesi "ihtilâl başlangıcı" sayılır, ceza kanunlarındaki bazı hükümler ancak bu şekilde izah edilebilir. Demokrasilerde ise kamu oyu normal, hatta faydalı sayılır. Kamu oyunu yok edici tedbirler alınırsa Demokrasiden söz edilemez. Bu açıdan bazı kanunlarımızın, yeni bir anlayışla gözden geçirilmesi gereklidir. Bu konuda Barolara ve Birliğe görev düşmektedir. Demokrasiye geçiş her yönü ile başarılıdır. Batı demokrasileri ile doğu demokrasileri arasında fark bulunduğu iddiasına son verilmelidir.

Diktatörlüklerde kamu oyunun bulunmadığı iddiası doğru değildir. Her rejimde kamu oyu vardır. Bir bakıma diktatörlüklerde de Hükümet kamu oyundan haberdar olabilir. Fakat bunun açıklanmasını önler. Örneğin Fransa'da Vichy Hükümeti, koyduğu sansürle okuduğu mektuplardan kendisine karşı gittikçe artan direnci pek iyi anlayabiliyordu. Basında çıkan haberler, yorumlar, yazılar, diktatörlüklerde bile kamu oyununda birşeyler olduğunu hissettirebilir. Diktatörlüklerin yaptığı "resmi propoganda" ile kamu oyunun oluşması önlenmek istenir. Bu aynı zamanda bir "toplumsal şartlandırma" tekniğidir.

Kamu oyu, deyince, belli bir ülkede kamunun ne düşündüğü akla gelir. Bu nedenle "dünya kamu oyu" deyimine ihtiyaç duyulmuştur. Bu ikisi çatışmaya düşebilirler. Bir dönemde ırkçılık gerçekten Alman Kamu Oyu idi. Fakat ırkçılığı reddeden "Dünya Kamu Oyu" üstün geldi. Sömürgeciyik konusunda da böyle olmuştur.

Kamu niteliğindeki meslek kuruluşları böylesine bir çatışmayı önlemekle görevlidirler. Bu kuruluşların uzmanlıkları, Bilimin Milletler arası tarafsızlığı onlara bu görevin bilincini vermiş olmalıdır.

"Kamu oyu olgunlaşma süreci" ölçümlenmeye, ne de ölçülmeye elverişli değildir. Kırksekiz saat içinde de "kesin kamu oyu" belirmiş olabilir. (Kıbrıs Barış Harekâtında olduğu gibi). Fakat bu düzeysel bir değerlendirmedir. Bir anlık sayılan olayların bile sessiz ve sürekli bir "kuluçka süresi" vardır. Barolar Birliğinin öncülüğünü yaptığı "Hukukun Üstünlüğü" bu açıdan değerlendirilmelidir.

"Kamu oyunu hazırlamak"tan söz edilir. Siyasal partilerin kamu oyuna etkisi böyle olabilir. Partiler Kamu oyunu kendi inançlarına çekmek gayreti içinde olabilirler. Fakat kamu niteliğindeki kuruluşların etkisi "kamu oyunu oluşturmak (aydınlatmak) niteliğini" taşır. Barolar ve Birliğin bu niteliği yitirmemeleri gerekir.

Kamu oyu ile çoğunluğun oyu ayrı kavramlardır. İkisinin birleştiği dönemler olabilir. Bundan faydalanarak, gerektiğinde ayrılma olanağının kaldırılması, "siyasal fırsatçılık"tır. Demokrasilerde "Kamu oyunun sağlığını korumak" hukuk kuruluşlarına düşer.

Dönem, dönem Barolar ve Birlik "Hükümet" ile fikirscl çatışmaya düşmüş olabilirler. Bu demokratik düzen için olağandır. Kamu oyunu belli bir noktada saptamak ve yanında tutmak isteyen hükümet ile kamu oyunun toplumsal gösterge yeteneğini yitirmemesinde görevli kamu niteliğindeki kuruluşların tutumu elbet farklı olacaktır.

Bu görev pek soyludur. Kamu oyunun yanılığısı sosyal felâketlere yol açabilir. Onu sağlıkta tutan kuruluşların sorunluluğu da ona göre oranlıdır. Barolar Birliğinin bu sorumluluk bilinci içinde kalmasında ve devamında zaruret vardır.

II-BASKI GURUPLARI ve BAROLAR : Baroların ve TBB'nin bir "Baskı Gurubu" olduğu ileri sürülmektedir. Bu konunun bilimsel değerlendirilmesinde yarar vardır:

1. T e r i m : Yabancı dillerde kullanılan terim şudur; "pressure groups", "Les groupes de pression". Bu terim dilimizde "Baskı Gurubu" olarak çevrilmiştir.

Bazen başka bir terim de kullanılır: "Interest groups". Bu terim "menfaat gurupları" anlamına gelir.

"Baskı gurupları" ile "menfaat gurupları" deyimi eşanlamda değildir.

2. Y ı ğ ı n - g u r u p f a r k ı : Sosyal psikoloji açısından belki bir derecelenme gözlenebilir: yığın, menfaat gurubu, nihayet baskı gurubu. "Kamu niteliğinde Meslek Kuruluşları" da bu sorunların özel bir türü gibi gözükmektedirler.

Yığınlar, "şekilsiz topluluklar" dır. Bir rastlantı sonucu, birbirleri ile ne sosyal ne çıkarca hiçbir bağlantısı olmayan kimselerin biraraya gelmeleri ile oluşan yığınların bir "gurup" sayılmaları

olanağı yoktur. Buna karşıt "Menfaat gurubu" ile "Baskı gurubu" arasında ortak nitelikler de yok değildir.

3. M e n f a a t G u r u b u : Bununla beraber bu iki gurubu birbirinden ayırmak kolay değildir: "İkisi arasındaki başlıca fark, bir gaye ve metod farkı olarak kendisini gösterir". "Menfaat gurubu ile baskı gurubu farklı şeylerdir. Baskı gurubu ile menfaat gurubu arasında temel bakımından bir ayrılık yoksa da, bunların sosyal ve siyasî hayat-taki yerleri ve etkileri bir fark yaratmaktadır".

"Menfaat gurubu, aralarında fiili bir menfaat ortaklığı bulunan insanlardan meydana gelmiştir. İnsanların iradelerinin dışında, sosyal ve ekonomik hayat sonucunda ortaya çıkan bu ortaklaşa menfaat çok çeşitli biçimlerde olabilir".

Aynı olan menfaat insanları bir gurup saymağa yeterli olabilir. Fakat bunlar yalnız o menfaat açısından bir gurupturlar. "Şekilli topluluklar" haline dönüştükçe, "Baskı gurubu" haline geçebilirler. Örneğin, dış ülkelerde çalışanları bazı çıkarları yönünden bir gurup sayabiliriz. Bunlar örgütlesseler baskı gurubu haline geçebilirler. Çünkü bu birleşme sonucunda genel memleket sorunları amaç haline gelecektir.

"Menfaat gurubu" aktif bir şekilde çalışmasını sağlayacak bir teşkilâttan yoksundur. Menfaat gurubu, hükümete, yasama organına, kamu oyuna etki yapabilmek için disiplinli bir şekilde çalışamaz.

Menfaat guruplarının Anayasal kimliği yoktur. "Menfaat gurupları hukuk dışı sosyal kuvvetler olarak başıboş bırakıldıkları takdirde kudret ve tesir derecelerine göre siyasî hayatın haksanîyet ve adalet dairesinde ceryanını ihlâl tehlikesini taşıyabilir".

4. S i y a s a l O r t a m v e G u r u p l a r ı : "Klâsik demokratik teoriler, menfaat guruplarına meşru bir yer tanımamışlardır. Rousseau, her türlü menfaat temsilini, genel iradeye zarar verecek özel iradelerin belirtisi olarak görmüştür. Fransız devrinde çıkarılan 1791 tarihli Le chapelier Kanunu, Rousseau'un demokrasi anlayışından esinlenerek, Devletle birey arasında yer alan bütün (ara kuruluşlar)'ı ortadan kaldırmıştır. Aynı dönemde Amerika'da liberal siyasî felsefesinin temsilcilerinden biri olan Madison (hizip) olarak adlandırıldığı siyasal gurupları, toplumun genel ve sürekli menfaatlerini tehdit eden topluluklar olarak nitelendirilmiştir. Modern totaliter ve otoriter rejimlerde, genellikle, baskı guruplarına karşı olumsuz bir tutum

takınmakta, çeşitli menfaatlerin temsilini, toplumda yaratmak istedikleri sun'i ve mutlak birliğin gereklerine aykırı görmektedirler".

"Demokratik ülkelerde, fertle Devlet arasında yeralan ve fertlerin menfaatleri için iktidara baskı yapan guruplar, totaliter devletlerde iktidarın ferde baskısını sağlamaya da yaramaktadır. Siyasi iktidar, baskı gurubu olabilecek kurumların idarecilerinin (güvenilir) olmasına çalışır. Bu gurupların kendine bağlı olması veya böyle bir kanaatin uyanabilmesi için elinden geleni yapar. Totaliter ülkelerde bu gurupların herhangi bir isteğinin kabul edilebilmesi için, herşeyden önce gurubun iktidara bağlılığını açıkca belirtmesi gerekir. Meselâ Nazi rejiminde bütün guruplar doğrudan doğruya partinin denetimini altında bulunuyorlardı. Bunlardan özellikle ticaret ve endüstri alanında bulunanların liderleri; Nazilerle işbirliği yapmak zorunda kalmışlardı".

Modern Devlet, evvelki çağlara kıyasla, müdahaleci'dir. "Müdahale edilen alanlar teknikleştikçe, Devletin durumu güçleşmektedir. İşte Baskı Gurupları bu durumlarda Devletin yardımcısı olabilmekte ve teknik konularda devlet bürokrasisini aydınlatmaktadır".

Fakat bazı Baskı Guruplarının görevi tam tersine yöneliktir: Yürütmenin bazı alanlara (bilerek veya bilmeyerek) sızmasına önlemek. Baskı gurubu olarak Baroların en önemli görevleri budur.

"Bugün de birçok memleketlerde başlıca gayeleri temel hak ve hürriyetleri korumak olan dernekler ve birlikler vardır. Uyanık ve ülküdü vatandaşların meydana getirdikleri bu topluluklar, şuurlu ve sitemli çalışmaları ile (Hürriyetin bekçiliği) görevini yerine getirmekte ve bazen son derece etkili bir baskı gurubu hüviyetini kazanabilmektedirler".

Baskı gurubu olarak Baroları ve Barolar Birliğini kamusal yaşamın yönünü, saptamak veya yönünde tutmakta bilinçli istekleri yansıtmakla görevli bir kuruluş saymak gerekir.

"Bazı dünyasında demokratik gelişme vetiresine bir göz atıldığı zaman, bazı belirli hak ve hürriyetlerin tanınması için mücadele etmiş çeşitli baskı guruplarının bu gelişmede geniş payları bulunduğu görülür".

"Baskı guruplarının modern devlet idaresinde hiç de küçümsenmeyecek bir rol oynadıklarına şüphe yoktur".

Çoğulcu Batı Demokrasilerinde, Baskı guruplarının meşruluğu, kesinlikle kabul edilmektedir. Bu tür demokrasilerde onlara karşı çıkmak değil, daha faydalı, daha etkili olmaları çareleri aranmaktadır.

Pununla beraber güçlenen gurupları siyasallaştırmak eğilimlerine de zaman zaman rastlanır. Baskı guruplarının yöneticilerini parti'ye yakınlıkları ile tanınmışlardan seçtirmek için, dolaylı tedbirlere de başvurulmaktadır.

Herhangi bir parti ile (fiilen) birleşme baskı gurubunu yozlaştırır, bu gözlem gurup yöneticilerine bazı görevler yüklenmektedir. Fakat partilerin de gurubu "ele geçirme" çabasına düşmemeleri gereklidir.

5.S i y a s a l P a r t i l e r - G u r u p l a r : "Partilerle, baskı guruplarının ilişkileri bakımından kesinlikle söylenebilecek söz, partilerin, bu gurupların etkilerini ister istemez hesaba katmak zorunda olduklarıdır".

Tek parti dönemlerinde (veya seçim sonucu muhalif partilerin çok zayıf düşmesinde) bile Baskı Gurupları başarılı bir direnç gösterebilir, denge sağlayabilirler.

Siyasi partilerle, "Kamu niteliğindeki meslek kuruluşları" arasındaki farkı belirtmek yoluyla bazı sonuçlara varılabilir. Bir siyasal partiye katılıp katılmamak isteğe tercihe bağlıdır. Fakat bir "meslek"i seçmişsek o meslek "kamu niteliğinde meslek kuruluşu" ise ve kamusal bir düzenlemeye bağlanmışsa, onun organlarının kararlarına uymak zorunluğu, bu zorunluğa uyacaklardan fazla karar organlarında görev alanları düşündürmelidir. "Meslektaş"ının uymağa mecbur olduğu karar, her yöne ile düşünülmesi gereken bir karardır.

6.Y ü r ü t m e v e B a s k ı G u r u p l a r : Baskı gurupları siyasal iktidar karşısında bağımsızlıklarını, tarafsızlıklarını korumak zorundadırlar. Nasıl siyasal partilerin "menfaat gurubu" haline dönüşmesi gerçek niteliklerini yitirmekle sonuçlanırsa kamu niteliğindeki meslek kuruluşları için de aynı tehlikeye karşı uyanık kalmak zorunluğu vardır.

Baskı gurupları ile yürütmenin ilgisi bir çok memleketlerde olağan hale gelmiştir. Bu konuda özellikle İngiltere örnek sayılabilir. Bütün kanun tasarıları uzun komisyon çalışmalarından sonra yürütmenin malı olur. Komisyonlarda ağırlık daima meslek kuruluşlarındadır. Bu nedenle hükümete "komisyonlar hükümeti" adı takılmıştır. Fakat bu nedenle hiçbir çatışma olmamaktadır.

7. Baskı Guruplarının Özellikleri: Bir anlayışa göre menfaat gurupları "teşkilâtlanmış devlet sahası dahilinde gurupların geniş bir muhtariyetten faydalanmak suretiyle sosyal muavezenin kurulmasına yardım ederler". Bunlar adeta, "görünmez Hükümet"tirler.

Baskı guruplarının gücü, mensuplarının sayısına orantılı değildir. Örneğin üyesinin sayısınca bir "sendika" güçlü sayılabilir. Fakat "fikircce baskı gurupları" çok farklıdır.

"Baskı guruplarının, politikaya önemli etkileri olduğu açık bir gerçektir. Baskı guruplarının kuvvetini yaratan öğeler, gurupların niteliğine göre değişir. Bazı gurupların kuvveti üyelerinin kalabalıklığına, bazılarının kuvveti ise zenginliğe ve ekonomik hayattaki yerlerine dayanır.

Üyeler arasındaki dayanışma duygusu, düzenli teşkilât ve Kamu oyu üzerinde etkili olabilnek için elde bulundurulmuş araçlar da baskı guruplarının etkili olmasını sağlayan etkenlerdir.

Kamu niteliğindeki baskı kuruluşu olarak Barolar ve Birliğin gücü sayıda toplanmamaktadır. Tam bir kuruluşu sahip olmaları, stratejik mevkileri, bütün toplum olayları ile ilgili olmaları gibi unsurlar onların gücünü sağlar.

Genellikle Baskı guruplarının siyasal iktidarı kararlarına etkili olmak çabasını yansıttığı ileri sürülür. Bizce bu dolaylı bir etkidir. Baskı guruplarının gerçek amacı kamu oyunu oluşturmaktır. Yol, iktidardan geçmemelidir.

Bir konuda daha isabetli politikanın saptanmasında ilgili baskı gurubunun işbirliğini sağlamak çoğulcu demokrasilerde tercih edilen bir yöntemdir. Kaldığı, bir gurubu yakından ilgilendiren bir politikayı, o gurubun rızası ve işbirliğini sağlanmadan yürütmeğe çalışmak olanaklı kalmamıştır. Barolar ve Birlik bunu kanıtlamışlardır.

8. Kamu Niteliğindeki Serbest Meslek Kuruluşları: Baskı gurubuna katılanları birleştiren şey ile menfaat gurubunu birleştiren şey aynı değildir. Bazen baskı gurubunda da, "yarar birliği"ne rastlanır, fakat "hâkim vasıf" daima düşünsel düzeydedir. Böyle kalması gerekli görülen alanlarda Baskı gurubu daha fazla önem kazanır, kanunla düzenleme yoluna gidilir.

"Serbest meslek"lerin kamu niteliğinde kuruluşlar haline gelmesi önerilerin her türlü çıkarıcılıktan uzak kalmalarını sağlamak içindir. Genel anlamda baskı gurupları (evleviyetle menfaat gurupları) ile

kamu niteliğindeki baskı gurupları arasındaki diğer bir fark da sorumlulukta toplanır. Bu soruncular her açıdan sorumluluk taşırlar. Bu sorumluluklar kanunla belirtilmiştir.

27 Mayıs Devrinin sonu Bilim kurulunca hazırlanan ön tasarıda Cumhuriyet Senatosunun 85 üyesinden 40 üye Barolar ve diğer meslek kuruluşlarından seçiliyordu. "Bu ön-proje kabul edilse idi, meslek teşekküllerinin hızlı bir gelişme ve baskı gurubu faaliyeti göstermeleri beklenebilirdi".

Kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarının önemi belirtilince bundan bir sonuç çıkar. Yasama organı, ancak Anayasanın 122. maddesindeki ölçülere uyan guruplara "kamu niteliği" tanınmalıdır. Menleketimizde düşünülmeden bu sıfatın özel kanunlarla dağıtılmış olması isabetli sayılamaz.

9.S i y a s e t - B a s k ı g u r u p l a r ı: "Baskı guruplarının birçokları, ısrarla siyasi nitelik taşımadıklarını bildirmeğe önem verirler. Fakat gurup menfaatlerinin korunması ve savunulması, onları, ister istemez siyasi hayata sokar".Bizce konuya şu soru ile girmek lâzımdır: Siyaset yapmak nedir?

Siyasetle uğraşma yasağına ilişkin hükmü yorumlayan Yargıtay kararı esas alınarak "siyaset ile iştigal" yasağının anlamını tayin olanığı vardır. Yargıtay bir bozma kararında aynen şöyle içtihad etmiştir: "...bir Bakanın iddia edilen beyanına karşı izhar edilen ve bir olaya münhasır kalan bildirideki düşüncenin, siyasetle iştigal kasdına müsbet bir eylem ve hareket niteliğinde bulunmadığı nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisi" yolsuz sayılmıştır (4 CD.4.2.1967, 5429/6861, Resmi kararlar derg. 1968, n.5-6, s.106).

Görülüyorki, "süreklilik" bir ölçü olarak belirlemektedir. Fakat bu ölçü yeterli sayılamaz. Siyasi organ ve kuruluşları "belli bir yönde" sürekli olarak etkilemek amacının güdürlüğü de açıkca sabit olmalıdır. Bu ikinci ölçü "siyasal uğraşma katılma" niteliği olarak da kabul edilebilir.

Siyasetle iştigal kastının "açıkca anlaşılır" olması zorunluluğuna, yukarıdaki kararda "iştigal kasdına müsbet bir eylem ve hareket" in vukuu şartı ile işaret olunmuştur.

Partiler Kanununun 1. maddesine göre "siyasi partiler, toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, TBMM. üyeliği ve özel kanunlarına göre mahalli idareler seçimleri ile belirli görüşleri yönünde

denetlenek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandası açık kuruluşlardır". Görülmüştür ki siyasi partilerin "sürekli çalışmaları" bir ölçü olarak kabul edilebilir.

Avukatlık Kanununun 76/2. maddesine göre "Barolar, kanunda belirtilenler dışında her hangi bir işle ve siyasetle uğraşamazlar". III. maddesinde "Birlik, kuruluş amacına aykırı işlerle ve siyasetle uğraşamaz".

Avukatlık Kanununun gerekçesinde "Anayasanın hükmü uyarınca, tüzel kişiliği haiz olan Baroların hepsini içine alan bir Birliğin kurulmasındaki zaruret münakaşaya yer verneyecek derecede açıktır... Birliğin amacı, yalnız avukatlık mesleği ve avukatlar yönünden değil, fakat hukuk alanında menleket yararı yönünden de ele alınmış ve bunu sağlayıcı hükümler vazedilmiştir. Bu suretle milli hukukun inkişafında, avukatların bilgi ve tecrübelerinin daha geniş çapta rol oynayacağı muhakkaktır".

"Birliğin amacı" ancak, "Birliğin görevleri" ile saptanabilir. Bu görevler arasında (Av.K.110/6) şu hüküm de yer almaktadır: "Kanunların menleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda yayınlarda bulunmak, gerekirse, ön tasarılar hazırlanmak". Bunlar, siyasi olan veya belli bir dönemde siyasi nitelik kazanan konulara ilişkin olursa nasıl hareket edilecektir? Eğer Türkiye Barolar Birliği'nin ele aldığı konu, görevleri arasında ise, görevi yerine getirmek "siyasetle uğraşma" sayılmaz. Fakat bu yapılırken siyasi organları belli bir siyasi yönde, sürekli şekilde etkilenek amacı güdülmelidir.

Birliğin ve Baroların siyasetle uğraşmaması asıldır. Fakat siyasetle uğraşmamanın ölçüsü "idareye mutlak bağlılık" olarak beninse-nirse müdahaleye bahane bulunmuş olur. Siyasi mahiyet kazannış bir konu, esasında, Birliğin görevine giriyorsa, siyasi nitelik, görevin yerine getirilmesine engel veya görevin yapılması için bir mazeret sayılmaz. Nasıl, siyasi konulu bir dâva, mahkemeye intikal edince o mahkemenin siyasetle uğraşdığı iddia edilemezse, Türkiye Barolar Birliği'nin görevini yapmak takdirini kullandığı zaman siyaset yapılmış sayılmaz. Anayasa Mahkemesine intikal eden pek çok konu siyasidir. Fakat, bu sebeple Anayasa Mahkemesi siyasetle uğraşmış sayılmaz.

Nasıl bir davranışın "siyasetle uğraşmak" sayılacağı hususunda doktrin, Dernekler Kanunu ve içtihattan alınan ölçüler Baroların ve Birliğin tutumunu tâyinde isabetli sayılmalıdır. Bu nedenlerle;

a)Barolar ve Birlik "sürekli" bir şekilde;

b)Siyasi organları "belli siyasi bir yönden etkilemek amacı

iyeye;

c)"Kanunda gösterilen görevleri dışında" kalan siyasi konular-
da; faaliyette bulunursa, Baroların ve Barolar Birliğinin siyaset yap-
tığı yolundaki bazı haksız ithamları karşılamak ve görevde hangi ilkeye
ve ölçüye bağlı/^{kalinacağını} açıklanmak maksadı ile konuyu Genel Kurulumuzun çok
değerli delegelerinin takdirine arz etmek ihtiyacı duyulmuştur.

En Derin Saygılarımla.

TBB.Başkanı

Av. Faruk EREM

Y Ö N E T İ M K U R U L U Ç A L I Ő M A

R A P O R U

Değerli Delegates,

Kurulumuz bir yıllık çalışmalarını aşağıda bilgi ve eleştirilerinize arz ederken hepinize eniyi dileklerini ve saygılarını sunar.

Bir yıllık çalışmalarımız esnasında yaptığımız işleri, üzerinde durduğumuz ve çözümlenmeğe çalıştığımız sorunları, görüşlerimizi sizlere sunuyoruz. Yaptıklarımızın en iyi olduğunu ve herşeyi kapsadığını iddia etmiyoruz. Hatalarımızın ve eksiklerimizin anlayışla karşılanacağına ve bunların yapıcı şekilde eleştirileceğine inanıyoruz.

İleri sürülecek görüş ve eleştiriler, muhakkakki gelecek çalışmalara ışık tutacak, başarının artmasına, Birliğin Yücelmesine büyük katkıda bulunacaktır.

Türkiye Barolar Birliği, Baroların ve sizlerin değerli yardımlarınızla daha da güçlenecek ve lâyük olduğu seviyeye erişecektir.

I. B Ö L Ü M

GENEL SORUNLAR

A-Hukukun Üstünlüğü Kavramının Somutlaştırılması :

Genel Kurullarımızda izhar buyrulan temenniler arasında "Hukukun Üstünlüğü kavramının somutlaştırılması" için gerekli çabaların yoğunlaştırılması yer almaktaydı:

Şöyle bir soru akla gelebilir. Neden TBB.Hukukun üstünlüğü ilkesini topluma benimsetmek çabası içindedir, neden böyle bir "yön"ü seçmiştir? Bu sorunun cevabı şöyle olabilir:

- Hukukun üstünlüğü kavramı, Doktrin yanı ne olursa olsun, "H u k u k u n (sadece kanunların değil) u y g u l a n m a s ı" döneminde yer alır. Bir toplumda "Hukukun (sadece kanunların değil) uygulanmamasının başlıca ve manen sorumlusu" avukatlardır.

- Eger kanunlardan öteye Hukukun ne dedeğini ortaya koymak olanağı yoksa Avukatın (hatta hukukcunun) görevi anlamsızlaşır, Hukukun üstünlüğünü savunmaktan yoksun hukukcu, hukukun dışında, başka güçlerin emrinde demektir.

TBB.Genel Kurulu'nun, Adana toplantısında Birliğimizin kuruluşundan bu yana ısrarla üzerinde durduğu, komuya mal etmek çabasını güttüğü "Hukukun Üstünlüğü" kavramının berraklığa kavuşturulması isteği, emir telâkki edilmiş, Birinci Türk Hukuk Kongresinin tetkikinden geçtikten sonra genel kurulun Bursa toplantısında tasvibe sunulmak suretiyle Birliğimizin savunacağı "Hukuk siyaseti" ve "genel tutum" umuzun saptanması amacı ile derlenen bilgiler yayınlanmıştı. Genel Kurulumuzun geçen yıl Samsun toplantısında ise kavramın daha somut hale getirilmesi önerilmişti.

1-"Hukukun Üstünlüğü" Kavramı: İtici fikir gücündeki bu kavramın demokratik ülkelerde kazandığı hız küçümsenmeyecek dereceye ulaştı. Türkiye Barolar Birliği'nin kuruluşundan sonra memleketimizde de dikkati üstüne çeken, doktrinde ve resmî demeçlerde bazen bir güven kaynağı, bazen daha iyi bir düzen için özlem anlamında kullanılan bu deyim büyük bir gelişmenin müjdecisi olduğu hissedilmektedir.

Fransızcada "Primauté du droit" (veya anlamca biraz farklı olarak Principe de la légalité) terimi, İngilizcede "Supremacy of law", Almancada "Hukuk Devleti" ile karma anlamda "Rechtsstaat" deyimini kullanılır.

Bu kavramda birleştirici bir nitelik de sezilmektedir.

2- Diğer kavramlarla ilişki : "H u k u k D e v l e t i" deyimini ile "H u k u k u n Ü s t ü n l ü ğ ü" arasında da bağlantı vardır, fakat ikisi eş anlamda değildir. Kanuna bağlı devlet ile hukukun üstünlüğüne göre kurulmuş, buna göre faaliyet gösteren ve gelişen devlet ayrı şeylerdir.

"Hukuk devleti kavramı tam bir kanunilikten, yani her şekli ile ve ne pahasına olursa olsun kanuna uygunluktan ibaret değildir. Aksi takdirde hukuk devleti gerçekte sadece bir kanun devleti olurdu. Kanunilik adı altında devlet her şeyi yapabirdi. Haksızlığın da meşruluk kılığına sokulabileceğini tecrübelerle görmüş bulunuyoruz; yine bildiğimiz gibi pek çok ve pek kötü biçimlerde de kanuni haksızlıklar vardır. Bir kanun devleti, kanuni haksızlıklar devleti olabilir. Şu halde hukuk devleti, şekli kanunilikten başka biçimde temayüz etmelidir. Gerçek hukuk devleti kuruluşunda ve işleyişinde hakkaniyet kurmayı ve idame ettirmeyi görev edinen devlettir" (Huber, E.R.Modern Endüstri toplumunda hukuk devleti ve sosyal devlet. Çeviren:Ansay, T.Ankara HF.Derg.1971,n.3).

Pek geniş anlamda alınır ve "e n ü s t k a v r a m" olarak kabul edilirse "Hukuk Devleti" ve "Hukukun Üstünlüğü" eşanlama gelebilir. "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda (Hukuk Devleti) terimi ile anlatılmak istenen şey, (Hukuk Üstünlüğü Devleti) dir" (Esen,s314).

"S o s y a l H u k u k D e v l e t i" (Anayasa 2) deyimini berrak bir anlama bağlanmalıdır. Bu deyim neleri red ettiğini anlamak, neleri kabul ettiğini kestirmekten daha kolaydır. Sosyal Hukuk Devleti, liberal ekonomik düzene dayanan hukuk devleti demek değildir. Marksist bir düzen de kast olunmamaktadır.

Sosyal Hukuk Devleti, "h u k u k d e v l e t i" kavramının çağımızda kazandığı yegâne anlamdır. Hukuk Devleti olmaksızın "sosyal devlet", sosyal devlet olmaksızın "hukuk devleti" düşünülemez. O halde sosyal devlet ile hukuk devleti iki ayrı kavram sayılamaz. Bu suretle "hangi hukukun üstünlüğü" sorusu karşılanmış olacaktır.

a) Kanuna bağı devlet: "Kanuna bağı devlet", "Kanun devleti" kavramlarında tutucu olmak isteyen anlam ağır basar. Toplumda düzen isteğine uygun bir anlayışı ifade eden "kanun devleti" kavramı daima itibar görmüştür. "Kanun devleti" ne diktatörlüklerde de kolayca rastlanır. Fakat "Hukukun üstünlüğü" kavramındaki itici göçten ve yaratıcılıktan kanun devletleri yoksun kalmışlardır!

"H u k u k a b a ğ l ı d e v l e t" terimi kanunlara bağı devlet anlamında alınırsa ona "hukuk devleti" demek güçtür. Gerçek Hukuk Devleti "Hukukun üstünlüğü"nü kabul eden devlettir. Böyle anlaşılınca Hukukun üstünlüğüne bağıllık Devletin meşruluğunu saptamakta bir ölçü de sayılabilir. Bu suretle Devlet kendini "Hukuk"a tâbi saymıştır.

Böylece kanun devletinin küçümsendiği sayılmamalıdır. İnsanlığın "kanuna bağı toplumlar" kurabilmek kolay olmamıştır. Fakat içinde bulunduğumuz çağ kanunilik prensibinin yeterli olamıyacağını gösterdi. Hukukun kanundan da üstün olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Düzeyde kalan bir anlayışa göre kanunlar sonuçta, toplumdaki bir çoğunluğun iradesi sayılır. Hukuk bundan farklıdır. Kanun ile hukukun yollarının ayrıldığı dönemler olmuştur. Kanunilik kavramı ile hukukun üstünlüğü arasındaki fark bundan gelir.

Montesquieu "iyi insan, memleketinin kanunlarını seven kimsedir" demişti. Bu deyim "k a n u n i l i k" kuralının itibarını açıklar. Çünkü o çağlarda toplumu yönetecek en doğru kurallarının kanunda yer alacağı düşünülüyordu. Kanun "insan tabiatının gelişmiş şekli" olarak kabul ediliyordu (Sanzpastor J.A.de role du juriste et me développement économique et sociale dans un régime de légalité) bu bir idealdir. İdeal kanun ile kanunilik kavramı arasında bir çatışma düşünülemez. Fakat kanunlar sadece yasama tasarrufu niteliği ile yetinilirse iki kavram arasında ayrılık başlar. Kanunilik somut bir örnekte kapsadığı hükümler nazara alınmaksızın, sadece "kanunilik kavramının soyut değeri" olarak ortaya konur. Fakat bu suretle "kanun adamı halinde hukukcu" bir araç haline gelir, kanun tutsaklığına düşer. Kanunilik ekonomik, sosyal ve düşünsel gelişmenin engellerinden biri olursa hukukçu değerinden ve görevinden çok şey kaybedecektir. Sosyal ve ekonomik gelişmenin yoğunlaştığı dönemlerde hukukun üstünlüğüne direnç zararlı bir davranıştır.

Doğa kurallarına göre bir kanun haklı gözükebilir. Fakat aynı kanunun hukukun üstünlüğü karşısında pek ilkel görülmesi, insanlık haklarına aykırı düşmesi imkânsız değildir.

Hukukun üstünlüğü "y a z ı l ı h u k u k"tan ayrıdır. Kaldıki yazılı olanın mutlaka "Hukuk" olduğu da iddia edilemez.

Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinin şu kararı (12 Haziran 1967) hukuk üstünlüğünün bu açıdan uygulanmasına iyi bir örnektir.

"Amerikan vatandaşı bir beyazın Kolombiya'da Amerikan vatandaşlığı bir zenci kadın ile evlendiği, Amerika'da 15 Devletin ise böylesine karma evliliği yasak eden kanunları olduğu, karı kocanın bu çeşit kanunu olan Virjinya'da yerleştikleri, fakat durumlarının kanuna aykırı hale geldiği, bu kanunun Amerikan Yüksek Mahkemesinden iptâlinin istendiği görülmüştür.

Yüksek Mahkeme, Amerikan vatandaşları arasında beyaz-siyah ırk evlenmelerini yasak eden kanunun butlanına, böyle bir kanunun vatandaşlar arasında eşitlikten bahseden Anayasanın 14. maddesine aykırı bulunduğu sonucuna varmıştır. Kararın gerekçesinde evlenmenin, temel medenî haklardan olduğu, bunun insanın varlığı ve devami bakımından büyük önem taşıdığı, ırk mülâhazası gibi esassız bir düşünce ile bu temel hürriyetin yok edilmesinin eşitlik kuralına aykırı düştüğü, Amerikan Anayasasına göre başka bir ırktan bir kimse ile evlenmek veya evlenmemek hürriyetinin sadece kişiye ait olduğu, buna Devletin karışamayacağı, belirtilmiştir".

Federal Almanya Anayasa Mahkemesi (14 Şubat 1968) benzer bir olayda hukukun üstünlüğünü şu şekilde değerlendirdi.

"Federal Almanya Anayasasının 3. maddesinde "herkesin kanun önünde eşit olduğu, cins, soy, ırk, dil, menşee, dini veya siyasi fikirlerinden dolayı kimsenin kötülenemeyeceği veya imtiyaz sağlanamayacağı" hükmünün yer aldığı, 1941 tarihli bir kanuna dayanılarak çıkarılan bir tüzükte ırk ve din mülâhazaları ile bazı kimselerin Alman uyruklugundan çıkarılabileceği görüldü.

Alman Anayasa Mahkemesi bu tüzüğü şu gerekçelerle iptal etti: Nazi rejiminin, adaletin temel prensipleri ile bağdaşmayan tasarrufları kanun hükmünde değildir. Eger hakim bunları uygularsa adaleti değil adaletsizliği tahakkuk ettirmiş olur. Kaldı ki tüzük Anayasanın 3. maddesinde yer alan eşitlik kuralına da aykırıdır.

Bu itibarla 30 Ocak 1933 tarihi ile 8 Mayıs 1945 tarihi arasında, ırk ve din mülâhazaları ile Alman uyrukluğunu kaybetmiş olanlar, hilâfına istekleri olmadığı takdirde, bu uyrukluğunu muhafaza etmiş sayılırlar".

b) Tek anlamlı kavram : Hukukun üstünlüğü karma ve bileşik bir kavram gibi gözükebilir. Hukukun kapsadığı alanın genişliği düşünülürse bu intibain uygulamanın çok çeşitli olmasından geldiği anlaşılacaktır. Esasında hukukun üstünlüğü tek anlamlı bir kavramdır, karma ve bileşik değildir.

"Milletler arası hukukcular komisyonununun 1959'da Yeni Delhi toplantısında hukuk üstünlüğü için kabul ettiği formül şu olmuştur; Hukuk üstünlüğü demek, her zaman aynı olmadıkları halde bir çok noktalarda benzerlik gösteren ve dünyanın çok farklı siyasi yapıda ve farklı ekonomik şart içindeki çeşitli devletlerinde yaşayan hukukcuların gelenek ve tecrübelerine göre, ferdi, keyfi hükümete karşı korumak ve insanlık haysiyetinden faydalanmasını sağlamak için gerekli oldukları tartışılanayan prensipler, müesseseler ve usuller demektir" (Esen, s.309).

c) Kanun önünde eşitlik : Kanun önünde eşitlik bugün klâsik anlamı açısından daha dar bir uygulama içinde değildir.

â) İkinci sınıf vatandaş : Demokrasi ilkesine bağlı devletlerde "ikinci sınıf vatandaş yaratmak yasası" gün geçtikçe gelişen bir anayasa kararı haline gelmiştir.

Amerikan Yüksek Mahkemesinin şı kararı buna iyi bir örnek olabilir:

"Dâvacının Almanya'da doğduğu, çocuk yaşta iken ana-babası ile birlikte Amerika'ya geldikleri, ana-Babasının Amerikan uyrukluğuna geçmeleri sonucu kendisinin de bu uyrukluğunu elde ettiği, daha sonra Alman uyruklu bir kişi ile evlendiği, iki defa Amerika'ya gelmesi hariç sekiz seneden beri Almanya'da ikamet ettiği görüldü. Muhâceret ve Uyrukluğa hakkında 1952 tarihli kanun müktesep tabiiyetli vatandaşların, menşé menleketlerinde aralıksız üç seneye ikamet etmeleri halinde Amerikan uyrukluğunu kaybetmelerini gerekli kılmaktadır. Bu sebeple idare dâvacının Amerikan pasaportu istediğini red etmiştir.

Kanun hükmü Yüksek Mahkemece şu gerekçelerle iptal olundu: Bu kanun, müktesep tabiiyetli vatandaşların, doğuştan Amerikan tabiiyetli olanlara nazaran daha az güvenilir oldukları yolunda, kabulü

imkânsız bir ipoteze dayanmaktadır. Doğuştan Amerikalı olan bir kişi, Amerikan uyrukluğunu kaybetmeksizin yabancı bir ülkede istediği kadar ikamet edebilir. Müktesep tabiiyetli olanların yabancı bir ülkede yaşamak ve çalışmak haklarını tahdit eden hüküm bir grup vatandaşın alçaltıcı niteliktedir. Bu suretle ikinci sınıf vatandaş grubu yaratılmış olur. İster doğuştan, ister müktesep tabiiyetli olsun herhangi bir vatandaşın yabancı bir ülkede ikametini vatanına daha az bağlılık, vatandaşlıktan iradî olarak feregat almasına gelmez. Böyle bir durumun aileyi veya mesleki ve tanamiyle meşru sebeplerden ileri gelmesi mümkündür".

b) Sosyal adalet: Kanun önünde eşitlik kavramının (Anayasa 12) ekonomik güven hakkına kadar genişlediği görülmektedir. Eşitliğin somut anlamını "kişilerin devletçe eşit olarak korunması"nde aramak lâzımdır. Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzurunu, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar" (Anayasa 10). Böyle anlaşılan eşitlik hukukun üstünlüğü kavramındaki içdenliği kenitlar. Bununla beraber şekilde kalan eşitlik aldatıcıdır. Devletten korunmasını istemek "hak"kı, herkesin aynı eşitlikle korunması olarak anlaşılırsa daha fazla korunmaya muhtaç olanlar için durum kanuni eşitsizlik haline gelir. Yoksulluk her toplunda aşırı çareler ve sorumsuz önderler yaratmıştır. Sağ ve sol diktatörlüklerde kronolojik gözlen bunu gösterir.

Görülüyorki "kanun önünde eşitlik" klâsik anlamını genişletmiş "i n s a n l ı k k u r a l l a r ı ö n ü n d e e ş i t l i k" anlamını kazanmıştır:

Hukukun üstünlüğü ile "içtihad" da farklıdır. Fakat bir ayrım gereklidir: "K a n u n l a r ı n u y g u l a n n a s ı" anlamında içtihad (=uygulayıcı içtihad) uygulanan kanunun hukuka uygunluğu oranında değerlidir. "Y a r a t ı c ı i ç t i h a d" ise "Hukukun üstünlüğü" kavramının somutlaşması, sürekli görevde kalmasıdır. Yeterki bu tür içtihad, hukukun üstünlüğünü gereği gibi yansıtabilsin.

3) Hukukun üstünlüğü ve demokrasi: Hukukun üstünlüğü belli bir sosyal ortama muhtaçtır.

"Anayasanın öngördüğü ve garanti altına aldığı sosyal hukuk devleti kişisel ve sosyal momentlerin diyalektik bir birleştirme ile vahdet haline getirilmesine dayanan bir devlettir. Bu bir

(bağdaştırılmayanların bağdaştırılması) çabası değildir. Bilâkis sosyal oluş kişisel özgürlükle kaynaşma halinde ve kişisel oluştta sosyal bağlantı ile kaynaşma halinde iyi ve hakkaniyete uygun bir anlam kazanırlar" (Huber-Ansay s.51).

a) Demokrasi: Bu ortam "demokrasi"dir. Fakat demokrasi kelimesine içdenlikle verilen arlanda anlaşmak lâzımdır. "Güdümlü demokrasi" özlemi içinde hukukun üstünlüğünden söz edilemez. Zira sürekli bir gelişme anlamına gelen hukukun üstünlüğü kavramını güdümlü bağdaştırmak mümkün değildir.

Yürütmenin yargıya karışması kuraldır. Yasamanın da yargıya karışması aynı derecede sakıncalıdır. Buna mukabil yürütme ve yasanayı, yargı kordine özgü bir denetin altında tutar. Bu yargının üstünlüğüdür. Hukukun üstünlüğünü sağlamak için yargının üstünlüğünü kabul etmek lâzımdır.

"Hukukun üstünlüğünü tanımış bir toplunda, kişinin korunması, aydın, bağımsız ve cesaretli hâkirlerin mevcudiyetine bağlıdır" (bk. Commission internationale de juristes, la primauté du droit, idée-force du progrès, 1965, s.54).

b) Anayasal nitelik: Hukukun üstünlüğü kavramı, sosyal baskılara karşı kişisel tepkileri örlemekte en etkili çaredir. "Direnme hakkı"nın kullanılmasından isyana kadar gidebilen tepkilere sebebiyet verilmemek istenirse en güvenli yol hukukun üstünlüğünü tanımakla ve gerçekleştirmekle bulunabilir. Bu açıdan hukukun üstünlüğü kavramının "kamu hukuku" ve "anayasa hukuku" açısından değeri büyüktür.

Hukukun üstünlüğü anayasamızın gereğidir. Anayasa "karun devleti"nden değil, "hukuk devleti"nden söz eder. O halde hukukun üstünlüğü anayasal bir kavramdır. "Direnme hakkı"nı kabul eden Anayasamız "hukuk devleti"nden söz etmekle "çelişmesiz anayasa" niteliğini -hiç olmazsa bu açıdan- koruyabilmiştir. Görülüyor ki, hukukun üstünlüğü anayasanın sadece isteği değil, emridir.

"K a n u n l a r ı n a n a y a s a y a a y k ı r ı l ı ğ ı" iddiasını meşru sayan bir anayasa "b i ç i n s e l k a n u n" u teşhis ve tecrit etmiş, karunların üstünde "k a n u n l a r ı i d a r e e d e n k a v r a m l a r"ın varlığını benimsemiştir. O halde anayasamız hukukun üstünlüğünü açıkca kabul etmiştir.

B-İdari Yargı Kararları :

1975 Yılında dikkatleri daha fazla üstüne çeken olay, hiç kuşkusuz diyebilirizki "İdari Yargı Kararlarının, özellikle yürütmenin durdurulması kararlarının uygulanmaması" konusudur.

Konu, çeşitli yönlerden Birlik Yönetim Kuruluna intikal etmiş, Yönetim Kurulumuz gerekli girişimlerde bulunmuş, kamu oyunu aydınlatmak çabasını bu alanda da yürütmüştür. Derlenen düşünce ve çalışmalar, Genel Kurulumuz üyelerine takdim edilen broşürde etraflıca yansıtılmıştır:

TBB.Yönetim Kurulu "H u k u k D e v l e t i" ilkesinin, bazı idari davranışlarla zedelendiği sonucuna varmış, mahkeme kararlarının yerine getirilmemesini çok ağır sorumluluklar doğuran bir "e y l e n" saydığını açıklanarak zorunluğunu duymuştur.

Hukuk Devleti kavramı ile yürütmenin yargı denetimine bağlanması kavramı ancak birlikte bulunursa, gerçekleşirse bir anlam kazanırlar.

"Türkiye'de bir çok somut gerçekler vardır... Türkiye'de somutlaştırılması oldukça zor sayısız soyut gerçekler de vardır. Bunlardan biri de hukuk devletinin varlığı ya da biçimde kalması gerçeğidir" (Çölaşan, E-Börtçene, İ.Hukuk Devleti Karacan Armağanı, İstanbul,1972, s.3). Bu unutsuzluğu yansıtan görüş "Hukuk Devleti"ni gerçekleştirmek çabalarının hızını kesmemelidir. Umutsuzlukla biten düşünce "Hukuk" değildir.

"Bir H u k u k D e v l e t i n d e ve bunu tam anlamı ile benimsemiş Anayasamızda, yargı kararına uyulmaması idare edenlerin takdirine veya beğenisine bağlı olamaz... Yargı kararlarına uyulması Hukuk Devletinin olduğu kadar, uygar bir toplum olmanın da temelidir. Yargı kararlarına uyulmanın idare edenlerin keyfine bağlı olduğu bir toplumdaki hukuk güvenliği yok demektir. Hukuki güvensizlik her türlü güvensizliği davet eder". (Kıratlı, s.149). Bu nedenle TBB.Yönetim Kurulu bazı uygulamalar karşısında ciddi kuşku içindedir.

"Anayasamız bir hukuk devleti kurmak istemiş ve nitekin de kurmuştur. Hukuk Devleti kavramını, sadece tek başına, ele alsak, diğer (y a r g ı) ile ilgili olan esasları ve hükümleri bir tarafa bıraksak bile, soyut, saf, mücerret (H u k u k D e v l e t i) kavramını isteyelin, istemeyelin- bir müeyyideyi tazammun eder. Hukuk Devleti, istemek demek: platonik, romantik ve sembolik olarak Hukuk Devleti

istemek ve bunu sadece kâğıt üzerinde gerçekleştirmek anlamına, elbet-
teki gellmez. Binaenaleyh, bunlardan sıyrılabilmek için, yani hukuk
devletini, sembolik, platonik... olmaktan kurtarabilmek için, bir nü-
eyyideye ihtiyaç vardır. Bu nüeyyidelerin başlıcası yargı denetimi-
dir" (Sarıca, R.Konferans Türk Huk.Kur.Danıştay Kararları ve Yürütme-
nin Durdurulması Ankara,1966,s.4).

Yürütmenin durdurulması kararlarının idarece -istenirse- uy-
gulanamayabileceği hakkındaki görüşü benimsenmiş yazıların hepsi, "po-
litika" yapıldığı iddiası ile ortaya çıkmış, asıl politikayı yansıtmış-
lardır.

Bir menlekette Adaleti savunmak zorunlu olursa bu çok önemli
bir sosyal durumun başlanakta olduğunu gösterir.

"Bir kısım idarecilerimizin, zaman(zaman, yargı kararlarının
infazı zorunluğu ilkesini zaafa uğratacak şekilde ve gerçekten şaşır-
tıcı bir düşünce ile, 95 inci maddenin "Danıştay ilâmlarının icapla-
rına göre eylem ve işlem tesis etmeyen idare aleyhine, Danıştay'da
maddî ve maneî tazminat dâvası açılabilir" şeklindeki son fıkrası
hükmünü yanlış bir yoruma tâbi tutarak, idarenin isterse tazminat ver-
mek suretiyle yargı kararlarının yerine getirilmesi yükümlülüğünden
kaçınabileceğini ileri sürdükleri görülmektedir. Böyle bir düşüncenin
Anayasa ve hukuk devleti kavramı ile bağdaşması mümkün değildir ve
yargı kararlarının kayıtsız şartsız uygulanması zorunluluğu ilkesini
Anayasamız açık ve kesin şekilde vazetmiştir. Bu nedenle, yargı karar-
larının infazı konusunda idareye tanınmış bir takdir yetkisinden söz
etmeye inkân yoktur". (Ülgen, İ.H.Danıştay'ın 105.Kuruluş Yıldönümü
Açış Korusması, Ankara,1973).

Bir yandan "Hukuk Devleti" ilkesini gerçekleştirmek çabası
içinde olan, daha ilerisini "H u k u k u n Ü s t ü n l ü ğ ü"nü sa-
vunan TBB."Hukuk Devleti" anlayışına ters düşeceği, şiddetle reddeder.

Mahkeme kararlarının, özellikle idarî yargı kararlarının uy-
gulanması yönünden son zamanlarda meydana çıkan sorunlar hukuk devle-
ti ilkesi açısından büyük önem kazanmıştır. Yürütme organının denetini
kabul etmeyen anlayışının bir sonucu olarak özellikle idari kaza ka-
rarlarını uygulamama isteği çok eski zamanlara uzanmaktadır. Siyasal
partilerin konuyu kendi çıkarları açısından ele aldıkları, iktidarda
ve muhalefette iken bu konuda birbirine tamaniyle ters düşen fikirler
sayındıkları görülmektedir.

İdari işlemleri tesis eden siyasal parti iktidarda ise kendi işlemleri ile ilgili idarî kaza kararlarını uygulanmak istenemekte, muhalefette ise Anayasa hükümlerini hatırlayarak, Mahkeme kararlarının uygulanmasından yakınmaktadır. Siyasi partilerinizin bu tutumu, aslında tü-müyle hukuki olan konuyu politik olarak nitelendirme eğilimine sebep olmuş, Hukuk açısından ortaya atılan görüşler politik olarak değer-lendirilmeye başlanmış, bazı hukukçular da siyasi eğilimlerine göre yorumlar yapma durumuna girmişlerdir.

Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Yasasınının 110/6.maddesinde "Kanunların menleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda, dileklerde ve yayınlarda bulunmak ve gerektiğinde ön tasarılar hazırlanmak" görevini yüklenmiş bir kuruluş olarak, çalışmaya başladığı günden bu yana günlük politika içine girmemeye özen göstererek, Anayasanın öngördüğü "Hukuk Devleti" ilkesine uygun davranılmasını teninen yayımladığı bildirimlerle ilgilileri uyarıya çalışmıştır.

Türkiye Barolar Birliği, 9,10, ve 11 Ocak 1975 günleri Samsun'da yapılan VIII.Genel Kurula sunulan raporda, güçler (kuvvetler) ayrılığının Anayasanızın temelini teşkil ettiği, yasama ve yürütme güçlerinin tek güç haline gelme eğilimleri karşısında bu temel ilkeyi bağımsız yargının temsil edebildiği, Devletir Kuruluşunda ve Hükümetin işleyişinde az ya da çok kusur bulunabileceği, fakat adaletin sosyal yapıyı ayakta tutabileceği, adaletin kudret ve haysiyetini kaybettiği memleketlerde sosyal bağın kopacağını belirtmiştir.

Anayasanızın 114.maddesinde 1488 sayılı kanunla yapılan değişikliğin, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip bulunduğu güvencesini getiren 31.maddedeki "h a k a r a m a h ü r r i y e t i"ni ve Yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceğinden söz eden 132.maddesi "Mahkemelerin bağımsızlığı" ilkesini kısıtlama ana-cını gütmeyeceği değişiklik gerekçesinde açıkça belirtilmiştir.

1971 Yılında yayınlanan "Anayasa Değişikliği ön tasarısı hakkında Türkiye Barolar Birliğinin görüşleri" broşüründe bu temel ilkelere kısıtlanması halinde "Hukuk Devleti" ve "Hukukun Üstünlüğü"nden söz edilemeyeceği açıklanmıştı.

Birlik, 3.5.1975 günü Kayseri Bölge toplantısında yayınladığı bildirisinde, "k a n u n i l i k" adı altında her şeyin yapılabilirdiği ve bunun hukuka uygun sayıldığı dönemlerin çok ilerisine gelindiği, kanuni yetkilerin kullanılmasında, yasama ve yürütme organlarının, "hukukilik" ölçüsünü gözden uzak tutmaları gerektiğine değinmiştir.

Nihayet 1.6.1975 günü İstanbul'da yapılan Yönetin Kurulu toplantısında kamu oyuna açıklanan bildiride, hukuka karşı direnişin, Anayasayı ihlale dönüşmesinden duyulan endişe belirtilmiştir.

İdari Yargı kararlarının ve özellikle yürütmenin durdurulması kararlarının idarece uygulanması olaylarının yoğunlaşması karşısında Türkiye Barolar Birliği yukarıda özetlenen anaçlar ışığında ilgililerin dikkatine bir broşür halinde derlediği hukuki görüşleri bir kere daha ilgililere sunmayı ve uyarmayı yasal görevinin ve yurt severliğin gereği saymıştır.

C-Genel Sosyal Güvenlik :

Yönetin Kurulumuz "Türk Avukatlarının sosyal güvenliği" konusu üzerinde ısrarlı çalışmalarını ve çabalarını yanı sıra "Türk Toplumunun Sosyal Güvenliği" üzerinde de durmak gereğini duymuş ve Yönetin Kurulumuzun Balıkesir toplantısı sonunda bazı açıklamalarda bulunmuştu. Yönetin Kurulu, hız verilmediği takdirde, bu günkü ölçülerle tüm toplumumuzun sosyal güvenliğe kavuşmasının pek uzakta olduğu kanısındadır. Bu nedenle uyarıcı girişimlerde bulunulmuştur.

Anayasamız Devleti "Sosyal (Hukuk) Devleti" olarak tanımlar. Hukuk Devleti niteliğini, Devletinizde açıkça görmek mümkündür. Yüksek mahkemeler, kanun yolları ve benzeri kuruluşlarla Devletiniz H u k u k D e v l e t i olarak isimlendirilebilir. (Yürütmenin Hukuk Devletinden sapmaları hakkındaki kuşularınızı mahfuz tutuyoruz) fakat sosyal hukuk devleti tanımı içinde "S o s y a l D e v l e t"i kolayca görebilmek mümkün değildir.

TBB.Anayasamızın "Sosyal Devlet" diye isimlendirdiği kavramı somutlaştırmak, bir'an evvel uygulanmaya geçilmesini sağlamak kararındadır. Birliğiniz demokrasiden umudunu kesmiş kuruluşlardan değildir, onun başarısını sağlamakla kendini görevli sayan kuruluşlardan biridir.

1-Hukukun Üstünlüğü: "İ n s a n l ı k D o k t r i n i"ne dayanan "H u k u k u n Ü s t ü n l ü ğ ü" ve bunun maddi olanacağını ifade eden "E k o n o m i k (Demokratik) k a m u d ü z e n i" ilkesini benimsemiş, bu fikirlerin yaygınlaşma çabalarına hız vermiş olan Türkiye Barolar Birliği "G e n e l S o s y a l G ü v e n l i k" isteğiyle inandığı ilkeler arasında gelişmesiz kalabilmektedir,

a)Çağımızın insanı çevresinde nelerin değiştiğini daha çabuk anlayabilmektedir. Sosyal güvenliğin genelleşme hızının artışında bunun payı vardır.

"Özellikle ikinci dünya savaşından sonra gelişen sosyal güvenlik fikri, insan hakları demecinde (madde 22) "S o s y a l G ü v e n l i k H a k k ı" olarak gerçek anlamını kazanmıştır. Bu hak izahını "Toplumsal Risk" ve "Yaşayan varlık olmadan gelen doğal riskler"ir dağılımı zorunluğunda bulur. İşçi sigortasından sosyal güvenliğe geçiş dönemi kapanmıştır. Çağımızda sosyal güvenlik kavramının gelişimi "Önleyici sosyal güvenlik" anlamına dönüşmüş ve "E k o n o m i k (demokratik) k a m u d ü z e n i"nde sosyal adaletsizlikleri giderici en etkili bir araç haline gelmiştir.

Bundan başka, "insanın kişiliğini geliştirme ortamı"nın yaratılması ve bunun devanı, demokratik bir rejim için başta gelen özelliştir. Sosyal güvenlik bu ortamın maddi koşullarını sağlar. İşte bu bağlantıdan dolayıdırki, İnsan Hakları Demecinde sosyal güvenlik hakkı, insan haklarından biri olarak yer almış ve "İnsanlık doktrini"nin önemli bir bölümünü meydana getirmiştir. Bu suretle sosyal güvenlik toplunda kişiye sağlanması zarurî olan "asgari insanlık teminatı"dır. Bu nedenle de "sınıfsal düşüncelere dayanan güvenlik" çağını yitirmiş ve fakat dilin dilin genelleşme ile gecikme izahsız kalmağa başlamıştır. (TBB.Yönetim Kurulu Raporu,1972).

b)Sosyal güvenlik, geliştikçe, gelişleneğe elverişli bir kavramdır. "Herkes için, insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamak amacı" (Anayasa 41) esas tutulursa Modern Devletin görev ağırlığı daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin yoksulluğa karşı "asgari gelir için Devlet garantisi" bile düşünülecektir.

2-Genişleme zorunluğu ve olanakları: "Herşeyden önce, sosyal güvenliğin o ülkenin tüm insanlarına ulaşabilmesi, ancak o ülkedeki dengeli ve tutarlı bir ekonomik, sosyal ve siyasal yapı ile yakından

ilgilidir". (Koyuncuoğlu (M), Sosyal Güvenlik Düşüncesi, Cumhuriyet: 14.8.1974; bk.Jambu-Merlin, La securite sociale, (Paris,1970),s.12.

a)Türkiye Barolar Birliği olarak Sosyal Güvenlik Hukukunun daha hızla kurulması çabalarına katılmakta, sosyal hukuk devletini (bundan da ileri:Hukuk Üstürlüğü Devletini) kabul etmiş bir kuruluş olarak, kendimizi görevli saymaktayız.

"Sosyal güvenlik" fikrinin kökeri belki "s o s y a l y a r d ı n" (örneğin yoksullara yardım) sayılabilir. Fakat herhalde bugünkü anlamı ile sosyal güvenlik "Sosyal Adaleti Sağlama"nın araçlarından biridir. Bu nedenle sosyal güvenlik sisteminin kuruluşunda, düzenlenmesinde bunun gözönünde tutulması gereklidir.

b)Türkiyenizde sosyal sigortalardan daha çok ötede "S o s y a l g ü v e n l i k h u k u k u n u r" bütün felsefî tenelleri ile kurulması, topluma kabul ettirilmesi gereklidir. Eğer bu yapılmazsa Anayasamızın "S o s y a l D e v l e t" anlayışı içeriksiz kalacaktır. "Fikirlerdeki bu gelişmenin henüz tanınmadığı, fakat ciddi olarak başladığı anda, sosyal risklerin başlıcalarını kapsama içine alacak sistemler kurma gereği ortaya çıktı. Böylece kurulan sistemlerin örgütleri ve kaynakları birbirlerinden çok farklı oldu; bu da onların hukukun bağımsız bir dalının konusu olarak tanınmalarını geciktirmiş oldu". (Turçonag, (K), Sosyal Güvenlik Kavramı İstanbul, 1975,s.4; bk.Durand (p), La politique contemporaine de sécurité sociale (Paris, 1953), s.27.

3-Sosyal Güvenlik-Sosyal Yardım: "Güvenlik" kendine göre anlamı olan bir kavrandır. Fakat "Sosyal Güvenlik" insanı insanlığa bağlayan kavramların başında gelir. "Teminat" da hukukta geçerli bir kavrandır. Fakat güvenlik, teminattan çok ayrı arlanlıdır.

a)"S o s y a l y a r d ı n", nedense "s o s y a l g ü v e n l i k"e benzer sayılır, hep bir arada kullanılır. Anayasamızda bile bu kavram karışıklığına rastlanır. Anayasamızda ilke şöylece açıklanmıştır: "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir". Bu ilke nasıl gerçekleşecektir? Anayasamız (md.48) şöyle der: "Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve sürdürmek Devletin ödevlerindedir". Sosyal güvenlik, sosyal sigorta, sosyal yardım, bu üç kavramı düşünürsek, aynı sistemde yerleştiremeyiz. Faydalananın, daha evvel riskine katılmadığı bir şey "sosyal güvenlik" in unsuru sayılmaz. (bk.Durand (P), La politique contemporaine de sécurité sociale (Paris, 1953), s.15, nt.1.

b) Sosyal yardımlarda "sosyal güvenlik" niteliği yoktur, aksine sosyal güvenliği olmayanların düştüğü durumu hafifletmek amacını güderler. Sosyal yardım topluluğu ikiye ayırır: Muhtaç olanlarla olmayanlar. Sosyal güvenlik ise bu ayırımı kaldırmak ister. (Doublet (J)-Lavau (G); Sécurité sociale (Paris, 1957), s.4; kşz. Netter, (F), La sécurité sociale et ses principes (Paris, 1959), s.6, bk. Doublet (J), sécurité sociale (Paris, 1969), s.22.) Görülüyorki aralarında fark büyüktür.

c) Sosyal güvenlik -belki- şöylece özetlenebilir: Sosyal riskin (eşitsizliğin, sefaletin, hastalığın, yaşlılığın...) sebep olduğu "ihtiyaç"lara karşı topluluğu en geniş bir dayanışma sistemi içinde birleştirmek (kşz. Doublet-Lavau, s.7; bk. Netter, s.45). Bu özet, Roosevelt' in Kongreye sunduğu 6 Ocak 1941 tarihli ünlü mesajından esinlenmiştir. İşe, "Toplumsal çaba"nın başarısını inançla başlamak gereklidir.

4-Sosyal Sigorta - Sosyal Güvenlik arasındaki fark: Bir anlayışa göre "Sosyal güvenlik" ve "Sosyal Sigortalar" eşanlamda değildirler. "Sosyal güvenlik bir üst kavram olup, sosyal sigortalar ve sosyal yardımlar bunun altında toplanır". (Tunçomağ, s.7; kşz. Netter, s.11).

"Bugün, hiç değilse gelişmiş ülkelerde, sosyal güvenlik sorunu farklı bir görünüm kazanmıştır. Görüşlerdeki bu yenilenmenin ağırlık merkezi, herkese sosyal güvenlik hakkı tanınması üzerinde toplanmaktadır". (Tunçomağ, s.35).

"Sosyal güvenlik, sosyal sigortadan, öteye aralar taşınmaktadır. Sosyal sigortanın görevi, nüfusun bir kısmına (sigortalılara, iştirakçilere, v.b.) ekonomik ve sosyal koruma getirmektir. Sosyal güvenlik ise, topluluğu tüm olarak düşünmektedir. Sosyal güvenlik ile sosyal sigorta arasındaki farklar, son yıllarda daha da belirgin olmuştur". (Koyuncuoğlu Cumhuriyet: 14.8.1974).

a) Sosyal sigortayı özel sigortadan ayıran farklardan biri de şudur: özel sigortada ilgili şu üç kararda serbesttir: sigorta yapıp yaptırmamak, sigortacısını seçmek, sigorta miktarını septarak. Bu üç özellik sosyal sigortada -bazı nedenlerle- kaldırılmıştır. (kşz. Netter, s.191).

b) Sosyal sigortanın, sadece sigorta olmaktan uzaklaşması oranında sosyal güvenliğe dönüşürü sağlanmalıdır. Bir örnek verelim.

Eğer bir hastalık sigortası, "belli bir süre pirim ödemiş olmak" ve "sigortaya girilmeder evvelki hastalıklar hariç olmak" gibi koşullar arıyorsa bu sadece sigorta tekniğine uygun bir sistemdir. Bu koşulları aramayan, eşit tedavi hakkını esas tutan bir sistemde ise "sosyal güvenlik" riteliği yoğunlaşır.

5-Malî açığı geriye dönüş nederi sayanlar : "Eğer verdiği kadar almak ve bir kısım riski karşılamak bahis konusu olsa idi, bunu herhangi bir sigorta şirketi de yapabilirdi. Esasında sosyal güvenlik "kuşaklar arası dayanışma"dır. Bu sebeple bir sosyal güvenlik içinde bir şahsın ne verdiği, ne aldığı değil, gurubun sisteme katkısının ne olduğu önemlidir. Katkıda bir eşitsizlik varsa ancak o zaman haksızlıktan söz edilebilir. Esasen Memleketinizde mevcut sistem verilenle alınan arasında matematik bir ölçüye dayanmakta, korunması gereken kimselerin insan oluşları gözönüne alınarak yardım normlarını tespitini kabul etmektedir" (TBB.Yönetim Kurulu Raporu, Avukatların Sosyal Güvenliği, Ankara, 1972).

a)"Hiç bir memlekette gelir ve gideri başa baş gelen bir sosyal güvenlik sistemi mevcut değildir. Yalnız ilgililerin pirimi ile yaşayabilen bir sisteme sadece "sigorta" denir. "Sosyal (sigorta)" güvenikte kuşaklar arası dayanışma ve milli gelir dağılımını asgari insan yaşamında müşterek bir ölçü sağlamak maksadı ile bir ayarlama sayılır. Bu sebeple genel bir sosyal güvenlik sistemi kurulmazsa nak-sada ulaşmak olanağı yoktur. Genel Sosyal güvenlik bir memleketin ekonomi ve milli bütürlüğü içinde yerini almak zorunluğundadır. Demokrasilerde başarı ve çağdaş eğilin sosyal güveniğin genelleşmedeki hızı ile ölçülür. Artık "İşçi Sigortası" çok gerilerde kalmıştır. Bunun fikirci artıklarına göre kararlara varmak anlansızdır.

Memleketinizde de bu gelişin zorunluğu duyulmuştur: 506 sayılı Kanunun 1.maddesi işçi sigortalarından, Sosyal Sigortaya geçmek suretiyle işçi sigortalarını tarihe maletmiştir. 506 Sayılı Kanun gerekçesinde açıkça belirtildiği üzere, kanun sosyal güveniğin bütün Türk toplumuna uygulanması amacını gütmektedir" (TBB.Yönetim Kurulu Raporu: Avukatların Sosyal Güvenliği, Ankara,1972).

b)Sosyal sigorta sisteminin malî açığını kapatmak için her memlekette bazı çareler aranmıştır. Örneğin Fransa'da trafik sigortasına % 3 ilâve yapılmış, fark hastalık sigortasına tahsis edilmiştir.

Alkoliklerin tedavi masrafları alkolli içki kullananlarla satanlardan alınan resimlerle karşılanmaktadır. (bk.Getting, s.120).

Sosyal sigortaları besleyecek ek kaynaklar aramak usulü yeterli olamamıştır. Doktrinde genel konu şudur: Külfetin işveren-işçi tarafından pirinlerle karşılanması hem haklı değildir, hem de yeterli değildir. Sosyal risk millî kadro içinde bölüşülmelidir. (bk.Getting, s.120;bk.Aksoy(S),Türkiye'de Sosyal Güvenlik Ankara,1960,s,53). O halde "Bütçe" kavramı da değişecektir. Bütçenin bir özelliği de "Sosyal adalet belgesi" olmalıdır.

6-Pirin - Vergi: "P i r i n" sosyal güvenliğin kazandığı arlan içinde izahını ve nedenini kaybetmiştir. "Sosyal güvenlik hakkı"nın naddi olanağını ancak vergi anlayışı ile sağlamak mümkündür. Sosyal güvenliği sağlayacak vergi, ödeyen şeyin vergi niteliğini taşıması için sahip olması gereken bütün hususiyetleri haizdir. Kaldığı ihtiyari olmaktan mecburiliğe doğru gelişmede "pirin" derece derece "vergi benzeri" hüviyetine bürünmüş, pirinden vergiye geçiş kendini kabul ettirmiştir. Pirin, "millî gelirin bir kısmının sosyal güvenliğe ayrılması" amacını gerçekleştirmekte yetersizdir. Bununla beraber pirin yerine geçecek verginin hedeflerini, dağılımını, oranını tayin ederken tam bir sosyal adalet ve insanlık doktrinine sadık kalmak gereği vardır (TBB.Yönetim Kurulu Raporu:Avukatların Sosyal Güvenliği, Ankara,1972).

a)"Sosyal güvenliği gelir dağıtımında eşitlik mekanizması olarak kullanmak" önerisi (Koyuncu (M), Sosyal Güvenlik Düşüncesi, Cumhuriyet:14.8.1974) yerinde bir görüştür. Sosyal güvenliğin, "s o s y a l A d a l e t" in gerçekleşmesi araçlarından biri haline gelebilmesi "M i l l î G e l i r" dağılımının nakul bir dengeye getirmesi ve ortada tutabilmesi ile mümkündür. Kuşkusuz, ödeme gücü olan için bu bir külfettir. Bu külfetin ancak onlarda kalması ile denge sağlanabilir. Eğer bu külfet, dolaylı yollarla (=külfet transferi) başkalarına aktarılırsa (örneğin maliyetin artmasının tüketiciye yansınması) millî gelir dağılımını dengede tutmak görevi sağlanmış olaz. Bu açıdan da pirin yerine, özelliklerine, araçlarına göre iyice düzenlenmiş "S o s y a l G ü v e n l i k V e r g i s i" ne ihtiyaç vardır.

b)Sosyal Güvenliğin, millî gelir dağılımında bir çeşit ayarlama görevinde olması yanında Milli Geliri arttırıcı yönü de vardır. Güvenlik içinde olanın gücü yerini daha arttıracaktır.(kşz.Nitter, s.304).

"Sosyal güvenliği kamu hizmeti olarak kabul eden ve yaşlılık aylığını ilgilinin ne ödediğine bakmadan, belli bir yaşa gelen herkese tanıyan ve bu konuda Sosyal Eşitliği vergi yolu ile sağlayan menleketler arasında özellikle Amerika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç'i saymak mümkündür. Bu menleketler sosyal adalete dayanan nükernel demokrasiler kurabilmişlerdir.

Verilen-Alınar ölçüsüdür sosyal sigorta sistemi ile alakalı olmadığını şöylece göstermek mümkündür. Bir usule göre ilgili, belli bir süre pirinini, işveren de hissesini o kinse için açılmış bir hesaba öder. Faizleri ile beraber biriken neblâğ, ihtiyarlık aylığı olarak bağlanır. İkinci usule göre büyük bir grup sigortalı ve işveren bir naneleki temsil eden kuruluş adına pirinleri öderler. İlgiliye, hak zamanı gelince, tediyeler böylece anonim bir varlıktan yapılır. Ancak ikinci usulde sosyal amaçlar düşünülebilir. Böylece pirin oranındaki artışlarla para değerinin düşmesinden gelen sakıncalar önlenmiş olabilecektir. Bu suretle her kuşak, kendinden evvelkinin rahat emekliliğini sağlamış olur. Zira kendisinden sonraki de aynı şeyi yapacaktır. O halde pirin usulüne dayansa dahi ikinci sistemde verilen-alınan ölçüsü uygulanamaz. Avukatların sigortalı arasında ileri sürülen verilenle alınan arasındaki farka dayanan yermeler sistemin ne olduğunu bilmeden yapılan tenkitlerdir.

Genel güvenlik sisteminin büyük faydalarından biri de sosyal ve kişisel riskleri (ölüm, ihtiyarlık, malûllük gibi) büyük rakamlar ve müstakbel kuşaklar arasında dağıtmaktır.

Güçlüklerin giderilmesi için sosyal güvenlik ve sosyal adaleti korumak bakımından Devlet, bazı fedakarlıklarda bulunmak zorundadır. Bu zorunluğun hukuki esası "s o s y a l h u k u k d e v l e t i" olmak hususunda Anayasanın kendisine yüklediği görevidir. Modern Sosyal Güvenlik anlayışı ile pirin sistemi esasen bağdaşmaz. Sosyal Güvenliğin herhangi diğer bir kamu hizmetinden farkı yoktur. Bütün kamu hizmetleri gibi sosyal güvenlik de Devlete karşılanmalıdır. Ancak bu sayede adalet sağlanabilir.

1961 Anayasasından evvel de mevcut olan pirin esasına dayanan sosyal sigortalar, "Sosyal Güvenlik", "Sosyal Adalet", "Sosyal Hukuk ve Sosyal Refah Devleti" koşullarını benimsemiş olan Anayasamıza uygun düşmemektedir. Pirine dayanan sosyal sigorta sistemi, Devletin görevden kaçmasına bir bahane sayılabilir.

Sistem tünden değiştirilmelidir: Bütün Türk vatandaşlarını kapsayacak ve insana yaraşır bir sosyal güvenlik sağlayacak bir sosyal güvenlik vergisi konulmalıdır. Emekli sandığı, sosyal sigortalar kurumundan başlayarak nemleketimizde mevcut olan bütün emeklilik ve sosyal yardım kuruluşları tek elde toplanmalıdır. Böyle bir verginin konulmasında çok bilinçli ölçülere bağlı kalmak, gelir dağılım dengesini sosyal adalete uyduracak kuralları bulmak zorunluğu vardır. Bu suretle hem sosyal güvenlik ve hem de bunun nedenini açıklayan sosyal adalet sağlanmış olur. 1, 2 ve 3.beş yıllık plânlarda da bu görüşümüze uygun hedeflere yer verilmiştir.

c) Kurum genel kurulunun 1972 Haziran toplantısında Çalışma Bakanı şunları ifade etti: "Bir toplunun uygarlık, çağdaşlık ve gelişmişlik göstergesi sosyal güvenlik altına aldığı nüfus sayısıdır. İstihdam sorunlarının çözömlenebildiği, çalışma koşullarının rasyonelleştirdiği, sosyal güvenlik kapsamının yaygınlaştırabildiği oranlarda, insan hakları ve özgürlükleri de gerçekteştirilmiş sayılmaktadır. Çünkü ulusal gelirin adaletli dağılımı olanağı böylece sağlanabilmektedir". Acaba pirin sistemi ile bu pek yerinde olan "gelirin adaletli dağılımı" isteği nasıl bağdaşabilir. "Sosyal güvenlik, sosyal devlet espirisinin vazgeçilmez parçasıdır" denildi. Pirin yolu ile bunu sağlayabilir miyiz? Parça parça sosyal güvenliğe kavuşturma usulünün en büyük sakıncası birbirinden farklı sosyal güvenlik sistemlerinin sonunda birleştirilmesine inkân kalnayacak derecede ve üyeleri arasında kiskançlığı tahrik edecek şekilde norm farklılıklarına sebep olan karışık durumların ortaya çıkacağı ve birleştirmeyi imkânsız hale getireceğidir. Artık "Sosyal Güvenlik Vergisi"ne dayanan bir hamlede gerekeni yapmak zamanı gelmiştir. Asıl reform budur. 37 Milyona varan nüfusumuz içinde işçisi, kısmen fikir işçisi ve diğer sigortalılarla, yine ancak iki milyon insan ile emekli sandığı ve özel sandıkları da ilâve etsek bile nüfus artış oranı o kadar kabarıkırtki bütün Türklerin sosyal güvenliğe ve sosyal adalete kavuşturulmaları bugün için bir hayal gibi gözükmetedir. Dayandığı ilkeler, sosyal adaleti yansıması şartı ile "sosyal güvenlik vergisi" Anayasamıza en uygun reformun başlangıcı olabilir. Esasında, "sosyal güvenliği sağlamak" zaruretinin bir kamu hizmeti olmasına nazaran, kamu hizmetlerinin Anayasanın 61. maddesine göre vergi ile karşılanmasındaki hikmeti gözden uzak tutmamak lâzımdır". (TBB.Yönetim Kurulu Raporu:Avukatların Sosyal Güvenliği, Ankara,1972).

Sosyal güvenlik vergisinin, bugünkü malî hukuk kurallarından çok farklı olacağı, vergi anlayışında değişiklik getireceği tabiidir. Sosyal güvenlik vergisinin, "sosyal adalet"i dolayısıyla "sosyal (Hukuk) devleti"ni gerçekleştirme aracı olması gereklidir.

ç)Anayasamıza göre (md.48) "Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindedir". Bu hükmün "sosyal güvenlik vergisi"ni reddettiği anlamı çıkmaz.

d)Pirim sistemi şöylece özetlenebilir: Almak ve dağıtmak. Bu yolla sosyal güvenlik sağlanamaz. Sosyal Adalete dayalı, ona göre düzenlenmiş "sosyal güvenlik vergisi" sisteminde geçilmedikçe, nerleketimizde, bu alanda, daha fazla bir gelişme sağlanamaz. Pirim sisteminde azarıye gelmiştir.

Pirim sistemi terkedilip "sosyal güvenlik vergisi"ne dönülmediği sürece, sosyal güvenlik tamamlanamayacaktır. Örneğin "işsizlik yardımı" mümkün olmayacaktır. İşveren pirini borçlarının tahsilindeki güçlükleri dahi pirim sisteminin kusuru kabul etmekteyiz.

e)"H e r k e s i ç i n s o s y a l g ü v e n l i k h a k k ı" (Anayasa 48) pirim sistemi ile gerçekleştirileneyecek, genel sosyal güvenliğe kavuşmak mümkün olmayacaktır. Halbuki Anayasamızın amacı Türk toplumunun tümünün güvenliğini sağlamaktır.

f)Vergi - pirim farkının iyi anlaşılması için yeni girişimlere neden olmaktadır. Son defa TBMM.ne sevk edilen "G e n e l S a ğ l ı k S i g o r t a s ı" bunun bir örneğidir.

Bu Kararın gerekçesi şöyledir:"Anayasamızın 49 uncu maddesi sağlık hakkını sağlamak ödevini Devlete vermiş olmakla beraber, yine Anayasamızın 53 üncü maddesi III üncü Bölümündeki iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerinin ve dolayısıyla sağlık hakkını sağlama ödevinin yerine getirilmesini iktisadi gelişme ve nâli kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde sınırlanmış bulunmaktadır.

Devletiniz bu ödevini Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yerine getirdiği koruyucu sağlık hizmetleriyle birlikte 224 sayılı Kanunla bir Milli Sağlık hizmeti şeklinde benimsenmişse de, bu ödevin tam ve noksansız bir biçimde yerine getirilebilmesi için, aynı zamanda sosyal güvenlik unsurlarından biri olan bu hakkın, Anayasamızın 48 inci maddesindeki tedbirlerle de takviye edilmesi zorunluğu doğmuş

bulunmaktadır. Anayasamızın 48-inci maddesinde Sosyal Sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ödevi Devlete verilirken Sağlık Sigortası mefhumunun bu madde dışında bırakıldığını kabul etmeye imkân yoktur.

Devletimiz sağlık hakkını sağlama ödevini, mali gücü oranında kendi imkânlarına Sosyal Sigorta esasına göre ödene gücü olanlardan sağlayacağı katkıyı da eklenek suretiyle tesis edeceği bir temel üzerine teşkilâtlandırmak zorunluluğundadır. Bu nedenlerle Genel Sağlık Sigortasının teşkili Anayasamızın 48,inci maddesindeki devlet görevinin de bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır".

Bu gerekçe isabetli değildir. Devlet görevi ancak vergi ile yerine getirilir (Anayasa 61). Kaldığı "Sağlık hakkı"nı sağlamakla "Devlet ... ödevlidir" (Anayasa 49). Anayasada bu ödevin yerine getirilmesi için özel (istisnâî) bir hüküm yoktur (kşz.Anayasa 48, 49). O halde bu "ödev" de, Devletin bütün görevleri gibi, ancak vergi yoluyla karşılanması gereklidir.

Ç- Kıbrıs Sorunu :

Türkiye'nin "Müdahale Hakkı" nı kullandığı ilk günden beri "Kıbrıs Sorunu" ile, hukuki açıdan ilgisini sürdürmüş bulunan Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu, "Federasyon kurulması hazırlık dönemi"nde de, görüşlerini, yetkili makamlara sunmayı görev saymıştır. (Observations of the Board of directors of the union of the Turkish Bar associations on the conflict of Cyprus. -Observations du conseil d'administration de l'union des Barreaux de Turquie sur le conflit de Chypre, Ankara, 1975).

Özellikle iç politikada "ödün vermek" gibi ithamlarla konunun sübjektifliğe kaydırılmak istenmesi yerine objektiflik içinde kalarak en isabetli "ortak tutum"un araştırılması gereklidir. Sadece "Hukuk ilkeleri"ne önem verilirse en isabetli sonucun alınabileceği Federasyon'un kurulması çalışmalarında "Türk tezi"nin oluşturulmasında faydalı olabileceği, "Hak"a daima inanmış olan ulusumuza "Türk tezi"-nin kabulünü, inandırıcı gerekçelerle arzetmek olanağına katkıda bulunulacağı inancı ile bir rapor hazırlanmıştır. Maksat, Barış içinde iki toplumun yaşayabilmeleri olanağını sağlayacak hukuki esasların araştırılmasıdır.

Bahis konusu rapor yetkili makamlara sunulmuş, ayrıca Kıbrıs Türk Topululuğuna da mahallinde yansıtılmıştır. Rapor sayın Delejelere tevzi edilmiş bulunmaktadır.

D-Ekonomi - Hukuk Kongresi :

28,29,30 Kasım günlerinde Ekonomi-Hukuk Kongresi toplanmıştır. Evvelki genel kurulların bilgisine arzedilmiş olan bu Kongre Birinci Türk Hukuk Kongresince ikincinin de tertibi Birliğimize verilmişti. Ara kongrelerle konuların olgunlaştırılması kararlaştırılmıştı.

17 Şubat 1923 tarihinde, İZMİR İKTİSAT KONGRESİ'nin açılış nutkunda Yüce ATATÜRK şunları söylemişti: "Uzun gafletler ve derin umursamazlık ile geçen yüzyılların, ekonomik yapımızda açtığı ağır yaraları onarmak ve çarelerini aramaky memleketi topyekûn imara, milleti refah ve saadete erİştirme yollarını bulmak için yapacağınız çalışmanın başarı ile sonuçlanmasını dilerim...." Bir milletin doğrudan doğruya yaşantısı ile ilgili olan, o milletin ekonomik durumudur. Tarihin ve tecrübelerin süzgecinden arta kalan bu hakikat, bizim millî yaşantımızda ve millî tarihimizde, tamamen kendisini göstermiştir. Gerçekten de Türk Tarihi incelenecek olursa, gerileme ve yıkılma nedenlerinin, ekonomik problemlerden başka bir şey olmadığı derhal anlaşılır... Çağımız tamamen bir ekonomi devrendin başka bir şey değildir... Tam bağımsızlık için şu prensip vardır: Millî egemenlik, ekonomik egemenlikle pekiştirilmelidir.... Bence Halk Devri, ekonomi devri kavramı ile anlam kazanır...."

Türkiye Barolar Birliği'nin bu Kongreyi düzenlemekteki amacını kısaca açıklamak isteriz:

1961 Anayasası, demokrasinin bugün ulaştığı aşamaya, "Sosyal Hukuk Devleti"ne Türk toplumunu getirmek istemiştir. Fakat mevcut ekonomik düzen bu açıdan inceleme ve düzenleme dışı kalabilmiş, Anayasaya karşı bir çeşit direnç başlamıştır.

"Sosyal (Hukuk) Devleti" deyimi içinde "Sosyal Devlet" kavramı somutlukla teşhis edilememektedir.

Anayasamızda "sosyal ve iktisadî haklar" diye isimlendirilen "Yeni Haklar"ın gerçeklik kazanabilmesi için neler yapmak gereklidir?

Her memlekette "Siyasal Demokrasi"den "Sosyal (Hukuk) Devleti"ne "Sosyal Demokrasi"ye geçiş kolay olmamıştır. Bu geçişte memleketimizde 1961 den sonra aynı hızı, sürdürebilmek olanağı bulunamamıştır. Gittikçe azalan hızın bir duraklama ile sonuçlanmasından kuşku duyulmaktadır.

Anayasamız (141) : "İktisadî ve sosyal hayat, Adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir. İktisadi, sosyal... kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek,... Devletin görevidir" kuralını koymuştur.

Bu amaca göre bir düzenleme içinde olduğumuzu iddiaya inkân yoktur.

İnsanlık tarihinde "sosyal ve ekonomik sürekli reform" bir "gerçek" olarak kabul edilmelidir. Bu reformun "temel sorunları" vardır. Bu sorunların saptanması, çözümlerinin bulunması ancak Hukuk-Ekonomi işbirliği ile olanak bulabilir.

1972 yılında toplanan Birinci Türk Hukuk Kongresi ile 1976 yılında toplanacak ve "Hukukun Üstünlüğü" ilkesini en somut şekline ulaştıracak olan ikinci Hukuk Kongresi arasında yer alan bugünkü Kongremiz Sosyal Hukuk Devletin gerçekleştirmesine büyük katkılarda bulunacaktır. Ekonomik fiilî düzenin gözden geçirilmesi, alınacak tedbirlerin neler olabileceğinin önerilmesi büyük faydalar sağlayabilecektir.

Kongremize 50 Tebliğ sunulmuştur. Her biri büyük önem taşıyan bu tebliğler ve tartışmaya katılan konuşmacıların çok değerli fikirleri memleketimizin ekonomik durumunun Bilimsel, tarafsız tahlilini başarabilmiştir.

Herhangi bir sosyal gelişmeyi önlemek, "tesbit" etmek, toplumun dinamizmini durdurmak bir Anayasa hükmü ile dondurmak düşünülmemiştir. Asıl maksadımız değerli fikirlerin ortaya atılabilmesi olanağını sağlamaktır. Fikirler bilinince mutlaka tartışılır ve gelişmenin devanı güvence altına alınmış olur.

Kuşkusuz, Kongre bir kararla kapanacak değildi. Fakat çok düşündürücü, emek ürünü, uyarıların etkisinin büyük olacağı umudunu taşıyoruz. Bunların değerlendirilmesinde Yönetim Kurulu kendini görevli saymaktadır.

Tebliğler ile Kongre zabıtları bastırılmış ve Sayın Delegelemimize takdim kılınmıştır. Kongreye tahminin üstünde tebliğ gönderilmiş olması nedeni ile tartışmalara yeteri kadar zaman ayırmak mümkün olanamıştır. İkinci Ekonomi-Hukuk Kongresinde bu açıdan daha başarılı olmaya gayret edilecektir.

II. B Ö L Ü M

YASAMAYA ve TOPLUM OLAYLARINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

A. Anayasaya aykırı Kanunlar Sorunu: Bilindiği üzere, Yönetim Kurulu evvelki raporlarda da işaret edildiği, Anayasaya aykırı Kanunlar konusu üzerinde durmaktadır. Bu nedenle bütün meslekdaşlarımıza şu husus duyurulmuştur:

"Anayasamızın yürürlüğe girmesinden sonra, mevcut kanunların Anayasaya uygunluğunu saptamak bakımından mevzuatın genel ve sistematik bir incelemesi yapılmamıştır. Anayasa Mahkemesine başvurabilecek kuruluşlar da tahdidi olarak Anayasamızda gösterilmiş herhangi bir nedenle yetkili kuruluşların konuya ilgi göstermemiş, sadece Anayasa Mahkemesine intikâl ettirilmemiş olmasından Anayasaya aykırı kanun veya hükümlerin yürürlükte kalmalarını "Hukuk Devleti" kavramı bakımından çelişmeli görmekteyiz.

Bilindiği üzere TBB.'nin Anayasaya aykırılıkları yüce Mahkemeye sunmaya yetkili kuruluşlar arasına alınması için yoğun çalışmalar yapılmakta sonuç alınabilmek urudu belirmektedir.

Bu arada, değerli meslekdaşlarımızın "Anayasaya Aykırı" gördükleri "kanun" veya "hükümler" in neler olduğu yolundaki görüşlerini, gerekçeleri ile bildirmek lütfunda bulunmalarını ricaya Yönetim Kurulumuzca karar verilmiştir.

Lütfedilecek görüşler bir sistem halinde tasnif edilerek kamu oyuna arzedilecek, mevzuatımızın Anayasaya aykırılıktan arınması için girişimlere başlanacaktır."

B. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Durumu: Bilindiği üzere Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Hukukî mesnedi üzerinde ciddi tartışmalar cereyan etmiştir. Bu konu hakkında Yönetim Kurulumuzun görüşünün raporda yer almasında zaruret görülmüştür:

Yönetim Kurulumuz Anayasa değişikliklerine zamanında karşı çıkmış, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununun onaylanmaması hususunda Cumhurbaşkanlığına da başvurulmuştur.

a- Konu: Konu pek önemlidir. Yasal dayanağı kalkmış bir mahkemenin göreve devam etmesi kadar önemli bir olaya şimdiye kadar rastlanmamıştır.

"Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz"(8). O halde Anayasaya aykırı Kanunlar geçici olarak da yürürlükte kalamazlar.

Fakat fiilî durum böyle değildir. Anayasaya aykırılık iddiasını ileri sürmek yetkisi sınırlı tutulmuştur. Kendilerine "dava yetkisi" tanınmış olanların (149, 151) ilgisiz kalmaları halinde dava açılmayacak ve dolayısıyla Anayasaya aykırı olan bir kanun yürürlükte kalabilecektir. Bu nedenle nevzuatımızın Anayasaya aykırılıktan arınması olanağı bulunmayacaktır.

Anayasa Mahkemesi (152) verdiği "iptal kararı"nın yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir; bu tarih iptal kararının Resmî Gazetede yayınlanmasından itibaren bir yılı geçemez. O halde Anayasaya aykırı olduğu kabul edilmiş bir kanun (veya hüküm) bir yıl daha yürürlükte kalabilecektir(!).

Kendisine aykırı düşülen Anayasal kuralların önemine göre "çelişkiler" daha fazla önem ve "vehamet" kazanır. "Tabiî Hâkim" (32), "mahkemelerin görevlerinin kanuniliği"(136) kuralları en önemli olanlardır.

b- Süreli İptal: Anayasa, yüce mahkemeye iptalin yürürlüğe girmesini kararın yayınlanması tarihinden öteye saptamak yetkisini vermiştir. Acaba bu yetkinin kullanılmasında ölçü nedir?

"Şekilden iptal"ın anlamı bir kanunun (veya bir hükmün) Anayasal kurallara uygun olmadan yürürlüğe girmiş olması kadar basit değildir. Diğer bir deyinle sadece usule riayetsizlik kastolunmaktadır. Anayasada (ve içtüzükte) gösterilen kurallara uymadan hazırlanmış bir kanun, esasında kanun değildir. O halde Anayasa Mahkemesinin, olmayan bir kanuna daha bir süre yaşana olanağı tanımağa yetkisi yoktur.

Süreli iptalin bir nedeni de iptal sonucu görevin duraklamasına meydan vermemektir.

Bu ölçüyü olayımıza uygulayalım: Anayasa Mahkemesinin en geniş kapsamlı kararı 6.5.1975 tarih ve 35/126 sayılı karardır (RG.11.10.1975, n.15380). Bu kararda Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki kanun"un (26.6.1973 tarih ve 1773 sayılı Kanunun) "1 ve 6.maddelerindeki kuralların iptaline karar verilmiş olması nedeniyle aynı kanunun artık uygulanma yeri kalmayan öteki maddelerinin de...iptaline" ve iptalin ancak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi 1975/42-171 sayılı kararında süre kabulü nedenini şöylece ifade etmiştir: "...hemen yürürlükten kaldırılmadaki sakıncanın, kararın yayınlanmasından başlayarak bir sene yürürlükte bırakılmasından doğacak sakıncadan daha büyük olacağı görüşü

beninsenmiştir". Fakat bu "sakınca"nın ne olduğu gösterilmediğine göre böyle bir kuşku "gerekçe" sayılamaz. Tek gerekçe şu olabilirdi:

Süre tanınmasının nedeni görevin yerine getirilmesinde inkânsızlık yaratmaktır. Fakat olayımızda böyle bir olasılık var mıdır? Memleketinizde bir mahkemenin kaldırılması ilk defa olmuştur. Özel bir mahkeme kaldırılırsa "genel mahkemeler"in görevi avdet eder; suçun işlendiği yer "selâhiyetli" Savcılıklarına, "görevli" mahkemelere tevdi edilnek üzere "derdest dosyalar" gönderilir.

c- Tabiî Hâkin: Anayasamız (32) "tabiî hâkim" kavramını şöyle ifade etmiştir: "Hiç kimse kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz".

"Tabiî Hâkim" kavramı biri dar, diğeri geniş iki ayrı anlayışa göre ele alınır. "Kanunun, suçun işlenmesinden evvel gösterdiği hâkin, tabiî hâkindir" anlayışı, dar olan anlayıştır. O halde suçun işlenmesinden sonra (yani suçlunun kim olduğuna göre) kanunla da olsa hâkin yaratılamaz. Suçtan evvel olmak şartı ile kanunla saptanan "tabiî hâkim"dir.

Geniş anlayış tabiî hâkini bir çeşit "zaman itibarile uygulanana" alanından çıkarır, ona gerçek etkisini tanır. Çünkü tabiî hâkinin zaman kavramı dışında bir "özanlam"ı vardır. Sadece kanunla kurulmuş olmak, yeterli sayılırsa bir bakıma tabiî hâkim sadece "şekil"den ibaret kalır. Bu nedenle "biçimsel tabiî hâkim" ile "gerçek tabiî hâkin" farklı genişliktedir. Bu suretle tabiî hâkim bir "üst kavram" sayılır ve Anayasa dürüstlüğü ve Anayasal meşruluk itibarını kazanır. Kanunla, her çeşit mahkeme kurulabilirse "tabiî hâkim" kavramının Anayasal bağlayıcılığı, faydası, etkisi çok azalmış olur.

ç- Mahkeme Görevlerinin Kanuniliği: Mahkemelerin görevlerinin kanunla gösterileceği kuralı (Anayasa 136), vazifenin "açıkca" gösterilmesi, vazifenin "Kanun"dan gayrısı tarafından gösterilemeyeceği anlamındadır. "Mahkemelerin vazifelerini Kanun gösterir" (CMUK.1). Kaldığı "Anayasamızın değişik 136.maddesi mahkemelerin görev ve yetkilerinin düzenlenmesini kanuna bıraktığı halde Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanının kesin ve keskin sınırlarla kendisi belirtmiştir. Buna göre Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bir suça bakabilmesi için o suçun Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür

demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenmiş olması ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirmesi zorunludur... Yasakoyucu... bir görev alanı çizecek değildir, zaten belli olan görev alanına Anayasal sınırları içinde girecek suçları belirleyecektir. Bu sınırı değiştirmek, hele genişletmek yoluna gittiğinde oluşan yasa kuralının Anayasa buyruğu ve yönergesi ile çatışır, çelişir duruma düşeceği ortadadır" (Anayasa Mahkemesi: 21.5.1975, n.46/21). Bu gerekçeyle DGM.Kanununun 9/c.maddesi Anayasaya esas yönünden aykırı sayılmış, iptal kararının yürürlüğü için de süre kabul edilmiştir (RG.2.9.1974, n.14994).

d- TBB.nin Uyarıları: TBB.Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna karşı çıkmış, uyarma görevini yapmıştır. TBB.Bülteninin Temmuz 1973 tarih ve 20 sayılı nüshasında yayınlanan metinlerden anlaşılacağı üzere 2.7.1973 tarihinde Cumhurbaşkanlığına başvurulmuş, konu kamu oyuna açıklanmıştır; fakat kanunun çıkması önlenememiştir. Bahis konusu raporda çıkarılacak kanunun Anayasaya aykırılık nedenleri tek tek gösterilmiş, izah edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin: 21.5.1974 (46/21), 6.5.1975 (35/126), 24.6.1975 (14/170), 24.6.1975 (42/171) tarihli kararlarında gösterilen gerekçeler, iki yıl evvel TBB.nce yayınlanan rapor ve bildirimlerde gösterilen gerekçelere tamamiyle uygun düşmektedir.

Daha ilk fikrin ortaya atılması üzerine Birliğin 25.4.1971 tarihli bildirisinde şunlar açıklanmıştı: "Alınması öngörülen tedbirler arasında Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması fikri ortaya atılmış bulunuyor. Bu mahkemelerin kurulması ile birlikte demokrasiyi yitirmeye çabalarının sona ereceğini, rejimi demokrasi deyimi ile işlendirmenin mümkün olmayacağını sanıyoruz. Böylesine "en son tedbir" in alınmasından evvel aşağıdaki düşünceler üzerinde durulması gerekir;

Bütün demokratik Anayasalar gibi, bizim Anayasamız da, 32. maddesinde şu hükmü getirmiştir: "Hiç kimse, tabii hâkînden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabii hâkînden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz".

Anayasanın 136.maddesine göre "mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir". Bu hüküm "kanunsuz usul olmaz" kuralının açık ifadesidir.

Anayasa olağanüstü mahkemeler kurulamayacağına ilişkin hükme, bu madde değil, tabii hâkim ile ilgili maddede yer vermeyi uygun görmüştür. 32.madde Anayasa'nın "Temel Haklar" bölümünde, 136.madde ise "Yargı" bölümünde yer almaktadır. Bunun bir anlamı olmak gerekir. Anayasamız olağanüstü mahkeme kurmak yasağını kesinlikle açıklamıştır. Tabii hâkim kuralını ihlâl etmeyen olağanüstü mahkeme mantiki olarak kabul edilemez. Kaldı ki Anayasamız yargı organlarını bir düzen içinde kabul etmiştir. Olağanüstü yargı mercii bu düzen içinde düşünülemez, olağanüstülükte mevcut düzeni aşan bir nitelik vardır.

"Devlêt Güvenlik Mahkemesi" ister istemez, olağanüstü mahkeme halini alacaktır. Böylesine mahkemelerin kuruluşu sırasında hâkimlerin bazı ölçülere göre seçileceği şüphesi toplumda uyanabilir. Bu şekilde kurulan mahkemeler Adalet organı olmak niteliğini hızla kaybederler. Normal koşullar içinde Güvenlik Mahkemelerini tasavvur etmek, başarı sağlayacaklarını ümit etmek, uygulamaları yakından bilenler için tamamiyle imkânsızdır.

Olağanüstü mahkemelerin kurulmasıyla birlikte artık bir dönem kapanmış olacaktır. Buna karar vermede, böylesine bir uygulamaya geçmek büyük bir ihtiyatsızlık olur. "Toplum suçu" diye isinlendirilen olayların bugün mevcut "Adliye Mahkemeleri"nce görülemeyeceği inancı yersizdir.

Sür'atli adaleti, ihtisaslaşmış mahkemeleri mevcut adalet kuruluşu içinde sağlamak mümkündür. Usul kanunlarında değişikliklerle bu sonuca varılabilir. Huzur sağlayıcı tedbirleri olağanüstü mahkeme gibi sakıncalı yollar dışında sağlamak çareleri aranmalıdır".

e- Çözün: Anayasada çelişmezlik esastır. Anayasaya aykırı olduğu Anayasa Mahkemesince kabul ve ilân edilmiş bir Kanunun bu hali ile daha bir süre yürürlükte kalacağını Anayasanın kabul etmesi çelişmedir. Öyle bir yorum yapılmalıdır ki Anayasa çelişmeye düşmemiş olsun. Şöyle düşünülebilir: Süre kime hitap eder? Yeni ve uygun kanun yapılınsın diye yasama organına. İptal kararının esası, yayınlandığı tarihte yürürlüğe girmiş, DGM.kaldırılmıştır.

Bu suretle varılacak sonuç kanun koyucunun gerçek iradesine de uygun düşecektir. İptal kararının ertelenmesinin "gerekçe"si, 44 sayılı kanunun 50.maddesinde belirtildiği gibi yeni ve uygun bir kanun çıkarılması olanağını sağlamaktır, yoksa (Anayasa Komisyonu sözcüsünün de beyanlarında teyit ettiği gibi) "Anayasaya aykırı olan kanunu"

vatandaşlara tatbik etmek için değil". Bu itibarla "derdest dâvalar"a devan etmek değil, dosyaların yetkili ve görevli genel mahkemelere tevdi gereklidir, aksine uygulama hukuka aykırıdır.

C. Yargı Kararlarının Yerine Getirilmemesi: Kuşkusuz 1975 yılı içinde Barolarımızın ve Birliğin üzerinde durduğu en önemli konu yürütmenin yargı kararlarını yerine getirmemesi vakiasının ağır boyutlarla ortaya çıkmasıdır. Sayın Genel Kurul delegelerine takdim edilmiş broşürde de açıklandığı üzere:

TBB.Yönetim Kurulu "H u k u k D e v l e t i" ilkesinin, bazı idari davranışlarla zedelendiği sonucuna varmış, mahkeme kararlarının yerine getirilmemesini çok ağır sorumluluklar doğuran bir "e y l e m" saydığını açıklamak zorunluğunu duymuştur.

Hukuk Devleti kavramı ile yürütmenin yargı denetimine bağlanması kavramı, ancak birlikte bulunursa anlam kazanırlar. Bir yandan "Hukuk Devleti" ilkesini gerçekleştirmek çabası içinde olan, daha ilerisini "H u k u k u n Ü s t ü n l ü ğ ü"nü savunan TBB."Hukuk Devleti" anlayışına ters düşmeği, kesinlikle reddeder.

Mahkeme kararlarının, özellikle idari yargı kararlarının uygulanmaması yönünden son zamanlarda meydana çıkan sorunlar hukuk devleti ilkesi açısından büyük önem kazanmıştır. Yürütme organının denetim kabul etmeyen anlayışının bir sonucu olarak özellikle idari kaza kararlarını uygulamama isteği çok eski zamanlara uzanmaktadır. Siyasal partilerin konuyu kendi çıkarları açısından ele aldıkları, iktidarda ve muhalefette iken bu konuda birbirine tamamiyle ters düşen fikirler savundukları görülmektedir. İdari işleri tesis eden siyasal parti iktidarda ise kendi işlenleri ile ilgili idari kaza kararlarını uygulamak istememekte, muhalefette ise Anayasa hükümlerini hatırlatarak, Mahkeme kararlarının uygulanmamasından yakınmaktadır. Siyasal partilerimizin bu tutumu, aslında tümüyle hukuki olan konuyu politik olarak nitelendirme eğilimine sebep olmuş, Hukuk açısından ortaya atılan görüşler politik olarak değerlendirilmeye başlanmış, bazı hukukçular da siyasal eğilimlerine göre yorumlar yapma durumuna girmişlerdir.

Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Yasasının 110/6.maddesinde "Kanunların menleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde ve yayınlarda bulunmak ve gerektiğinde ön tasarılar hazırlamak" görevini yüklenmiş bir kuruluş olarak çalışmaya başladığı günden bu yana günlük politika içine girmeye özen göstererek, Anayasanın öngördüğü "Hukuk Devleti" ilkesine uygun davranılmasını

teminen yayınladığı bildirilerle ilgilileri uyarmağa çalışmıştır.

Türkiye Barolar Birliği, 9, 10 ve 11 Ocak 1975 günleri Samsun'da yapılan VIII.Genel Kurula sunulan raporda, güçler (kuvvetler) ayrılığının Anayasamızın temelini teşkil ettiği, yasama ve yürütme güçlerinin tek güç haline gelme eğilimleri karşısında bu temel ilkeyi bağımsız yargının temsil edebildiği, Devletin Kuruluşunda ve Hükümetin işleyişinde az ya da çok kusur bulunabileceği, fakat adaletin sosyal yapıyı ayakta tutabileceği, adaletin kudret ve haysiyetini kaybettiği menleketlerde sosyal bağın kopacağını belirtmiştir.

Anayasamızın 114.maddesinde 1488 sayılı kanunla yapılan değişikliğin, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip bulunduğu güvencesini getiren 31.madde-deki "h a k a r a n a h ü r r i y e t"ini ve Yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceğinden söz eden 132.maddesi "Mahkemelerin bağımsızlığı" ilkesini kısıtlama amacını gütmeyeceği değişiklik gerekçesinde açıkça belirtilmiştir.

1971 Yılında yayımlanan "Anayasa Değişikliği ön tasarısı hakkında Türkiye Barolar Birliğinin Görüşleri" broşüründe bu temel ilkelere kısıtlanmasında halinde "Hukuk Devleti" ve "Hukukun Üstünlüğü"nden söz edilemeyeceği açıklanmıştır.

Birlik, 3.5.1975 günü Kayseri Bölge toplantısında yayınladığı bildirisinde, "k a n u n i l i k" adı altında herşeyin yapılabildiği ve bunun hukuka uygun sayıldığı dönemlerin çok ilerisine gelindiğİne, kanuni yetkilerin kullanılmasında, yasama ve yürütme organlarının, "hukukilik" ölçüsünü gözden uzak tutmalarını gerektiğine değinmiştir.

Nihayet 1.6.1975 günü İstanbul'da yapılan Yönetim Kurulu toplantısında kamu oyuna açıklanan bildiride, hukuka karşı direnişin, Anayasayı ihlale dönüşmesinden duyulan endişe belirtilmiştir.

İdari Yargı kararlarının ve özellikle yürütmenin durdurulması kararlarının idarece uygulanması olaylarının yoğunlaşması karşısında Türkiye Barolar Birliği yukarıda özetlenen amaçlar ışığında bazı hususları ilgililerin dikkatine bir kere daha sunmayı yasal görevinin gereği saymıştır.

Ç. Siyasî Partilere Düşen Anayasal Görevler: "Anayasamıza sahip olmanın ve saygılı kalmanın ön koşulunun, Anayasamızın öngördüğü organları kurna görevinden kaçınmamak olduğu unutulmalıdır.

Bu anlayıştan uzaklaşan kişi ve de kuruluşların anayasal haklardan söz etmeğe ve anayasal özgürlüklere sığınmağa hakkı yoktur.

Demokrasi, karşıt fikirleri ortak bir noktada uzlaştırmayı sağlayan bir yöntemdir. Bu bakımdan benimsedikleri ilke ve görüşler birbirine ne kadar karşıt olursa olsun, memleket varlığı söz konusu olabileceği noktaya gelindikte, siyasî partilerin bir gerçek üzerinde birleşmeleri zorunludur. Bu gerçek "önce parti" anlayışından sıyrılarak "önce vatan" denek bilincinin hiçbir koşul altında terkedilmemesidir. Bu bilince varamazlarsa siyasî partiler demokrasiye ve kendi varlıklarına ters düşmüş olurlar.

Çok partili rejimlerin gerçek anacı, milleti bu yolla daha fazla birleştirebilmektir. Bu nedenle, siyasî partilerin bölücü eğilimlerini demokratik ilkelere aykırı bulmaktayız.

Anayasamız ister iktidarda ister muhalefette olsun, siyasî partileri demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları saymış, fakat onlara da zorunlu görevler yüklemiştir. Siyasî partilerin faaliyetlerinin tüzük ve programlarının yanısıra, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik cumhuriyet ilkelerine ve milletin bölünmezliği temel hükmüne aykırı olmanası anayasa emridir.

İnsan hak ve hürriyetlerinin, millî dayanışmanın, sosyal adaletin, ferdin ve toplumun huzur ve refahının gerçekleştirilmesi ve güvence altına alınmayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletinin kurulması, anayasamızın temel aracıdır. Bu araca hükümet kurmadan ulaşma olanağı yoktur.

Anayasamızın yasakladığı şeyleri yapmakla, yapılmasını emrettiğini yerine getirmeme arasında fark yoktur".

Yönetim Kurulunun bu görüşleri ilgililere iletilmiş ve bir bildiri halinde de (9.3.1975) kamu oyuna sunulmuştur.

D. Üst Mahkemeler Kanun Tasarısı: 1975 Yılında Adalet Bakanlığı Üst Mahkemelerin kurulması konusunu tekrar ele almış ve Birliğimizden, mütalaa istemiştir. Bakanlık, ihtiyacı şöylece ortaya koymaktadır:

"Mevcut kanunlara göre üst mahkeme görevini sadece Yargıtay yerine getirmektedir. İlk mahkemelerce verilen ve yasalarca öngörülen bir kısım kesin kararlar hariç, diğer bütün kararların tetkik mercii Yargıtay'dır.

Bunun sonucu esas görevi, kanunların uygulanmasında birlik ve beraberliği sağlamak için içtihatlar yaratmak olan kuruluş, günlük işlerin çokluğu karşısında, bu görevini büyük zorluklarla yerine getirmektedir.

Adalet Mahkemelerinden Yargıtay'a her yıl daha çok iş intikal etmektedir. 1974 Yılında gelen iş miktarı ikiyüzbine yaklaşmıştır. Bu işleri karşılamak için zaman, zaman teşkilât ve kadro yönünden takviyeler yapılmış olup, bugün daire sayısı yirmidördü bulmuştur.

Yargıtay'ın işi azaltmak, bunun sonucu olarak Yargıtay'ı içtihat mahkemesi görevini en iyi şekilde yerine getiren bir kuruluş haline dönüştürmek, halka üst mahkemelerde cereyan edecek duruşmaları kolayca tâkip imkânını sağlamak, davaları sonuçlanmasına kadar ilk ve üst mahkemeler gibi iki süzgeçten geçirmek suretiyle Adalet ve taraflar için ikinci bir teminat sağlamak amaçlarıyla Yargıtay'dan ayrı olarak üst mahkeme kurulması yolundaki çalışmalara başlanmıştır.

Bakanlıkça hazırlanacak tasarı ayrıca tetkiklerinize sunulacaktır.

İncelemenin bu bölümünde, Başkanlığınızın güzide mensuplarının düşüncelerinin alınmasında büyük yarar sağlanacaktır.

Bu sebeple üst mahkemelerin:

- 1- Kuruluşu,
- 2- Görevleri,
- 3- Yargılama usulleri,
- 4- İlk mahkemeler ve Yargıtay'la olan ilişkileri,
- 5- Kurulmasının uygun görüleceği yerler,

Vesair hususlarda" Birliğinizin mütalâası istenmiştir. Konunun, Adli kuruluşunuz ve mesleğinizin icrası açısından arzettiği önem bakımından, Genel Kurulunuzun takdirlerine arzettiği, uyarılarını almanın isabetli olacağı düşünülmüştür. Mütalâanız Genel Kurul toplantısından sonra Bakanlığa sunulacaktır.

E. Göçmen İşçilerinin İnsan Hakları: Genel Kurulunuzun Sanayinin toplantısında üzerinde durulan bu konu üzerinde durulmuş ve Hükümetinizin bu konuda bazı girişimlerde bulunması yolunda uyarılarda bulunulmuştur. Bu konudaki görüşler aşağıda özetlenmiştir:

Türkiyemiz için yabancı ülkelerde çalışanların durumu büyük önem kazanmıştır. TBB'nin bu konuda tutumu, görüşleri ne olmalıdır:

a- İnsan haklarını yeniden tesbit edecek, şimdiye kadar bilinenleri daha etkili hale getirecek, uluslararası bir metne ihtiyaç vardır. İnsan haklarına yenilerinin eklennesi, eski-yeni hakların bir sistem, genel bir görüş içinde tertibi gerekli hale gelmiştir.

İnsanlık öyle bir döneme girmiştir ki 1789 "İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi"nden, 1948 "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"nden 19 "İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi"nden bugüne kadar ilân edilen metinler, klâsik metinler haline gelmiş, yetersiz oldukları anlaşılmıştır. Vaktiyle ancak o kadarı yapılabiliyordu.

Oysa günümüz, insan haklarının sınırlarını daha genişletmeyi önleyen engelleri kaldırmış veya azaltmıştır. Yeni, daha geniş bir görüşle bu hakların düzenlenmesi olanakları artmış gözükmektedir.

İnsan hakları demeçlerinin yayımlandığı tarihlerde "yabancı işçi" sorunu yoktu. "Y a b a n c ı" ile "V a t a n d a ş" arasındaki fark genişledikçe, bundan "İnsan Hakları" zarar görür. O halde "vatan-daşa özgü haklar" ile "yabancıların insan hakları" böyle bir anlayış içinde çözümlenebilir. Gittikleri ülkenin ekonomisine büyük katkıda bulunan "yabancı işçi" sorunu bu konuyu daha gerçekçi bir açıdan incelemeyi zorunlu kılmıştır.

Bir toplularda bazı gurup insanları bazı haklardan yoksun kılmanın "insan hakları"na aykırılığı kabul edilmelidir. "Y a b a n c ı l a r ı n ı n ı n s a n h a k l a r ı" ile "Y a b a n c ı i ş ç i" sorununu birbirinden ayırmak mümkün değildir. İnsan haklarının evrensellığı ile yabancı işçilerin her ülkedeki hukuki statüsünün farklı oluşu izahsız kalmaktadır.

Yabancı işçinin sendikalaşması sağlanamamaktadır. Sendikalar ülkelerinde yabancı işçilerden oluşan "yedek el emeği"ni, işçi sorunlarını yönetmek tekelciliğinden gelen güçlerini azaltıcı etkenlerden saymaktadırlar.

El emeğine muhtaç yabancı ülkelerin "işçi politikası" sadece çıkarıcılık ölçüsüne dayanmamalıdır, konu insanlar arası "işbirliği"dir. Böylece ölçü çok değişik olacak; "İnsan haklarında yeni anlayışa" daha uygun sonuçlar verecektir.

Bir insanın yabancı bir ülkede, örneğin; turist olarak bulunması ile "yabancı işçi" olarak bulunması aynı değildir. Çoğunlukla ülkeler yabancı işçiyi, "tecrit" etmek isterler.

Bunun için de alınan her tedbir insan haklarında kısıntı doğurur. Bazı ülkeler, tersine yabancı işçiyi toplunda eritmek, kendilerine raketmek isterler. Bu ülkeler artık pek azalmıştır.

Her ülkede çalışanların (yaşlılar, çocuklar) sayısı ile çalışanların topları arasındaki oran, ekonomik (hatta sosyal) değişmelerin göstergesidir. Yabancı işçi bu oranı değiştirmekte yapay etkilerden birisidir.

b- Gittikleri ülkenin "millî ekonomisi"ne büyük katkıda bulunanların, kendilerine daha az yabancı gözü ile bakılmasını istemek hakları kabul edilmelidir. Kuşkusuz genel-siyasal seçimlerde "oy hakkı" tanımaya ülkeler hazır değildir. Fakat bazı hakların tanınmasında sakınca görülemeyecek bir anlayışın belirli hale geldiğini söyleyebiliriz. Özellikle "B e l e d i y e s e ç i m l e r i"nde yabancı işçinin oy sahibi olması nakûldür. İsveç gibi bazı ülkelerin bunu kabul etmiş olması insanlık adına, "onurlu davranışlar"dan sayılacaktır. İnsanları bur topluluğa kabul edip, yine de uzak tutmak anlamsızdır. Ayrıca, "insan vakarı"nle de bağdaşmaz.

Eğer yabancı bir ülkede çalışıp üretime katılanlar sadece bir araç, bir "eşya" sayılırlarsa, bundan insan haklarının zarar görmediği öne sürülemez. İnsanlık anlayışının, "örtülü kölelik" örneğine dönüşecek bir "yabancı işçi" sorununu çözümleneceğini düşünemeyiz.

Öte yandan "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"nin 23. maddesinde öngörülen "elverişli çalışma koşulları", "eşit ücret hakkı", "çalışanın kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun yaşayış sağlanmasını istemek hakkını "yabancı işçiler" konusunda açıklığa kavuşturacak uluslararası kurallara ihtiyaç vardır. "Yabancıların insan hakları" incelenirken, "yabancı işçilerin insan hakları" bütün çalışmaların önüne alınmalıdır.

c- İnsan haklarını saptayan metinlere "çalışanın yönetime katılması hakkı" eklenmelidir.

Bulduğumuz çağ, "insan emeği"nin ekonomik ve hukukî analizini yapmış, bütün ayrıntıları ile değerini açıklamıştır. Sadece ücret ödenmesi ile emeğin karşılandığını iddiaya inkân yoktur. İsveç, Danimarka gibi bazı ülkelerin çalışanın yönetime katılmasını sağlayan kanun hükümleri kabul etmiş olmalarını insan haklarına saygı örneği saymaktayız. Yönetime katılmanın farklı modelleri olabilir.

Fakat bunun insan hakları arasına alınması her ülkede insanlık ideali-
ne doğru ilerlemeyi çabuklaştıracaktır.

XX.yüzyıl yepyeni bir "Göç" olayı ile karşılaşmıştır. Bu gö-
çün bir özelliği de hiçbir siyasal nedene dayanmamasıdır. Ülkelerarası
ekonomik eşitsizlik çetin sorunlar doğurmaya yönelmiştir. "Üçüncü Dün-
ya" boş bir terim olmaktan çıktı. Çağdaş göç, az gelişmişlerin varlık-
lı ülkelere sızan kollarıdır. Birgün gelecek "yabancı işçiyi kabul et-
memek hakkı" ortadan kalkacaktır. "İnsan hakkı" kavramının gelişmesini
önlenecek olanağı kalmamıştır.

F.Kıta Sahaneliği: Geçen yıl Genel Kurulumuza sunduğumuz Yö-
netim Kurulu Raporunda "Kıta Sahaneliği"na değinilmiş, gün geçtikçe men-
leketimiz için önem kazanan bu konu üzerinde Yönetim Kurulumuz, derle-
nen bilgileri arzettiği uygun görmüştür. Bu konuda Birlik görüşünün
saptanmasından evvel derlenen bilgilerin arzı ve ortaya atılacak fi-
kirle mücehhez olabilmek isteği ile hiçbir sonuç ve kanaat izhar o-
lunmamıştır.

"Coğrafi bakımdan deniz gibi, karadan sonra, genellikle bir-
denbire büyük derinliklere ulaşmaz. Kara ile denizin birleştiği nokta-
dan itibaren denize doğru, belirli bir derinliğe ortalama 133 metreye
kadar yavaş yavaş derinleşir, bu derinlikten sonra, birdenbire keskin
bir yamaç halinde büyük derinliklere ulaşır. Kıyı ile deniz altındaki
yamacın başladığı kenar arasında kalan su altı alanlarına, Kıta Sahaneliği
(Kıta Eşitliği, Continental Shelf, Plateau Continental) denir.

Kıta sahanlığının, devletin hâkimiyetine tâbi bir deniz ke-
siri olan, kara sularının altında kalan bölümünün, üzerindeki su ala-
nı ve hava sahası gibi, devletin ülkesine dahil olduğu açıktır. Mil-
letlerarası hukuk açılarından önerilen olan, kara sularının ötesindeki a-
çık denizin su altı alanlarının deniz dibi ve toprak altının, hukukî
statüsüdür:

Bu su altı alanları, açık denizlerin serbestliği prensibinden
hareket edilerek, milletlerarası toplurun bütün üyelerinin aynı şart-
lar altında yararlanmasına açık olan alanlar olarak mı kabul edilecek-
tir?

Yoksa kıyı devletine, kara ülkesinin deniz altındaki doğal
bir uzantısı olan kıta sahanlığında, doğal kaynakların araştırılması
ve işletilmesi konusunda inhisarî yetkilerin tanınması yoluna mı gidi-
lecektir?

Bu ikinci çözüm, ilk kez, ABD Başkanı Truman'ın 23 Eylül 1945 tarihli bildirisi ile ortaya atılmış ve bu gün de geçerliğini koruyan, şu gerçeklere dayanılarak haklı gösterilmek istenmiştir:

-Kıta sahanlığı, kıyı devletinin kara ülkesinin bir uzantısıdır ve bu nedenle doğal olarak ona eklidir.

-Buradaki kaynaklar, çok kere, ülkesindeki damar ve birikintilerin denize doğru bir azıntısıdır.

-Bu kaynakların işletilmesi ve korunması, kıyıdan işbirliği yapılmasını gerektirir.

-Kendini korumak kaygısı, kıyı devletini, kıyılarının ötesinde bu kaynakların işletilmesi için yapılan çalışmaları yakından izlemek zorunda bırakmaktadır.

Bu tez, kısa sürede, öteki devletler tarafından da benimsenmiş ve kıta sahanlığı, hukukî bir kavram olarak, Milletlerarası Hukukta yerini almıştır".

Gerek coğrafî gerek hukuksal açıdan kıta sahanlığının ne olduğunu Sayın Toluner'in açıklamalardan anlamış bulunuyoruz.

Daha ilerde sunacağım bilgilerden, kıta sahanlığı sorununun bu noktalar etrafında tartışıldığını bu saronlara adil bir çözüm yolu bulabilmek için Uluslararası Konferanslar düzenlendiğini ve Uluslararası Hukuk Kurallarının kabulüne çalışıldığını göreceğiz.

1-Başlangıç : İlk kıta sahanlığı iddiası; 1916 yılında İspanyol oceanograf Odon de Bueu, karasularını bütün kıta sahanlığını kapsayacak şekilde genişletmek gereğini ileri sürmüştür. Odon de Bueu kıta sahanlığının, insanların gıdalarından biri olan balıkların bir çok türünü ihtiva ettiğini açıklamıştır.

2-Bundan sonra sorun : Esaslı bir şekilde, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Truman tarafından 28 Eylül 1945 tarihindeki iki tebliğle ortaya atılmış ve hukuk sahasında da yerini almıştır.

Birinci tebliğde, ABD uzun bir geleceği dikkate alarak yeni kaynaklar bulmayı teşvik etmek niyetinde olduğunu açıklamaktadır. Yetkili uzmanlar ABD sahillerinin açığındaki kıta sahanlığında böyle kaynakların bulunduğu ve bunlardan henüz işletilmeyenlerin teknolojik gelişme sonunda işletilebileceği görüşündedirler. Bu kaynakların korunması ve dikkatle kullanılmasını sağlamak için, kıta sahanlığında kontrol ve kaza yetkisini (sahil devleti mahkemelerinin yetkisi) kullanmak zorunludur.

Kıta sahanlığı, kıtanın devamı olduğu için, kıtaya ait sayılır. Kıta sahanlığındaki tabii kaynaklar ülkedeki ana yatağın denize doğru uzantısı olarak kabul edilir. Sahil devleti, savunması bakımından sahilleri açığındaki olaylara tarafsız kalamaz.

Kıta sahanlığı bir başka ülkenin kıta sahanlığına ulaşıyorsa, sınır ABD ve ilgili devletler arasında hakkaniyet ilkelerine göre tesbit edilecektir.

Bu nedenle kıta sahanlığı üzerindeki suların, açık deniz vasfı ve bu sulardaki serbest ulaşım hakkı hiçbir şekilde kısıtlanmayacaktır.

Başkan Truman'ın 28.Eylül.1945 tarihli ikinci tebliği ise, (açık denizin bazı bölgelerinde sahil balıkçılığı) ile ilgilidir.

Tebliğde özetle: ABD'nin, sahillerine yakın balık kaynaklarının eldeki hukuki düzenle korunamayacağı ortaya konduktan sonra, sahil devleti ile ilgili devletlerin meşru hakları dikkate alınarak, sahil balık kaynaklarını yok etmeye yönelen işletmelerden kurtarmanın acil bir ihtiyaç haline geldiği ileri sürülmüştür.

Kıta sahanlığının sınırlarının ne olacağı hakkında tebliğlerde bir ölçü yoktur. Daha sonra yayınlanan bir basın bülteninde, kıta sahanlığı, kıtaya bitişik ve derinliği yüz kulacı (altıyüz ayak-foot) aşmayan sularla örtülü deniz altı toprak parçası olarak tanımlanmıştır.

3-1958 Cenevre Konferansına hazırlık çalışmaları:

A- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Komisyonunun 1951 Tasarısı:

Bu tasarıda kıta sahanlığı şöyle tarif edilmiştir:

" Burada kullanıldığı anlamda kıta sahanlığı terimi ile sahillere bitişik fakat karasuları bölgesinin dışında kalan ve üzerini örten suların, deniz yatağı ve yeraltı tabii kaynaklarının işletilmesine inkân veren derinliği geçmediği, denizaltı sahalarının deniz yatağı ve yeraltı kastedilmektedir." (m.1)

Kıta sahanlığının komşu sahil devletleri arasında bölünmesine ilişkin madde şöyledir:

" Ülkeleri aynı kıta sahanlığına bitişik olan iki veya daha çok devlet kıta sahanlığında herbirine düşen bölgelerin sınırlarını anlaşma yolu ile tesbit etmek yükümünde olacaklardır." (m.7)

B- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Komisyonunun 1953

Tasarısı:

Bu tasarıdaki tarif şöyledir:

" Burada kullanıldığı anlamda kıta sahanlığı terimi ile, sahillere bitişik fakat kara suları bölgesi dışında kalan ve 200 metre derinliğe kadar uzanan denizaltı bölgelerinin deniz yatağı ve yeraltı anlaşılmalıdır." (m.1)

Sahil devletinin kullanma hakkına gelince:

" Sahil devleti kıta sahanlığı üzerinde tabii kaynakların araştırılması ve işletilmesi maksadı ile egemen haklar kullanır." (m.2)

" Sahil devletinin kıta sahanlığı üzerindeki hakları, bu sahanlığı örten suların açık deniz rejimini ihlâl etmez." (m.3)

" Sahil devletin kıta sahanlığı üzerindeki hakları, bu sahanlığı örten suların üzerindeki hava sahasının rejimine etki yapmaz." (m.4)

C- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Komisyonunun 1956

Tasarısı:

Kıta sahanlığının tarifi (n.67):

" Bu maddeler bakımından kıta sahanlığı terimi sahillere bitişik, fakat karasuları bölgesinin dışında kalan ve ikiyüz metreye (takriben yüz kulaç-approximately cent fathoms) kadar derinliği olan, denizaltı bölgelerinin deniz yatağı ile toprak altını veya bu derinlikten sonra, üstündeki suların derinliğinin sözü geçen bölgelerin tabii kaynaklarının işletilmesine olanak veren yeri ifade etmek üzere kullanılır."

" Sahil devleti, tabii kaynakların araştırılması ve işletilmesi maksadiyle kıta eşiği üzerinde egemen haklar kullanır." (m.68)

4-1958 Cenevre Anlaşması: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Komisyonu 1951, 1953 ve 1956 tasarılarında kıta sahanlığının tarifi, sahil devletinin hakları, kıta sahanlığını örten suların havası, denizaltı kabloları ve kurulacak tesislerin hukuki rejimi, ulaşım serbestliği, kıta sahanlığının komşu sahil devletleri arasında bölüşülmesi ve uyumsuzlukların çözüm biçimi üzerinde durmuş, bu konulara çözüm getirneğe çalışmıştır.

28 Nisan 1958 tarihinde Cenevre'de toplanan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı, üç tasarıda önerilen ve geliştirilen konuları bazı küçük değişikliklerle kabul etmiştir.

1958 Yılında Cenevre'de sadece kıta sahanlığı konusu değil, "karasuları ve bitişik bölge anlaşması", "açık deniz anlaşması", "balık avlama ve açık denizdeki biyolojik kaynakların korunması anlaşması" ile bu konular da karara bağlanmıştır.

Yukarıda da açıklandığı gibi, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Komisyonu bazı konuları tasarılarla geliştirmişti. 1958 Cenevre Anlaşması ile, tasarılar da bulunmayan tüneller (m.7), anlaşmaya katılma (m.8-9), yürürlük tarihi (m.11), anlaşmaya ihtirazî kayıt koyma olanağı (m.12) ve anlaşmanın gözden geçirilmesi (m.13) konularında yeni hükümler getirilmiştir.

Bu anlaşmaya göre kıta sahanlığının tanımı şöyledir:

" İşbu maddeler bakımından kıta sahanlığı terimi:

a- Sahillere bitişik fakat karasuları dışında ve 200 metreye kadar derinliği olan denizaltı bölgelerinin deniz yatağı ile toprak altını veya bu derinlikten sonra üstündeki sular derinliğinin sözü geçen bölgelerin tabii kaynaklarının işletilmesine irkân veren yeri,

b- Adalar sahiline bitişik bu çeşit denizaltı bölgelerinin deniz yatağı ile toprak altını ifade etmek üzere kullanılır." (m.1)

Cenevre Anlaşmasının kıta sahanlığını tarif eden hükmünden sonra, Ege Derizinde olduğu gibi, birden çok devletin ülkeleri, aynı kıta sahanlığına bitişik ise, kıta sahanlığının sınırının nasıl belirleneceği konusundaki çözümlerini araştırmakta yarar vardır.

Bu konuda Doç.Dr.Sevin Toluner'in görüşü şöyledir:

" Bu sorun, Kıta Sahanelığı Konvansiyon'unun 6 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kıta sahanlığının sınırlandırılması konusunda taraflar arasında bir anlaşma yoksa ve (özel durumlar) farklı bir çözümün kabulünü haklı kılmıyorsa, kıyıları karşı karşıya olan devletler arasında kıta sahanlığının sınırı, her devletin karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattın en yakın noktalarına eşit uzaklıkta olan orta hat, kıyıları bitişik olan iki devlet arasındaki kıta sahanlığının sınırı ise, her devletin karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattın en yakın noktalarına eşit uzaklıkta olan hat'tır.

Türkiye, bu Konvansiyona taraf değildir ve 6 ncı maddede öngörülen bu usulü uygulamak konusunda ahdi bir yükü yoktur. Öte yandan bu maddede öngörülen eşit uzaklık prensibi Milletlerarası

Adalet Divanının, Kuzey Deniz Kıta Sahanlığı Davalarında 1969 tarihli yargısında belirtildiği üzere, bütün devletler için bağlayıcı olan bir uluslararası örf ve âdet kuralı niteliğini de kazanmıştır. Ege Denizi kıta sahanlığının sınırlandırılmasında eşit uzaklık prensibini uygulamak konusunda genel Milletlerarası Hukuktan doğan bir yüküm de yoktur.

Bu husus bir yana bırakılsa bile bu usul, bizzat Konvansiyon'un 6 ncı maddesinde (özel durumlar farklı çözümün kabulünü haklı kılmıyorsa) şartına bağlanarak kabul edilmiş olan bir usuldür. Kıyıların yakınında adaların bulunması durumu, gerek Milletlerarası Hukuk Komisyonu'nda ve gerek Cenevre Konferansında, maddede yer alan (özel durumlar) istisnası altında değerlendirilmiştir. Konferans Dördüncü Komitesinde, adaların durumu ile ilgili iki öneri olmuşsa da, bu öneriler, her bir durumun kendi şartları açısından değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülerek reddedilmiştir. Bu nedenle, bu özel durumda kıta sahanlığının sınırlandırılmasında uygulanacak usul konusunda, bir çözüm getirilmiş değildir.

Ege denizindeki adaların, özel bir durum teşkil ettiği kuşkusuzdur. Yunanistan'ın hâkimiyeti altında olan bu adalar, bir yerde kümelenmemiş, deniz üzerinde yayılmıştır. Bunlardan bir bölümü Türkiye'nin karasuları ile açık deniz arasında ve Anadolu kıyılarının pek yakınında, bir dizi halinde sıralanmıştır.

Önce, Yunanistan'ın iddialarını ele alalım, Ege Denizinin bir Yunan gölü olduğu görüşü hukukî bir dayanaktan yoksundur. O kadar ki, bunun resmî bir tez olduğunu düşünmek bile güçtür. Diğer iddia üzerinde, Ege Denizi kıta sahanlığının sınırlandırılmasında eşit uzaklıkta olan orta hat usulünün, anlaşma yoluyla kabul edilip edilemeyeceği sorunu üzerinde kısaca duralım. Burada üç durumu birbirinden ayırdederek değerlendirmek gerekir:

-Anadolu'nun yakınında olan adalar;

-Öteki adalar;

-Anadolu ile Yunanistan'ın esas kara ülkesi...

Anadolu yakınındaki Yunan egemenliğindeki adalarla Anadolu arasındaki sınır sorunu, kıyıları karşı karşıya olan devletler arasındaki sınır sorunudur. Fakat bu adalar Anadolu'nun o kadar yakınındadırlar ki, bu bölgede bir açık deniz ve hukukî anlamında bir kıta sahanlığının bulunması şöyle dursun, Türkiye'nin ve Yunanistan'ın karasularının genişliği olarak kabul etmiş oldukları 6.mili, çok yerde uygulamak olanağı bulunmamaktadır. Anadolu ile Midilli adası arasındaki uzaklık 5 mil, Sakız adası arasındaki 5 mil, Rodos adası arasındaki 9 mildir.

Bu nedenle, bu bölgelerde kıta sahanlığının sınırlandırılması sorunu öncelikle ortaya çıkmaz. Öte yandan, bu adalar arasında kalan açık denizin sualtı alanlarının sınırlandırılmasında (ki, bugün tartışma konusu olan sorun daha çok bu sorundur) 6 ncı maddede öngörülen eşit uzaklık prensibini uygulama olanağı da yoktur. Şöyle ki; Bu, kıyıları bitişik olan devletler arasında kıta sahanlığının sınırı sorunu değildir; çünkü, adalar kıyıları ile Anadolu kıyısı bitişik değildir. Bu, kıyıları karşı karşıya olan devletler arasında kıta sahanlığı sorunu da değildir; çünkü, tartışma konusu olan bölgede karşı karşıya olan, yerine göre, ya aynı devletin hâkimiyetine tâbi olan adalardır veya Anadolu kıyısı ile açık denizdir. 6 ncı madde, ülkeleri aynı kıta sahanlığına bitişik olan devletler arasındaki sınır sorununu, devletlerin kara ülkesinin bitişik veya karşılıklı olması vakıasına dayanarak, bir düzen getirmiştir. Her tarafı su ile çevrili adalar arasında kalan açık denizin su altı alanlarının sınırlandırılmasında, bu usulün uygulanması bizce düşünülemez.

Öteki Yunan adaları ile Anadolu arasındaki kıta sahanlığının sınırının saptanmasında bu usulün uygulanması, belirtmiş olduğumuz bu husus yanında, çeşitli güçlülere yol açabilir ve âdil bir sonuca ulaştırmaz. Bu adaların sayısı ve coğrafi konumları, adalara ait bir kıta sahanlığının bulunduğu esas ve kıta sahanlığının işletilme olanağının bulunduğu derinliğe kadar genişlemesi ihtimali gözönünde tutulduğunda, Türkiye'nin Ege denizinde uzur bir kıyısı bulunmasına rağmen, kıta sahanlığından hiç pay alınmasına veya pek az bir pay almasına, yol açacaktır. Bu ise, âdil olmadığı kadar, uluslararası hukuk kurallarına da ters düşen bir sonuç olur.

Karasularının ölçülmeğe başlandığı esas hattın en yakın noktalarına eşit uzaklıkta olan orta hat usulü, bizce ancak, Yunanistan'ın esas kara ülkesi ile Anadolu esas alınmak suretiyle uygulanabilecek olan bir usuldür.

Ege denizine serpilmiş olan adaların Yunanistan'a ait olduğu gözönünde bulundurulurken, öteki şartlar farklı bir çözümün kabulünü haklı kılmıyorsa, bu adaların veya bir bölümünün yüzölçümü oranında, bu orta hat'ta bazı değişiklikler yapılabilir: Böylece, adaların kendilerine mahsus bir kıta sahanlığının bulunduğu esas ile özel durumlar istisnası, nispet prensipleri uyarınca, bağdaştırılmış olur. Eşit uzaklık prensibi, bir devlet kıyılarına ötekenden daha yakın olan kıta sahanlığı kesimlerinin o devlete verilmesi sorucunu doğuran bir usuldür. Bu usulün uygulanmasında, hareket noktası olarak, Anadolu ve Yunanistan'ın esas kara noktasının, bir Yunan adasına esas kara ülkesi seçilmezse, Ege Denizindeki Açık Deniz'in hemen her nokta-

sının, bir Yunan adasına Anadolu kıyısından daha yakın olduğu ve bundan ötürü Açık Deniz sualtı alanlarının tününün adaların kıta sahanlığına dahil olduğu, ileri sürülebilir.

Oysa, Adalet Divanının 1969 tarihli yargısında açıkça belirtildiği gibi, (su altı alanları, kıyı devletine, gerçekte ona yakın olduğu için veya yalnız yakın olduğu için tâbi kılınmaz... Belirli bir su altı alanı, kıyı devletinin kara ülkesinin doğal -veya en doğal- bir uzantısını teşkil etmediği sürece, o devlet ülkesine diğer herhangi bir devlet ülkesinden daha yakın olsa dahi o devlete ait olamaz; veya en azından bu su altı alanının kara ülkesinin doğal bir uzantısı olduğu durumlarda, kendisine daha uzak da olsa bu devletin yarışan talebine karşı ileri sürülemez.)

Denek ki, kıta sahanlığının kara ülkesinin bir devamı olup olmadığı saptanırken, yakınlık vakıasına değil, coğrafî ve jeolojik verilere dayanılması gerekir. Yunan adaları çevresindeki kıta sahanlığı, adaların mı, yoksa Anadolunun mu doğal bir uzantısıdır. Cevaplandırılması gereken temel sorun budur."

Ege denizindeki adalar hakkında görüş belirten Av.Dündar Akunal ise şöyle demektedir:

" Bütün Ege Denizi sorunu, adaların doğal yapısı ile siyasal yapısı arasındaki ters düşmeden, bağdaşmazlıktan ileri gelmektedir. Çanakkale Boğazından aşağıya doğru indiğimiz zaman Limni, Midilli, Sakız, İstanköy gibi başlıca adalar Türk kara suları mesafesi içinde bulunmaktadırlar. Bu adalar, fiziksel özellikleriyle, Yunanistan'ın bulunduğu Avrupa kıtasının değil, Anadolu'nun yer aldığı Asya kıtasının birer doğal uzanımı halinde denize doğru sürmektedirler. Bütün çatışma, Türk kıta sahanlığı üzerinde ve Türk kara topraklarından genellikle 5-6 mil mesafede olan bu adaların, tam yüz mili aşkın bir mesafede bulunan ve Avrupa kıtasında yer alan Yunanistan'a ait olmasından doğmaktadır.

Bir devlete bu kadar yakın mesafede bulunan adaların kıta sahanlıkları sorunu doktrinde de gerçek bir mesele olarak tartışılmaktadır. Bu alanda uluslararası birer otorite olan Japon Prof.Oda, Belgrad Üniversitesi'nden Devletler Hukuku Komisyonu Başkanlarından Prof.Andrassy ve Richard Young gibi yazarlar, Cenevre Sözleşmesi'nin adalara ilişkin maddelerinin aslında sorunu boşlukta bıraktığı üzerinde ısrar etmektedirler. Adaların burada ne ifade ettiği bile belirsizdir. Bunlar acaba Filipinler gibi devleti ifade eden adalar mıdır, yoksa orta boy, irili, ufaklı adalar mıdır? Hele adacık denilebilecek ritelikteki adalar da kıta sahanlığına sahip adalar kapsamına girebilir mi?

Prof.Andrassy, (Bir ülkenin kendinden uzak ve diğer ülkeye yakın adaların kıta sahanlıkları olabileceği, hele bu durumda orta çizginin uygulanabileceği iddiası çok tartışılabilir) demektedir. Sonuç olarak, adaların sözleşmede kesin biçimde belirlenemediği ortadadır. Adaların, (özel şartlar) taşıdığı ise tartışmasızdır.

Adalara ilişkin bu genel gerçeklerin yanı sıra, Ege'ye serpiştirilmiş üç bin adanın durumu da gözönünde alınınca Ege'de kıta sahanlığının sınırlandırılmasına gidebilmek için bir takım özel metodlar daha da gerekli olacaktır. Cenevre Sözleşmesi'nin bu soruna ilişkin 6 ncı maddesinin ise, hiçbir devletlerarası hukuk kuralı niteliği taşımadığı bir gerçektir."

Bu açıklamalardan ortaya çıkan sonuç, Ege Denizindeki adaların kıta sahanlıklarının sınırlandırılmasında, bu adaların Anadolu'nun doğal bir uzantısı olup olmadığı noktasının önem kazandığıdır. Bu açıdan hareketle, aşağıda, Ege Denizinde yapılan jeolojik araştırmalar ve sonuçları hakkında bilgi verneğe çalışacağız.

5-Ege Denizinde Jeolojik Araştırmalar ve Sonuçları: Kapalı denizlerde, özellikle Ege denizindeki adaların kıta sahanlıklarının sınırlandırılmasında doğal uzantı esasının önem kazandığı bir gerçektir. İşte bu konuda Doç.Dr.Tuncer Güvenç, şu görüşleri belirtmektedir:

" Ege denizinin orta ve kuzey kısımları oldukça basit bir morfoloji göstermektedir. Burada 1000 metreyi geçen çukurlar azdır...

Ege ve Doğu Akdeniz'de yapılan en son araştırmalar Türkiye kıta sahanlığının çok geniş olduğunu göstermektedir. Ancak burada kıta sahanlığı kavramı doğal ve bilimsel anlamda kıta sahanlığıdır. Bilimsel olmayan ve artık terkedilmiş sayılabilecek 200 m.lik ekolojik ve sedimantolojik kavrama göre de, Türkiye'nin kıta sahanlığı oldukça geniş görülmektedir.

Kuzey Ege'de Trakya kıyıları açıklarında kıta sahanlığı oldukça sığ ve geniştir. Burada 100 m. eşderinlik çizgisi Taşoz, Samotraki, Limni gibi adaları içine almaktadır. Biga yarımadası açıklarında Midilli adası için de durum aynıdır.

Orta Ege'de ise 100 m.lik eşderinlik çizgisi bir çok adaları Anadolu sahanlığı içine alır. Burada jeolojik yapı Batı Anadolu'nun kırıkları ile (horst ve grabenler) bir devamıdır.

Güney Ege'nin yapısı ise oldukça farklıdır. Burada 1.500 m.yi aşan Girit önündeki çukur ve Toros'ların devamı olan yeraltı yükseltisi Girit'in güneyinden Rodos'a kadar uzanarak Güney-Batı Anadolu yapısına bağlanır.

Doğu Akdeniz'de ise kıta sahanlığı ve yamacı Rodos açıklarından Silifke dolaylarına kadar dardır. Mersin, İskenderun, Kıbrıs arasında bir gelişme gösterir. Kıbrıs etrafındaki dar bir şerit hariç diğer bölgeler genellikle derindir ve okyanusal yapı gösterirler.

Kısaca Kuzey ve Orta Ege'de Türkiye kıta sahanlığı Batıya doğru bir hayli uzanmaktadır. Bilhassa Kuzey Ege'de, Trakya ve Çanak-kale bölgelerinin jeolojik yapılarının uzantısı buralarda kalın tortulların hâkim olması dolayısıyla petrol aramaları için elverişli görülmektedir. Alınan bir iki sonuç da bu görüşü ispatlamıştır. (Kuzey Ege'de yüzer Priñu kuyusu günde 8000 varil verebilmektedir)"

Bu konuya ilişkin olarak "Jeolojik Açılar Ege Adalarının Kıta Sahanlıkları" başlıklı yazısında Dr. İsmail A.Kafescioğlu ise şöyle demektedir:

"Denizaltı Jeolojik çalışmalarının 1969 Uluslararası Jeolojik Yılı'ndan sonra gittikçe artan bir şekilde gelişmesi sonucu, deniz tabanı yüzeyi, özellikle kıta sahanlıkları yüzeyi hakkındaki eski inançlar tamamıyla yıkılmıştır.

Bu çok önemli nedenle, herhangi bir kıta sahanlığına ait karakter, uluslararası gelenekler ya da anlaşmalar bir başka kıta sahanlığına gelişi güzel, gözü kapalı olarak uygulanamaz.

Bu konuda bugünkü bilgilerimizin ışığı altında 6, 7 çeşit kıta sahanlığı tanımlaması yapılmaktadır.

Yunan adalarını çevreleyen deniz tabanının 200 m.derinliğe kadar Yunanistan'a ait olduğunu ileri süren yersiz iddiayı bilimsel yönden cevaplandırmak için yukarıdaki bilgilerin yanı sıra Ege Denizi'nin jeolojik oluşumuna kısaca dokunulması gereklidir.

Miyosen devri sırasında bugünkü Orta ve Doğu Ege Denizi'nin bulunduğu bölge Anadolu'nun devamı olan bir kara parçasıydı. Miyosen'in sonunda ve onu izleyen Pliyosen devri başında bu kara parçasının kabaca Edremit-Çeşne-Bodrum çizgisi üzerindeki jeolojik kırıklarla parçalanması sonucu, bu çizginin batısında kalan kara parçası çökerek Doğu ve Orta Ege'yi meydana getirdi. Bu yeni çukurluk bir süre Anadolu'nun eski devamının üzerinde bir acı su gölü (Ege Gölü) olarak kaldıktan sonra geri kalan kara parçalarının da çökmesi sonucu kuzeyden Marmara kanalıyla Karadeniz ve güneyden de Akdeniz sularıyla kaplandı. Ege çukurluğunun doğu kıyıları günümüze dek çökmektedir. Batı Anadolu sahillerindeki suyla kaplı eski kentler bunun canlı örnekleridir. Doğu ve Orta Ege Denizi'nin Anadolu'nun bir parçasının jeolojik çöküntüsü sonunda oluşması, bu bölgedeki bugünkü

adalarında jeolojik açıdan Anadolu'nun parçası olduğunu açıkça göstermektedir. Buna ek olarak, yukarıda da belirttiğimiz gibi, adalar kıta sahanlığının doğal engebeleri olup, sahanlıklar adaların parçası değildir. Ada sahanlığı (insular shelf) deyimi ancak ve ancak okyanusların ortasında ve herhangi bir kıta ile ilişkisi bulunmayan adaları çevreleyen taraçalara uygulanmaktadır.

Açıkça görüleceği gibi, Ege adalarına sahanlıklar yakıştırılmaya çalışılması günümüzün jeolojik ve hukuk anlayışıyla tüm karşıt düşmektedir ve Yunanistan'ın Ege adalarında sahanlık iddiasının bilimsel hiç bir değeri yoktur."

Bu görüşleri özellikle belirtmekteki amacım; son yıllarda yapılmış bulunan jeolojik araştırmalar sonucunda elde edilen veriler dolayısıyla artık kıta sahanlığının bir türlü olmadığını, 6-7 çeşit kıta sahanlığı tanımı bulunduğunu, hele Ege Denizindeki kıta sahanlığı durumuyla adaların kıta sahanlığı durumlarının ayrı olduğunu ve Yunanistan'ın iddialarında hiçbir açıdan haklı olmadığını ortaya koymaktır.

Yunanistan, kıta sahanlığı kuralları ve jeolojik açıdan durumları yukarıdan beri açıklanan Ege Denizi adaları için karalarla eşit sahanlık hesaplanmasını istemektedir. Bu konuda Yunanistan, 1958 Cenevre Konvansiyonunun birinci maddesinin (B) fıkrasındaki hükme dayanıyordu.

Yunanistan, 1974 yılında Karakas'ta yapılan konferansta, kara sularının 12 deniz miline çıkarılmasını isterken aynı şekilde Ege Denizi'ni bir Yunan denizi haline getirmek istemişti.

"Caracas Konferansı beklendiği üzere bu konularda hiçbir sonuca ulaşamadı. Başkan H.S.Amarasinghe'nin de bizzat ifade etmiş olduğu üzere hiç bir konuda nihai bir metin elde edemedi."

(Nuri Eren, Egedeki Türk Yunan Çatışması ve Türk Hakları, Milliyet Gazetesi, 19 Mart 1975).

Kaldı ki, Adalet Divanı'nın Almanya, Hollanda ve Danimarka arasında doğan anlaşmazlıkta, 1969 yılında verdiği kararın 95 inci maddesi de Yunanistan'ın görüşünün kabul edilemeyeceğini açık ve kesin bir surette göstermektedir:

"Kıta sahanlığı sahil devletlerin topraklarını deniz altına uzatan bir plâttırdur. Jeolojik bünye çok önemlidir... Kara, derize hâkindir. Onun için sınırlandırılacak olan devletlerin sahillerinin coğrafi durumunu yakından incelemek gerekir. Kara mülkiyet hakkının kaynağıdır. Devlet bu hakkını deniz altına uzanan topraklarına uzatabilir..."

(Yukarıda adı geçen yazı.)

6-Ege Denizindeki Adalar: Sürekli olarak Ege Denizindeki adalardan bahsettiğimize göre bu adaların siyasî durumunu belirtmekte yarar vardır.

a-Oniki adanın durumu: "Oniki ada prensip itibariyle Sakız ile Rodos adası arasında yer almış olup, sırasıyla isimleri şunlardır: Sisan, Nikaria, Patmos, Leros, Kalirnos, İstanköy, Niseros, Astropalya, Tilos, Sönbeki, Harki, Rodos.

Oniki Adanın ilk sâkinleri Telchinler, sihirbaz kabilelerinden olup, küçük Asya'dan gelmişlerdir.

16 Haziran 1522 ie 100 bin askerle Rodos önünde yapılan müthiş bir muharebe neticesinde ada Türkler tarafından işgâl edilmiştir. Bütün diğer komşu adalar Leros, İstanköy, Sönbeki v.s. Osmanlı hâkimiyetine sokulmuştur.

İtalya, İngiltere ve İspanya ile yaptığı muahedelerle onların İtalya ile Türkiye arasında bir ihtilâf halinde bitarafliklarını sağladıktan sonra intiyazlı adaları 1912'de nuvakkat olarak işgâl etmiştir.

1923 Lozan Muahedesinin 15 inci maddesiyle Türkiye oniki adadaki bütün haklarından İtalya lehine vazgeçiyordu.

Bu adalar 10 Şubat 1947 muahedesinin 14 üncü maddesiyle, plebisit yapılmışa bile hacet görülmeksizin Yunanistan'a verilmiştir.

b-Diğer adalar: Lozan Muahedesinin 12 nci maddesi uyarınca İnroz, Bozcaada ve Tavşa adaları dışındaki adalar, Şarkî Bahrisefit adaları ve bilhassa Limni, Semondirek, Midilli, Sakız, Sisan ve Nikarya adaları Yunanistan'a verilmiştir."

Burada üzerinde durulması gereken yön, Yunanistan'ın;"mez-kûr adalarda hiçbir üssü bahri, hiçbir istihkân tesis edilmeyecektir" şeklindeki Lozan Muahedesinin 13 üncü maddesi hükmüne rağmen bu adalar üzerinde askerî tesisler yapması, hava meydanları kurrasıdır.

1 Mayıs 1975, 8 Mayıs 1975 ve 15 Mayıs 1975 günlü Hayat Mecmualarında Yunanlılar, sınırlarımıza 4.87, 1.26, 3.9 ve 4.8 mil gibi çok yakın mesafede bulunan Midilli, Sisan, Sakız ve İstanköy gibi adalarda yaptıkları askerî tesislerin, radar istasyonlarının ve hava alanlarının, Türkiye'den teleobjektiflerle çekilmiş fotoğrafları yayınlanmıştır.

Bu durum, ortaya; 6 millik karasularınız içinde bulunan bu adaların statüsüne ilişkin Lozan Andlaşmasının 12, 13 ve 14 üncü maddeleri hükümlerinin gözden geçirilmesi ve hükümlerin, Türkiye'nin savunmasıyla çok yakından ilgisi olması dolayısıyla, bu savunmayı sağlayacak şekilde düzenlenmesi sorunu çıkarmıştır.

" Yunanistan tarafından yukarıdaki adaların Türkiye'ye iadesi Önasya ve Ortadoğu'nun sulh istikrarını sağlayacak ve Türkiye'nin ise müstacel olan stratejik ihtiyaçlarını tamamlıyacaktır."

1958 Tarihli Cenevre Konvansiyonuna "anlaşmanın gözden geçirilmesi"ne ilişkin olarak bir 13 üncü madde hükmü konduğuna göre Lozan Anlaşmasının, anlaşmada buna ilişkin bir hüküm bulunsun veya bulunmasın, adalet, haklılık ve zorunluk gibi nedenlerle gözden geçirilmesini istemek pek yerinde olur kanısındayın.

7-Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı: (Karakas, 20 Haziran-29 Ağustos 1974) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Deniz yatağının barışçı araçlarla kullanılması konusunu 18 Aralık 1967 günlü ve 2340 sayılı karariyle ele almış, Özel Komite kurmuş, bu komite çalışmalarını sürdürmüş, Konferansın 1973 yılında toplanması 17 Aralık 1970 günlü ve 2750 sayılı kararlarla belirtilmişse de çalışmaların uzaması nedeniyle ancak 1974 yılında Karakas'ta toplanılabilmektedir.

Konferansa 138 devletin temsilcileri katılmıştır.

Türkiye de bu devletler arasındadır.

Türk Heyeti üyelerinden Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünden, Maden Y.Mühendisi Dr.Selçuk Demirsoy'un yazdığı "Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı Hakkında Rapor"dan aldığım bilgileri sunuyorum:

" HEYETLERİN KONUŞMALARINDAN ÇIKAN SONUÇ:

Genel Kurulda (Plenary) 115 heyetin yaptığı konuşmalar sonucu şu devletler grubunu saptamak mümkündür:

Karasularını 12 milden daha az tutmak isteyen ve bitişik bölge kıstasını da uygulayarak azami 12 deniz milini tercih eden devletler.

Karasularını 30 ile 200 mil arasında tutmak isteyen ve ekonomik bölgeyi de azami 200 deniz mili genişliğe kadar saptamak isteyen devletler.

Karasularının bütün dünya denizlerinde 12 deniz mili, ekonomik bölgenin ise 200 deniz mili olmasını isteyen ve yarı kapalı özel şartları havi denizleri gözönünde tutmak istemeyen devletler.

Genel eğilin, karasularının 12 deniz miline ve ekonomik bölgenin de 200 deniz miline kadar çıkarılması yönündedir. Ada devletleri ve arşipel devletler hariç, diğer adalara uygulanacak deniz bölgeleri ile ilgili kıstaslar (karasuyu-ekonomik bölge) büyük tartışma konusudur. Karasularının 12 mile çıkarılmasıyla doğacak boğazlardan serbest geçişe, gelişmekte olan devletlerin itirazı devam etmektedir. Millî yetki sahası dışında kalacak deniz bölgesinin rejimi

ve mekanizması konusunda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında taviz verici bir durum doğmaktadır. Açık denizlerdeki bilimsel araştırmanın kontrole tâbi olması (milletlerarası mekanizma yoluyla) çoğunlukta gelişmekte olan ülkelerin hemfikir oldukları bir görüş olarak devam etmektedir. Sahildevletinin deriz bölgesinde, kirlenme kontrolünün bizzat elinde tutulması ve milletlerarası standartların ikinci plânda kalması gelişmekte olan devletlerin müşterek görüşü olarak devam etmektedir. Kıta sahanlığı sorunu, ancak ekonomik bölge paralelinde çözümlenebilecektir. Bu sorunlar, ancak bir (package deal) ile ortadan kalkabilecektir."

Bu Konferansta, Türk Heyetinin Başkanı Büyükelçi Namık Yolga, 12 Temmuz 1974 günü bir konuşma yapmış, Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca hazırlanmış ve Ege denizindeki 6 ve 12 deniz millik karasularını genişliğinin uygulanmasını gösteren iki harita konferansa katılanlara dağıtılmış, Konferansa katılan devletlerin heyetleri Türk-Yunan ilişkilerinin gerginleşmesinde coğrafik konunun ne kadar büyük rol oynadığını görmüşlerdir. Türkiye'nin konferansta özel şartların gözönünde tutulmasını önermesinin ne kadar haklı olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

Yunan Heyeti Başkanı, haritaların dağıtımına itiraz etmiştir.

1974 Caracas toplantıları bir sonuç sağlanarakla beraber, bütün iştirak eden devletler, devletler grupları deniz hukukunun bütün konularını kapsayan görüşlerini ortaya açıkça koymuşlardır. 1975 te bir (package deal) mümkün görülmektedir. Şurasını belirtmek yerinde olur ki, 77'ler Grubu denilen ve 110'dan fazla gelişmekte olan devleti içine alan Asya-Afrika-Güney Amerika Devletler Grubu ittifakla (consensus) saptadığı bir çok madde tasarılarında ileri dünya devletlerine karşı çok büyük bir güç olarak çıkmıştır. Türkiye'nin 77 ler Grubundaki devletlerin desteklerini araması ve kendisi bu grup içinde olmasa dahi, 2.Ana Komitedeki menfaatlerini düşünerek Üçüncü Dünya Devletleri ile diplomatik işbirliğini 1974-1975 yılları arasında güçlendirmesi gerekir. Gelişmiş devletler Türkiye'nin menfaatlerini koruyan madde tasarılarını destekleyici bir tutum içinde değildirler. Hatta Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği, anlaşmanın evrensel olması gerektiğini ve özel şartları kapsayan nitelikte olmasını gerektiğini ileri sürmektedirler.

8-1975 Cenevre Konferansı: Bu konferansa, 140'ı aşkın ülke katıldı ve bir çok öneriler yapıldı. Bu konferans hakkında Milliyet Gazetesinde bir makalesi yayınlanan Dr.Baskın Oran, şu bilgileri vermektedir:

"... Cenevre oturumunun da bir önceki Karakas oturumu gibi meyve vermeden biteceği anlaşılınca, konferansın SSri Lanka'lı başkanını yapay doğura başvardı. Karakas'ta saptanan ve Cenevre'de 140'ı aşkın ülkenin herbirinin başka telden çalması üzerine bir türlü azalmayan seçenekleri, üç ana komite başkanı oturup her konuda birer seçeneğe indirdiler. Soruç olarak "Gayri Resmî Tek Görüşme Metni" diye anılan, toplar olarak 115 sayfaya dağılmış 304 maddeden ve üç ana komiteyle ilgili olduğu için üç ayrı parçadan oluşan bir metin ortaya çıktı.

...bu önemli metnin Türkiye ve Yunanistan'ı özellikle ilgilendiren yarı ikinci komisyon bölümüdür.

Ancak önce, birbiriyle yakından bağlantılı dört noktayı aklıda tutmak gerekiyor:

Türkiye'de öyle bir hava verildi ki, bu konferans Ege'deki Türk-Yunan anlaşmazlığını ele alıp çözüme ulaştıracak. Yoktu böyle bir şey. Sadece, yeri teknolojik gelişmeler sonucu Deniz Hukuku yeniden yazılırken, Ege anlaşmazlığına ışık tutacak bir takım kuralların getirilmesi söz konusuydu.

Türkiye'nin Ege denizindeki durumu, Ege'nin her tarafına serpilmiş 3000'i aşkın Yunan adası yüzünden çok dezavantajlıydı. Ege denizinde, karşılıklı da olsa, ulusal yetki alanları genişletildiğinde, Türkiye bu adalar yüzünden kendi kıyılarına sıkışıp kalıyor, Yunanistan da adaları sayesinde bütün Ege'ye sahip oluyordu.

Bu durumda, karasularını, 12 mile, ekonomik bölge ve kıta sahanlıklarını 200 mile çıkararak isteyen, bu ulusal yetki genişletmesinin adalara da karalarla aynı statüyü vererek tanımlamak isteyen çoğunlukla Türkiye'nin ters düşmesi kaçınılmazdı.

Türkiye, doğal olarak, bu genel eğilimlere karşı çıkarazdı. Çıksaydı yalnız kalmakla kalırdı. Bu durumda tek yapılacak şey, özel denizlerde özel koşullar vardır, diyerek durmadan istisna raddeleri kabul ettirmeye çalışmaktı. Cenevre'de de Türk heyeti bunu yaptı. Yani işi çok zordu.

Bu zor durumda, Türk Heyetinin tasarıya sokmayı başardığı hususlar şöyle özetlenebilir:

- Kıta Sahaneliği: konusunda Türkiye'nin önerdiği tanım kabul edildi. Türkiye Bu kavramın "doğal uzantı" ile, Yunanistan ise 200 millik mesafe ile tanımlanmasını istiyordu. Batı Anadolu'nun doğal uzantısı Ege'nin altında oldukça ilerlediği için, Türk kıyılarına Yunan adalarıyla Yunanistan arasındaki önemli bölgeler, doğal uzantı ölçütünün kabul edilmesiyle Türk kıta sahanlığı olacaktı.

Cenevre'de formüle edilen hüküm şöyle: "Kıta sahanlığı kıyı ülkesinin doğal uzantısı olup, bu uzantı boyunca devam eder. Bu uzantının 200 mil den az olması halinde, 200 mil boyunca uzuyor sayılır." (m.62)

"Kapalı ve Yarı Kapalı Denizler" diye bir kavram metne gir-di. Ege'nin istisnai deniz olduğunu ve böyle denizlerde tarafların tek taraflı uygulamalar peşinde koşmayacağını kabul ettirmek bakımından, 1958 sözleşmesinde bulunmayan bu kavramın metinde yer alışı bile başlı başına önen taşıyordu.

Md.134, bu denizlerdeki ülkelerin "Hak ve görevleri konusunda işbirliği" yapacakları hükümünü getiriyor. Bu madde iyi yorumlanıp iyi kullanılmadığı takdirde, Yunanistan'ın Ege'deki tek taraflı girişimlerini önlemek olanağı bulunabilir. Bununla birlikte, bir sonraki maddelerin hükmü, Türkiye'nin sağladığı bu avantaja gölge düşürme- nek için dikkatle yorumlanmalı: "Bu bölümdeki hükümler, kıyı ülke- lerinin bu sözleşmenin diğer hükümleriyle getirilen hak ve görevlerini etkilemez ve bu bölümün hükümleri, sözü edilen öteki hükümlerle tutar- lı bir biçimde uygulanır." (Md.135)

-Karasuyu, kıta sahanlığı ve ekonomik bölgelerin sınırlandırılmasında Türkiye "karşılıklı anlaşma", "hakkaniyet" ve "özel ko- şullar" ilkelerinin metinlere girmesine çalıştı. Bura karşılık Yunanistan, bütün bu alanların iki ülke arasında sınırlandırılmasında anlaşma olmazsa, iki tarafa eşit uzaklıktaki ortay çizginin sınır olma- sını savunmaktaydı. Türk kıyılarının burnunun dibinde adaları olduğu için, anlaşmaya yanaşmayacak bir Yunanistan'a bu ortay çizgi çok şey kazandıracaktı. Bu sınırlandırma konularında Türk görüşünün lehinde epey nokta bulmak olanağı var.

Örneğin, karasularında, "Kıyıları yanyana veya karşı karşı- ya olan ülkeler, karasularının sınırlandırılmasında anlaşmadıkları takdirde, karasularını ortay çizginin ötesine uzatamazlar. Bununla birlikte, bu hüküm, tarihsel nedenler veya başka özel koşullar nede- niyle iki ülkenin karasularını başka bir biçimde sınırlandırmak gere- kiyorsa uygulanmaz." (Md.13). Türkiye'nin istediği "özel koşullar" maddeye girmiştir. Yalnız maddenin biraz ters olduğu dikkatten kaç- manalıdır.

Kıta sahanlığı konusu daha lehte: "...anlaşma yoluyla ve hakkaniyet ilkelerine göre, uygun düştüğü yerlerde de ortay çizgi kul- lanılarak ve bütün koşullar gözönüne alınarak hesaplanır" diyor. (md.70)

Yine, kıyı ülkesinin 200 millik bir alan içinde deniz zen- ginliklerinden yararlanmasını sağlayan ekonomik bölgenin sınırlandı- rılmasında da aynı ilkeler var: "...hakkaniyet ilkelerine göre, anlaş- mayla ve bütün gerekli koşullar gözönüne alınarak, ortay çizgi uygun

düştüğü yerlerde kullanılarak sınırlandırılır." hükmü getiriliyor. (nd.61).

-Yunanistan'ın istediği "kıtasal takınada" kavramı metne giremedi.

Madalyorur öbür yüzüne gelince:

Bir kez, karasuları konusunda Yunanistan oldukça avantajlı, Md.2'ye göre, her ülke karasularını 12 mile kadar çıkarabilecek. Bu zaten çoktan belliydi. Eğer Türkiye, yarı kapalı denizlerde işbirliği ilkosine iyi yapışamaz da, Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarmasını önleyemezse, kıta sahanlığı konusunda kazanılan avantajın da elden kaçacağı düşünülebilir. Çünkü, karasuyu kavramı, tar ulusal e-
genenlik getirdiği için, kıta sahanlığının avantajlarını zaten içinde taşımakta. Üstelik, denizin yükselmesi sırasında sular altında kalan kaya parçaları bile, "kısmen veya tamamen" karasuyu içinde buluruyorsa, karasularının ölçülmesinde başlangıç roktası olarak alılabilecek. (Md.12)

İkincisi, Yunanistan adaların tâbi olacağı rejir konusunda büyük avantaj sağlamıştır. Konferans boyunca konuşuruz, adaların da kıtalarla aynı rejire ve haklara sahip olmasını savundu. Türkiye ise, sayılarla çarpıcı örnekler de vererek, böyle yapılırsa ortaya çıkacak haksız ve acıip durumları hatırlattı. Burada istisna isteyerek, özel durum gösteren denizlerde bu hakların mutlak değil, Ada'nın yüzölçümü, nüfusu ve kıtaya olan uzaklığına göre saptanmasını istedi. Ana etkili olmadı. nd.132 hiç de iç açıcı değil. Adalar, kıtaların bütün haklarına sahip olacak, üzerinde iki kişi yaşayan bir kayalık olsa bile. Sadece, üzerinde insan barınanayan "kayalar" ekonomik bölge ve kıta sahanlığına sahip olarıyacak. Ana nasılsa 12.maddeye göre, bu kaya parçaları karasularını yapay olarak genişletiyor. Kıta sahanlığı ve ekonomik bölge de karasularıyla birlikte "yürüyecek".

Bu durumda, Türkiye yarı kapalı denizlerin özelliği, doğal uzanti ve hakkaniyet kavranlarıyla denge kurmaya çalışacak.

Çok eksik olmakla birlikte, Birleşmiş Milletler III.Deniz Hukuku Konferansının Cenevre otururunda Türkiye ve Yunanistan'ı yakından ilgilendiren konuların kuşbakışı görünümü aşağı yukarı bu.

Şimdi, 29 Mart 1976'ya kadar önümüzde bir yıllık zaman var. Bu zaman iyi kullanılır da Cenevre'de görülen hesaplı girişim esprisi sürdürülürse New York'ta daha iyi bir sonuca gidilebilir."

Dr.Baskın Oran'ın da belirttiği gibi 1976 yılında toplanmalarını sürdürececek konferansa Türkiye'nin hazırlıklı gitmesi gerekmektedir.

Bunun dışında, Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in beyanlarından, Amerika Birleşik Devletlerinin, 1976 yılında mutlaka anlaşmanın imzalanmasını arzuladığı anlaşılmaktadır. Kissinger, Amerika Barolar Birliğinin Montreal'deki toplantısında konuşmuş bu konuşma basına aşağıdaki gibi aksetmiştir:

" 1976 Yılı içinde deniz tabanına ilişkin bir anlaşma imzalanmazsa, başta ABD olmak üzere çeşitli ülkelerin deniz yatağında kendi başlarına maden arama faaliyetlerine başlamalarının ihtimal dahilinde olacağını söyleyen Kissinger, işler o raddeye gelince uluslararası bir anlaşma imzalanması ihtimalinin söneceğini kaydetmiştir."

Bu arada "Deniz Kaynakları" ve bunlardan bütün ulusların birlikte yararlanması ile ilişkin çalışmalar hakkında bilgi vermekte yarar görüyoruz.

Dr.Saldıray İleri'nin 6 Ocak 1975 günü Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan yazısında:

" 1974'de Caracas'ta toplanan Deniz Hukuku Konferansının öncülerinden Malta delegesi Dr.Pardo'nun; 1967'de, deniz dibi kaynaklarının tüm insanlığın malı olduğunu, BM.gereken ilgiyi göstermediği takdirde bu kaynakların teknolojiye gelişmiş ülkeler tarafından paylaşılacağını belirttiği, bunun üzerine bir Komisyon kurulduğu, BM Genel Kurulunun Aralık 1969'da, deniz dibi yataklarının tüm insanlığın malı olduğu ilkesini kabul ettiği, dünyadaki tüm kıta sahanlıklarının dışında 1544 milyar varil petrol üretebileceğinin saptandığı; yalnızca petrolden BM.'e sağlanacak gelirin 8492 milyar dolar olacağı, belirtilmiştir."

Gene aynı yazıdan; BM.çe İSRA (International Seabed Resources Authority) diye uluslararası bir örgütün kurulması sorunun ortaya çıktığı, ancak maden endüstrisinin dev kuruluşlarının Amerikan Kongresine baskı yaparak bu teşebbüsü önledikleri anlaşılmaktadır."

9-Türkiye'de Karasuları ve Kıta Sahanelığının Hukuksal Rejini:

Konuyla ilgili olarak Prof.Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, şöyle demektedir:

" Türkiye'de kıta sahanlığı hukuksal rejini, henüz genç ve düzenleyici nitelik taşıyan objektif kurallara bağlanmış değildir. İşte Yunanistan, Ege konusunda bu durundan yararlanarak istemektedir. Bizde şimdiye değin, denizaltında petrol arama ruhsatnameleri verilmekle ve bunlar da -kendi ulusal çıkarlarınızı uygun olup olmadıkları araştırılmadan- uluslararası (örf ve tearıüllere), yani uluslararası

gelenek ve uygulamalara yollarınlar yapılmakla yetinildi. Ege anlaşmazlığı sorununa geçmeden önce yasalarımıza ve kendi uygulamalarımıza göz atalım:

- 25 Mayıs 1964'te yayınlanan 474 sayılı Karasuları Kanunu ile Türkiye karasularının genişliği 6 deniz mili olarak saptandı. Daha geniş karasularını kabul etmiş olan devletlere karşı Türk karasularının genişliği müteakabiliyet (yani karşılıklı eşit davranış) esaslarına göre belirlenecektir. Bu yasanın 8.maddesine göre:(Türk karasularına bitişik ve karasularının ölçüldüğü esas çizgilerden başlayarak 12 deniz miline kadar uzayan alanlar da, balıkçılık ve canlı kaynakların işletilmesi bakımından, karasularının rejimine tâbidir..) İşte Türk Hukukunda, (karasuları ötesindeki deniz kaynaklarına) ilk yollama yapan yasa hükmü, eğer aldandıyorsak, bu kuraldan ibarettir. 1964 Karasuları Kanunundan önce denizaltı kaynaklarından ne Maden Kanunumuzda, ne de eski Demokrat Parti iktidarınca Amerikalı Mr.Ball'a hazırlatılan Petrol Kanunumuzda bir kural yoktur. (Oysa, meselâ komşumuz İran, 1957'de çıkardığı Petrol Yasası ile kıta sahanlığında petrol aranması ve işletilmesi konusunda açık hükümler koymuş, yani geçen hafta sözünü ettiğiniz 1958 Uluslararası Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesinden bir yıl önce, kıta sahanlığına kendi Petrol Kanununda yer vermiş bulunuyordu).

-18 Nisan 1973 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan Petrol Reformu Kanunu ile 6326 sayılı Petrol Kanununun kimi maddeleri değiştirilirken, (kıta sahanlığı) kavramını da kapsamı içine alabilecek genel deyimler kullanıldı. Örneğin petrol arama ve işletmesine konu olabilecek arazi tanımlanırken 24.maddenin 3.fıkrası ile: (İç suların, kara sularının veya uluslararası anlaşmalara veya temüllere göre petrol aneliyatı anacı ile Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında aralıklı veya sınırlı olarak kalan arazi de dahil olmak üzere Türkiye topraklarına arazi) denildi. Böylece petrol Reformu Kanunu ile eklenen metinlerde (kıta sahanlığı) terimi kullanılmadı. Bunun nedeni, kanunun gerekçesinde şöyle açıklanmıştır: (Yeni değişiklikte kıta sahanlığı kavramı kullanılmamış, uluslararası anlaşma ve temüllere göre petrol aneliyatı yapılabilecek bütün sahalar için petrol aneliyatı yapılmasını mümkün kılacak geniş bir ifade kullanılmıştır...)

-Petrol Kanununun 45.maddesinin 2.fıkrasına eklenen üçüncü bentte: (Karasuları dışında denizlerde arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesinde ve bu ruhsatlarla ilgili süreler ve yükünlükler konusunda uygulanacak hukuki rejim Bakanlar Kurulu tarafından tesbit

olunur) denilerek bu konudaki hukuksal rejiminin saptanması hükümete bırakıldı...

1 Kasım 1973 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan karara ek harita ile Ege Denizindeki Türk kıta sahanlığının sınırları gösterildi. Sonradan bu harita 2 Temmuz 1974 tarih ve 7/8594 sayılı yeni bir kararla değiştirildi ve bu yeni karar 18 Temmuz 1974 tarihli Resmî Gazetede yayınlandı..."

Sayın Prof.Velidedeoğlu'nun bu yazısından sonra, 18 Haziran 1975 günlü ve 15269 sayılı Resmî Gazetede, 12 Haziran 1975 günlü ve 1909 sayılı Deniz Hukuku ile ilgili Yetki Kanunu, yürürlüğe konuldu.

Kanunun 1 inci maddesinde belirtildiği gibi:

" Devletin Egenelik ve tasarrufuna tâbi bulunan karasuları ve dışındaki deniz alanlarında, Devletler Hukuku Kurallarına göre devletin, tanzim ve tespit yetkilerine sahip bulunduğu Deniz Hukukuna ilişkin olup, maden ve petrol arama ve işletme ile su ürünleri konularında kanun hükmünde kararnameler ile düzenlemeler yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir."

Kanunun 2.maddesinde de, yetkinin; 6309 sayılı Maden Kanunu, 6326 sayılı Petrol Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 476 sayılı Karasuları Kanunu ve 1738 sayılı Seyir ve Hidrografi Hizmetleri Kanununun hangi hükümlerini kapsadığı belirtilmiştir.

İşte Türk Hukukunda, (kara suları), (kıta sahanlığı) gibi konuları düzenleyen hükümleri böylece sıralanmak mümkündür.

III. B Ö L Ü M

SOSYAL GÜVENLİK KONULARI

Geçirdiğimiz yıl içinde Sosyal Güvenlik alanında bir kademe daha ileri gidilebilmiştir.

1) 1912 Sayılı Kanunla getirilen değişiklik: Bilindiği üzere 506 Sayılı Kanunun bazı maddeleri 1912 Sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Bu değişikliğin Avukatlara sirayeti bakımından Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü ile yoğun temaslarda bulunulmuş ve netice alınmıştır.

506 Sayılı Kanunun 1912 sayılı Kanunla değiştirilen 78 inci maddesile sigorta primine esas günlük kazançların asgari ve azami hadlerinde yapılan artış nedeniyle, tip sözleşmenin 4 üncü maddesi gereğince;

Topluluk Sigortasına devam eden Avukatların, halen ödemekte oldukları prime esas günlük kazançlarının % 22 oranında ve 1912 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1.7.1975 tarihinden itibaren bir defaya mahsus olmak üzere ve dileklerine bakılmaksızın otomatikman arttırılmasına,

Arttırmaya rağmen 40 liranın altında kalan günlük kazançların 40 liraya çıkarılmasına,

10.10.1975 Tarihine kadar ödenmesi gereken Temmuz-Eylül dönemi primlerin Ekim 1975 ayı sonuna kadar ödenmesine,

Kurumca da gerekli karar ittihaz olunmuştur. Ödenecek pirim miktarları için hazırlanan cetvel Barolara gönderilmiş ve açıklayıcı bilgiler Barolarımıza sunulmuştur.

2) Emeklilik hakkında genel kurul kararı: Birliğimizin kuruluşundan itibaren başlayan çabalar olumlu bir sonuçla bağlanmış bulunmaktadır. Geçen yıllardaki Yönetim Kurulu Raporlarında açıklanan aşamalara bu yıl da devam olunmuştur.

Evvelce arzolunduğu üzere Ankara 4.İş Mahkemesince verilen olumlu karar Yargıtayca bozulmuş ve adı geçen mahkeme eski kararında ısrar etmiştir. Bu safhaya kadar geçen safhalar evvelki raporda açıklanmıştır. Genel Kurulumuzun VIII.Samsun toplantısında henüz Genel Kurul karara varmamıştı.

22.1.1975 Tarih ve 254/57 sayılı Hukuk Genel Kurulu ısrar kararını onamıştır. Genel Kurulun onama kararında ileri sürülen gerekçeler şunlardır.

"Bu davada çözümlenmesi gereken sorun, avukatlara ait topluluk sigortasına bağlı olanların avukatlık işini sürdürmeleri durumunda bu sigortanın öngördüğü yaşlılık aylığından yararlanıp yararlanamayacakları noktasında toplanmaktadır.

Hiç kuşkusuz, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu açısından sigortalının yaşlılık aylığından yararlanması, işinden ayrılması koşulunun gerçekleşmesine bağlıdır. (m.61), ve sigortalının kendisine yaşlılık aylığının bağlanmasından sonra sigortalı olarak yeniden çalışması, yaşlılık aylığının kesilmesi nedenidir. (m.63). Nevarki bu durum, belirgin olarak, anılan yasanın 2 ve 3.maddeleri gereğince sigortalı sayılan kimseler için söz konusudur. Ve tamamen devletin güttüğü "istihdam" politikasının sonucudur. Kaldı ki burada öngörülen mutlak olarak "çalışma" değil, "sigortalı olarak çalışma"dır.

Serbest çalışan avukatlar ise, anılan sigortalılar çevresi dışındadırlar ve bunların Sosyal Sigortalar Kanunu ile ilgilendirilmeleri, "uzun vadeli sigorta kolları" bakımından girilmesi Avukatlık Kanununca zorunlu kılınmış ve birçok yönden bu yasaca düzenlenmiş "Avukat Topluluk Sigortası" esasına dayanmaktadır. Bu nedenle, bu konuda uygulanma önceliği, Sosyal Sigortalar Kanununa değil, Avukatlık Kanununa aittir. Bu yön, Avukatlık Kanununun 186.maddesine 1238 sayılı yasayla eklenmiş ikinci fıkrasından da açıklık ve seçiklikle anlaşılmaktadır.

Öbür yandan, Avukatlık Kanununda yaşlılık aylığından yararlanmayı avukatlık işinden ayrılma koşuluna bağlayan bir hüküm de yer almış değildir; tersine, sözü edilen Kanunun 1238 sayılı Kanunla değişik 188.maddesi hiçbir kuşku ve kararsızlığa yer vermeyecek bir belirginlikle, avukatın işine devan etmesinin "Avukat Topluluk Sigortası"ndan yararlanmasını engellemeyeceğini öngörmüştür.

Gerçekten anılan maddede aynen şöyle denilmektedir: (Emekliğe tâbi bir görevde çalışmakta olanlar, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamına girenler (aynı Kanunun 85.maddesindeki isteğe bağlı sigortadan faydalananlar dahil) geçici 2.maddedeki borçlanmak hakkından faydalananlar ile T.C.Emekli Sandığından emeklilik ve malullük aylığı almakta olan yahut 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük sigortasından faydalananlar .

ve aynı Kanunun geçici 20.maddesindeki şartlara uygun olarak faaliyette bulunan sandıklara tâbi bulunan veya bu sandıklardan faydalanmış olanlar 186.madde uyarınca topluluk sigortasına giremezler. Avukatın yukarıdaki fıkraya göre topluluk sigortasına girememeşi avukatlık mesleğinin icrasına engel teşkil etmez.)

Bu maddenin ikinci fıkrasına ilişkin olmak üzere Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporunda yer alan (Topluluk Sigortasına giremeyen avukatların, yani kendilerine sigortadan yaşlılık veya malullük aylığı bağlanmış kimselerin de avukatlık mesleklerini icra edebilmelerine inkân sağlanmıştır." yolundaki gerekçe de bu yönü başkaca doğrulamaktadır".

Böylece Genel Kurul kararı ile çetin bir dönem kapanmış bulunmaktadır. Genel Kurulun vardığı sonuç Sosyal Güvenlik Hukukuna da uygun bulunmaktadır.

Her memlekette sosyal sigorta sisteminin giderleri artmaktadır. Bunun nedenleri sosyal yardımın işçiden onun yakınlarına doğru daha fazla yayılması: 1,sağlık koşullarındaki gelişme nedeni ile ömrün uzaması, 2,emekli adedinin bu sürekli artışı ve diğer sebepler gideri arttırmaktadır. Bunun sonu belki de pirim usulünün terki vergi usulünün gelişi olacaktır.

Bir kimseyi emekliliğini istemeğe veya istememeğe iten neden çok subjektiftir. Sağlık durumu, aile yükünün ağırlığı, henüz yetişmemiş çocuklar, yıpranma, daha pek çok nedenler kişinin kararına etkilidir. Belki de yaş değil, çalışabilirlik esas tutulmalıdır. Emekliliğin sıkıntıya değil, biraz daha fazla refaha götürmesi lâzımdır. O halde emekliği, çalışabilecek durumda olanlara, bir ek ücret olarak düşünmek gerekir.

Emeklinin çalışmamasını isteyen sistenler hemen her yerde terk edilmiştir. Bununla beraber çalışmak isteyen emeklinin belli bir kazanç seviyesinin altına düştüğünde, eksiğin emekli aylığı ile kapatılmasını öngören önerilere de rastlanmaktadır.

Emeklilik yaşının indirilmesinin üretimi azaltacağı, sigorta kolunda gelir gider dengesini bozacağı ileri sürülmektedir. Fakat herhalde emeklilik yaşının indirilmesinde temkinli olmak gerektir.

Fizik gücü gerektiren işlerde "yaşlı işçi" elverişli olmayabilir. Tekniğin gelişmesi ile yeni bir işe genç daha çabuk alışır.

Tecrübeyi, eskimeyi gerektirmeyen işlerde yaşlının çalıştırılması için sebep yoktur. Kaldiki teknik ilerleme ve otomasyon yaşlılar aleyhine olmuştur. Görülüyorki emeklinin çalışmaması hakkındaki bu düşüncelerin hepsi beden işçisi için ortaya atılmıştır.

Emeklinin çalışmaması için emekli aylığının, ilgilinin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak, çalıştığı dönemi aratmayacak bir düzeyde olması gerekir. Yaşlılığı "sefalet"e yaklaştıran bir sistemin sosyal güvenlikle alâkası yoktur.

"Yaşlılık" ile "çalışma hakkı" arasındaki ilişkinin hukuksal izahı nedir? "Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir", "kimse yaşına... uygun olmayan bir işte çalıştırılmaz" (Anayasa 42, 43). O halde emeklinin çalışmamasını istemeğe hakkınız yoktur. Emeklilik yaşı, çalışma yeteneğinin kaybolduğu konusunda yasal bir varsayımdır. Anayasaya aykırılığı bile ileri sürülebilir. Çalışma hakkından yoksun kalmak, varsayımlarla değil, çalışma yeteneğinin gerçekten yok olmasıyla, izahını bulabilir. Kaldiki "Sosyal Güvenlik" ile "personel tasfiyesi" ayrı konulardır.

Sosyal Sigortadan emekli olan Avukatların mesleklerini sürdürüp sürdüremeyecekleri uzunca tartışılmış, Hukuk Genel Kurulu kararı ile konu olumlu bir sonuca bağlanmıştır. Genel Kurul kararından evvel değerli bir yapıtta şu kanaat izhar olunmuştu: "Avukatlar, yukarıda da açıkladığım gibi, topluluk sigortası ile S.S.Kanununa tâbi kılınmışlardır. Nitekin 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 186 nci maddesine 1186 sayılı Yasa ile eklennmiş 2 nci fıkra gereğince, topluluk sigortasına giren avukatlara S.S.Kanunu hükümleri uygulanır. Öte yandan, Avukatlık K.188'e göre, topluluk sigortasına girmeyen Avukatlar Avukatlık mesleğini yürütebilirler. Acaba, topluluk sigortasına girmiş bir Avukat emekli olduktan sonra avukatlık yapabilir mi? Başka bir deyişle, avukatın S.S.Kurumundan yaşlılık aylığı bağlanmasını isteyebilmesi için, avukatlık işini bıraktığını bildirmesi zorunlu mudur? Kanımca, topluluk sigortasına giren bir avukata yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için, avukatlığı bırakması gerekmez. Çünkü, S.S.Kanununun 63 üncü maddesi, yaşlılık aylığı alanların sadece S.S.Kanununa tâbi bir işte çalışmasını yasaklamıştır. Oysa avukatlık genellikle bir serbest meslek biçiminde yürütülür. Şu halde, sigortadan yaşlılık aylığı alan bir avukat, bir müessesede hizmet sözleşmesi uyarınca çalışmadığı takdirde, avukatlık mesleğini yürütebilir; bu nedenle,

yaşlılık aylığı kesilemez. Bu birinci noktadır. Kaldı ki, yaşlılık aylığı alan avukatın hizmet sözleşmesi uyarınca bir işyerinde avukatlık yapması da S.S.Karunu kapsamına girmesini gerektirmez kanısındayım; Hatta, sigortalardan emekli avukatlar isteseler de "Avukatlık topluluk sigortasına" giremezler ve giderek sigortalı sayılamazlar. Çünkü bunun için istek açıklamaları zorunludur. Öte yandan, avukatların emeklilik durumu S.S.Kanunu ile birlikte Avukatlık Kanununda düzenlenmiştir. Değişik bir söyleyişle, avukatın emekliliğinde avukatlara ilişkin özel yasanın da önemi vardır. İşte bu avukatlık yasası, 188/II'de yaşlılık aylığından yararlanmış avukatların mesleklerine devam edebileceklerini açıklamıştır. Bu hükmün amaca uygun yorumu, bir avukatın yaşlılık aylığı alabilmesi için, avukatlığı bırakmasının gerekmediğini kabulü haklı gösterir" (Tunçomağ,K. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul,1975,sh.477-478).

3) Ölüm Yardımı :9-10-11 Ocak 1975 Tarihinde Samsun'da yapılan Birliğimiz VIII. Genel Kurulunda kabul edilen ve Ocak 1975/33 sayılı BÜLTEN'in 4.sayfasında yayınlanan ÖLÜM YARDIMI ESASLARI'nın uygulanmasına 1976 yılı başından itibaren başlanacaktır.

Yardım esaslarına göre, bir avukatın ölümü halinde evvelce TBB'ne gönderdiği Ölüm Yardımı Bildirim Belgesinde gösterdiği kinşelere açıklık yoksa eş ve çocuklarına, bunlar yoksa ana ve babasına eşit şekilde ölüm yardımı yapılacaktır.

Ölüm yardımının nisbeti, her avukat için aylık 10 yıllık 120 TL.üzerinden bulunacak yıllık toplamın bir yıl evvel bütün Türkiye Barolarında, vefat eden avukat adedine % 10 ilâve ile bulunacak rakama bölünmesi ile elde edilecek miktarda olacaktır.

Meslekdaşlarımızca imzalanıp İADELİ TAAHHÜTLÜ olarak Birliğimize gönderilmesi gereken Bildirim Formları gönderilmiş, durum bir genelge ile Barolara da bildirilmiştir.

Vefat halinde geride kalacakların müşkül ve başkalarına muhtaç durumda kalmalarını önlemek için Bildirim formlarının Barolarca alınıp İADELİ TAAHHÜTLÜ olarak, Birliğimize gönderilmesini ve bu amaçla Baro bütçesine konacak meblağın ödenmesini önemle rica etmiş bulunmaktayız.

Ölüm yardımı hakkında henüz bir deneme süresi geçmemiş olduğundan Genel Kurulumuza herhangi bir değişiklik önerisi getirmeye erken bulduk. 1977 Genel Kurulumuza bir yıllık denemeden sonra bazı

maruzatınızın bulunabileceğini sanmaktayız. Uygulanada herhangi bir aksama olmaması için 1975 yılı içinde Barolarımız aşağıdaki hususlarda uyarılmıştır:

Yardım esaslarına göre Avukatların Birliğe göndermeleri gereken BİLDİRİM belgelerinden yeteri kadar Barolara gönderilmiştir. Bu bildirimler meslekdaşlara dağıtılacak ve Birliğimize iadeli taahhütlü olarak göndermeleri sağlanacaktır. Bildirimler geldiğinde gönderen Avukata bir alındı belgesi yollanacaktır. Bildirimler Birliğimizde gizli olarak saklanacaktır. Bu hususlar ayrıca Avukatlara da bir genelge ile duyurulmuştur.

Ölüm Yardımının uygulanabilmesi için:

1975-1976 Bütçesinde her avukat için TBB.ölüm yardımı karşılığı aylık 10 yıllık 120,-TL.gönderilecek şekilde ödenek konmasını ve bütçenizin buna göre düzenlenmesini, Avukatlardan birinin ölümü halinde bunun derhal yazılı olarak Birliğimize bildirilmesini, bu bildiriye Avukatın adının, soyadının, sicil numarasının, son adresinin, kaç yıldan beri levhada kayıtlı olduğunun ve 1975 yılında Baroda vefat eden avukat adedinin acele bildirilmesini Barolarımızdan rica etmiş bulunmaktayız.

4) Sosyal Güvenliğe İlişkin Müteferrik Konular: 1975 Yılı içinde beliren bazı müteferrik konular hakkında Genel Kuruluruza bilgi vermek durumundayız: ...

a- Hizmet Akdi: Kuruma yapılan müracaatlardan, bir müessesede Hukuk Müşavirliği görevini yapan avukatların 1136 sayılı Avukatlık Kanununa göre Topluluk Sigortasına mı, yoksa 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci maddesine göre mecburi sigortaya mı tâbi olacakları hususunda tereddüt hasıl olduğu anlaşılmaktadır. Kurunca konu şöylece yorumlanmıştır:

"Bilindiği üzere, 506 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde, bir hizmet aktine dayanarak, bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanların, bu kanuna göre sigortalı sayılacakları, 86 ncı maddesinde ise, 2 nci ve 3 üncü maddelere göre sigortalı durumunda bulunmayanların Topluluk Sigortasına tâbi tutulabilecekleri hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun son kararı nuvacehesinde, çalışanla çalıştıran arasında hizmet aktinin mevcut olduğunun kabul edilebilmesi için, çalışan kimsenin işveren tarafından işe alınması hizmetin işverenin işyerinde ve onun denetimi altında görülmesi gerekmektedir.

Bu duruma göre, sözkonusu Hukuk Müşavirlerinin, bir ücret karşılığında, mesaisinin tamamını veya bir kısmını işverene hasreterek işverenin emir ve talimatı altında ve onun işyerinde çalışmalarını hâlinde, hizmet aktinin mevcut olduğu kabul edilerek, 506 sayılı Kanununun 2 nci maddesine istinaden sigortalı addedilmeleri, buna mukabil işlerini işverene ait işyerlerine uğranaksızın kendi bürolarında yapmaları halinde, hizmet akti mevcut olmayacağı cihetle, Topluluk Sigortasına tâbi tutulmaları icabetmektedir".

b- Nakillerde Sigorta Dosyalarının Durumu: Birliğimize intikal eden olaylardan, bir Barodan diğerine nakleden Avukatın sicil dosyasının gönderilmediği veya eksik gönderildiği ve bu yüzden meslekdaşlarımızın haklarının ziyaa uğradığı anlaşılmıştır.

Meslekdaşlarımızın sosyal güvenliğinin aksamaması için nakillerde, avukatın sicil dosyası ile birlikte sigorta dosyasının da naklettiği Baroya gönderilmesi gerektiği 13.2.1972 gün ve 113/3 sayılı ilke kararı ile saptandığından; sigorta dosya ve işlemlerinin sağlıklı tutulmasını ve nakillerde aynen nakledilen Baroya gönderilmesini Barolardan önemle rica edilmiştir.

c- Bayan Avukatların emekliliği: Bayan meslekdaşlarımız bakımından emeklilik yaşının indirilmesi hususunda yoğun çalışmalar içindeyiz.

ç- Süre Mahsubu: 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 186 nci maddesi hükmü uyarınca Topluluk sigortasına girip de aynı Kanunun Geçici 1.maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmiş ve Topluluk Sigortası Sözleşmesi gereğince beş yıl süreyle de prim ödemiş avukatların yaşlılık aylığından yararlanabilmeleri için:

"Sigortalılıklarının başladığı tarihten önceki on yıl içinde en az 2.000 gün Baro levhasında kayıtlı olduklarını..."

tevsik etmeleri gerekmektedir.

Bu konuda Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünün görüşü şöyledir:

Topluluk Sigortasına girmiş avukatın, sigortaya girmeden önce 506 sayılı Kanun hükümlerine göre sigortayla ilişkisi varsa, avukatın sigortalılığı o tarihten başlayacağından on yıllık süreden yararlanamaz.

Bu görüşün yanlış olduğu, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun Geçici 1.maddesinin lâfzına, sosyal güvenlik ilkelerine ve yargı organının kararlarına aykırı bulunduğu ortadadır.

Kanunun aradığı nokta; "Sigortalılığın başladığı tarihten önceki on yıl içinde en az 2.000 gün Baro levhasında kayıtlı olmak" tır.

Dikkat edilirse görülür ki: Burada başka hiçbir koşul aranmamaktadır.

Geçici 1.maddede kullanılan "Topluluk Sigortasına tâbi oldukları tarih" (Geçici 1.m.A) deyimiyle "Sigortalılıklarının başladığı tarih" (Geçici 1.m.A,a) deyini arasında bir fark olmadığı, eş anlamda kullanıldığı ve bu deyimlerle AVUKATIN SİGORTAYA, YANİ TOPLULUK SİGORTASINA GİRDİĞİ TARİH'in kastedildiği bellidir. Sözgelisi Ankara Barosu Avukatları açısından bu tarih 1.Ocak.1970, İstanbul Barosu Avukatları yönünden de 1.Nisan.1970'tir.

21.Mart.1975 günü Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünde Birlik temsilcileriyle Genel Müdürlük temsilcileri arasında yapılan görüşmede, özellikle bu yön hakkındaki Genel Müdürlük görüşü sorulmuş, bizzat Genel Müdür Sayın Mustafa Mut, her iki deyinin de (avukatın topluluk sigortasına girdiği tarihi) ifade ettiğini belirtmiştir.

Genel Müdürlük, avukatların sigortalılıklarıyla ilgili işlemlerde genellikle 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerini uygulamak eğilimindedir.

Bunun için dayanak olarak 1186 sayılı kanunla 506 sayılı kanuna getirilen "1136 sayılı Avukatlık Kanunununda Sosyal Sigortalılarla ilgilendirilenler hakkında da 506 sayılı kanunla bu kanun hükümleri uygulanır." biçimindeki EK MADDE'yi ileri sürmektedir. (Genel Müdürlüğün 20.Ekin.1972 günlü yazısı).

Bu görüş ve uygulamanın genellikle hukuk kurallarına, özellikle kanun hükmüne aykırı olduğunu belirtmek isterim. Şöyle ki:

1186 sayılı kanundan sonra çıkartılan ve 7.Mart.1970 günlü ve 13439 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak aynı gün yürürlüğe giren 26.Şubat.1970 günlü ve 1238 sayılı kanunun 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 186 ncı maddesine eklediği hüküm şöyledir:

"Topluluk Sigortasına tâbi olan avukatlar hakkında bu kanundaki özel hükümlere aykırı olmanak kaydı ile, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 5.1.1961 gün ve 228 sayılı Kanun ve bu kanunların ek ve tadilleri hükümleri uygulanır."

Özel kanunun genel kanundan önce uygulanacağı kuralına göre, süre belgeleri konusunda 506 sayılı kanun hükümlerinin uygulanması olanağı yoktur. Nitekim 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 188 inci maddesi hükmüne ilişkin olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca verilen kararın özü bu noktaya dayanmaktadır. Bu nedenlerle süre belgeleri açısından uygulanacak hüküm Geçici 1.inci madde hükmüdür.

Bu konuya ilişkin Ankara Birinci İş Mahkenesinden almış olduğu 27.4.1972 günlü ve 1972/898-2033 sayılı karar ekte sunulmuştur.

Mahkene kararında da açıklıkla belirtildiği üzere, 1136 sayılı Avukatlık Kanununda aranan koşul, yalnız topluluk sigortasına girilen tarihten geriye doğru on yıl içinde 2.000 gün levhaya yazılı olmaktadır. Başka hiçbir koşul aranmamaktadır.

Bu karar Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesinin 6.7.1972 günlü ve 20154/22125 sayılı kararıyle ONAYLANMIŞTIR. Bu suretle Yargıtay da yerel mahkemenin görüşünü benimsemiştir.

Bu nedenle de Genel Müdürlük görüşü yerinde değildir."

IV. BÖLÜM

AVUKATLARIN HAK VE ÖDEVLERİ

1) İdarede Taraf Tutma ve Avukat Tasfiyesi : 1975 yılı içinde siyasal nedenlerle memur tasfiyesi eğiliminin Avukatlara da sırayetine şahit olunmuştur. Bu sakıncalı tutumun daha da genişlemesini önlemek amacı ile Başbakanlık nezdinde girişimlerde bulunulmuş ve şikâyetlerimiz Cumhurbaşkanlığına (16.9.1975) arz edilmiştir:

"Konu" (İdarede Taraf Tutma) diye özetlenebilir. Bu hale daha evvelki iktidarlarda da rastlanmıştır, Birliğimiz yerme ve uyarma görevini yapmış ve belgelendirmiştir.

Siyasi iktidarın el değiştirmesinde memur değişikliği itiyadının devamı vahim sonuçlar verecektir. Esasen bu tutum iktidar değişikliğinde tüm kadronun da değişeceğini kabul eden bir başka sisteme uygun ise de "Memur teminatı"nı benimseyen Anayasamızın sistemine (yani bizim sistemimiz)e aykırı düşmektedir.

Memurun bilinçsiz bir direncini, iktidarın politikasını engellemek şeklinde bir davranışını, önlemek değil, daha fazla kişisel değişiklikleri, gerçekleştirmek amacı ile (yer değiştirme), (atama), (pasifleştirme) olaylarına rastlanmaktadır.

(İdare)ye muayyen bir siyasal görüşü benimsetmek ve bundan da emin olmak için (memur teminatı)na aykırı tasarruflarda bulunmak diğer memleketlerde de denenmiş, fakat terk edilmiş bir yoldur. Çünkü bu tutumun önemli sakıncaları görülmüştür: Böylesine tasarruflar (siyasal kayırma). (Favoritisme) memurun teknik ve meslekî niteliklerini, dolayısıyla idareyi zayıflatmış, kamu hizmeti ehil olmayanlara bırakılmıştır. Diğer taraftan (bendecilik), (tatmin edilmeleri gerekenlere yer sağlanması) yolundaki uygulamalar ve buna eklenen iktidar değişikliğinde, yeni değişiklikler bir çeşit (rotasyon sistemi)ne vücut verecektir ki, bunun sonunda Anayasamızın öngördüğü (yürütmenin tarafsızlığı) kuralı terk edilmiş olacaktır. Kaldı ki, bu tutumlar (liyakat sistemi)nin teşvik edici etkisini silecek, ilerlemeyi siyasal etkenlerde arayan bir zihniyetin yerleşmesine sebep olacak, bu suretle de (siyaset) yürütmeye daha fazla nüfuz etmiş bulunacaktır.

En ünlü (idare hukuku) yapılarında ortaya atılan kanı şudur: (Memur atanmalarında, yerlerinin değiştirilmesine, görevden uzaklaştırılmalarına siyasal partilerin müdahalesi bir kargaşalık, düzen-sizlik tohumudur. Liyakatın yerini himayenin aldığı bozuk bir memur devşirimi, idarenin geleceğini tehlikeye sokar. Adaletsizlik duygusu, memurların birbirleriyle olan münasebetlerini zayıflatır ve karşılık-lı itimada nihayet verir). Bugün memleketimizde görülen durum, bu bilimsel gözleme hak verecek niteliktedir. (Vatandaşlar arasında si-yasî kanaatlerinden dolayı ayırım yapmak yasağı)nı kabul eden Anaya-samız (119) yürütmenin bütün kademelerindeki görevlileri bağlayıcı bir kural getirmiştir. Siyasal kayırma uygulaması bu açıdan da kusur-lu bir tutumdur.

Memurlarla, (kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları mensupları) arasında Anayasal teminat açısından hiçbir fark yoktur. Anayasamız (118) bunu açıkca ifade etmiştir. Bu eşitlik, adı geçen kuruluşların gördükleri hizmetin öneminden gelmektedir. Anayasamız kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarını açık bir hükümle (122/2) yü-rütmeye karşı korurken "siyasal kayırma"nın nüfuz edebileceği her alanı kapsamıştır. "Hizmet Akdi" gibi -sadece özel hukuk ilişkilerini düzen-leyen bağitlara dayanarak- Anayasal güvenceyi -örtülü tasarruflarla-yok etmek eğilimini (teşhis) etmek güç değildir.

Bununla beraber "kamu niteliğindeki bazı meslek kuruluşla-rının", bu niteliklerine karşı gelindiğine değinmek zorundayız. Bu davranışları, mahkeme kararı olmaksızın "seçilmiş organların görevden uzaklaştırılamıyacağı" yolundaki Anayasal teminatı (122/2), bu organ-larda çalışanların, siyasal mihrakların telkin ve tazyikleri sonucu, geçim inkânlarını çeşitli bahanelerle ortadan kaldırmak suretiyle, görevlerini yapamaz hale getirmek şimdiye kadar çeşitli iktidarlar dönemlerinde rastlananlar arasında en vahimlerinden biri olarak kay-detmek gerekecektir. Özellikle bu tutumun Barolar mensuplarına ve Baro Başkanlarının şahıslarına kadar götürülenlerin büyük sorumluluklara maruz kalabilecekleri, fakat en sakıncası, kuruluşlarını, Anayasal niteliklerinden ayırmak gibi "meslekî sorumluluk"larının da eklenmesi bir yana, Anayasa bir başka gedğin daha açılmasına sebep olmuş duruma düşeceklerdir".

2) Vergi Adaleti Açısından Avukatlık : 1976 yılı içinde Yönetim Kurulu vergi sistemimiz içinde gün geçtikçe Adaletsizliğini artıran bir konuda girişimlerde bulunmak, "Avukatlık ücretinin vergilen-dirilmesi"nde görülen haksızlıkları gidermek çabalarına hız vermek

kararındadır. Bu konudaki genel düşünceleri şöylece açıklamak mümkündür:

"Vergi ödemeğe müstahak olmak" deyimi, çok kere "cezaya müstahak olmak" gibi bir anlamada kullanılır. Halbuki konu, verginin alınmasında "hakklılık" açısından değerlendirilmelidir. Böyle bir görüş "gelirin kaynağına inilmeyi, geliri kaynağına göre değerlendirmeyi gerektirir. Böyle olunca gelir oranına göre vergi, "sosyal adalet" aracı olmak yeteneğini yitirir. "Eşitlik" her zaman "Adalet" değildir. Örneğin, yerin altında çalışanla, üstünde çalışanın üretimi, aynı biçimde vergilersek bunda belki "eşitlik" vardır, fakat "Adalet" yoktur. "Beyin gücü ürünü gelir" ini, örneğin taşınmaz mal kira gelirine, sermayenin her çeşit kendiliğinden doğurucu gelirine, ticari gelire benzetirsek vergilendirme haksızlaşır. Bu nedenle "Beyin gücü ürünü gelir" in vergilendirilmesi ayrı bir "vergi düzeni"ne bağlanmalıdır.

3) Avukatlık Kanunu Çalışmaları : Yürürlüğe girdiği tarihten bu yana geçen sürede Avukatlık Kanununun bazı hükümlerinde sakıncalar görülmüştür. Yönetim Kurulumuz nihaî bir metnin hazırlanmasından evvel bütün Baroların mütalâasını almayı uygun görmüştür. Mütalâaların büyükce bir kısmı gelmiş bulunmaktadır. Genel Kurulumuzda bu konuda açıklanacak fikirlerde derlendikten sonra çalışmalarımızın sonucu genel kurulumuzun olağanüstü toplantısına arz edilecektir.

4) Parlâmento Üyeliği ve Avukatlık : Bu konuda TBMM. Başkanlığından şu yazı alınmıştır: "Anayasa'nın 78 nci maddesi son fıkrası "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan diğer görev ve işler kanunla gösterilir" hükmünü getirmiştir.

1961 Anayasasının mer'iyete girmesinden bu yana tartışma konusu olan ve halen bir sonuca bağlanamamış bulunan bu konuyu kesin şekilde çözümlenmek için girişilen çalışmalara yardımcı olmak üzere müessesenizden görüş alınmasına adı geçen komisyonca lüzum gösterilmiştir.

İlişikte sunulan dökümanların tetkikinden de anlaşılacağı gibi yabancı ülkelerin düzenlemelerinde, konuya kesin bir biçim verilmediği, ülkemizin yapısı gereği kamu oyunu yakinen ilgilendiren ve Parlâmento çalışmaları için büyük önem taşıyan bu kanun teklifinin hazırlanmasına yardımcı olacak görüşlerinizin bildirilmesi".

TBMM. Başkanlığınca istenen mütalâa şöylece saptanmıştır:

a) Ölçü : Anayasa'da açıkça gösterilen bağdaşmazlıklar dışında kalanların saptanmasında objektif ölçülerin ne olabileceğini araştırmak, bundan sonra neticeye varmak gerekir.

Meclisler üyelerinin göreve devamını sağlamak veya benzeri ölçülerin "bağdaşmazlık" kavramı ile ilgisi yoktur. Bu ihtiyacı karşılayacak tedbirlerin başka nitelikte olmaları gerekir.

Bağdaşmazlık konusunda Anayasa Hukuku temkinli hareketi gerektirir. Yasama görevini, dolaylı yoldan kısıtlamak için "yapay bağdaşmazlıklar" yaratmak, esas görevden uzaklaşılması ile sonuçlanabilir. Örneğin bazı meslek mensuplarının yasamada görev almamaları gibi bir isteğe alet olabilir. Bu nedenlerle sorunların Parlâmenterlerin "Hukukî Statüsü" lerinin Anayasa Hukuku içinde, çözümlenmesine dikkat edilmelidir. Parlâmento üyeliği bir meslek değildir. "Siyasal haklar"ın uygulamada devamıdır. Ancak bazı sınırlamalar haklı olabilir.

TBMM.üyelerinin devamsızlığını önlemek için "çalışma yasağı" getirmek ayrı kalması gereken iki konuyu karıştırmak olur. Esasen devamsızlığın müeyyidesi Anayasa'da (80) ayrıca gösterilmiştir. Örneğin Federal Almanya Anayasasında bağdaşmazlığa ilişkin hüküm yoktur. Üyeliğe seçilen serbest meslek sahibi kimseler mesleklerini icra edebilirler. Görevi aksatmamaları iç tüzükle sağlanmıştır. Alman Parlâmento İç Tüzüğü"ne göre (16) devama "üyelerin yükümlü olduğu" açıklanmış, bu hüküm yeterli görülmüştür. Finlandiye Anayasası (16) devamsızlıkta, maaştan yoksunluk veya kesintiyi müeyyide olarak öngörmüştür.

Bağdaşmazlık kavramının hukukî bünyesine uygun iki ölçü düşünülebilir: Yasama -Yürütme ayrılığı ilkesini zedeleyecek halleri ve Parlâmenterlerin meslekî faaliyetlerini sınırlamayı haklı kılan halleri saptamak.

Aşağıdaki önerilen, bu iki ölçüden uygulanmasından ibarettir.

b) Anayasal Kurallar : Diğer memleket anayasalarını iki grupta toplayabiliriz. Bir kısmı bağdaşmazlık konusuna hiç değinmemiş, (Almanya, İsveç gibi), bir kısmı ise bağdaşmazlıkları göstermediği tercih etmişlerdir. Bağdaşmazlığa değinmemiş olanların bir kısmı da bu konuyu Meslek Kanunlarına veya Seçim Kanunlarına bırakmışlardır. İtalyan Anayasası (65) "milletvekilliği ve senatörlüğe engel haller ve bağdaşmazlıklar kanunda gösterilir" demekle yetinmiş, 1953 tarihli bir kanun (yani 1947 Anayasasından altı sene sonra) engelleri ve bağdaşmazlıkları saptamıştır. Lüksemburg Anayasası (54) bağdaşmazlıkları saymış, bir

sonraki maddesinde de (55) şu hükmü koymuştur: "Yukarıki maddede bağdaşmazlıkların gösterilmiş olması, gelecekte kanunla başkaca bağdaşmazlıkların kabulüne engel değildir".

Görüldüğü üzere "başka hiç bir işle meşgul olmanak" yolunda kesin bir yasaklanmaya mukayeseli hukukta rastlanamaktadır. Yalnız İsviçre Anayasasında (95-104) Federal Konsey (yedi kişidir) üyelerinin "gerek konfederasyonda, gerek bir kantonda görev alanıyacıkları her hangi bir meslek icra edeniyecekleri"ne (97) değinilmiştir.

Anayasamız (78) TBMM.üyeliği ile bağdaşmayacak işlerin bir kısmını saymış, sayılanlar dışındaki "görev ve işler" in kanunda gösterileceğini açıklamıştır.

Sayılan İşler: Anayasamızın saydığı bağdaşmazlıklar şunlardır:

-TBMM.üyerleri "devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda, Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya veya dolayısıyla katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda, kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve izel imkânları kanunla sağlanmış olanların yönetim kurullarında ve başka işlerinde görev alanazlar".

-"Bunların her hangi bir yükleme işini doğrudan doğruya veya dolayısıyla kabul edemezler".

-"TBMM. üyerleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmî veya özel her hangi bir işle görevlendirilenezler".

Anayasamızın bu hükmü bağdaşmazlıkları sayma niteliğinde ise bu uygulamada farklı yorumları önleyebilecek açıklıkta değildir. Bu hükmün, amacı gözönünde tutularak uygulamada "genişletici yorum" daha isabetli olacaktır. Yorum yeterli görülmezse özel kanunla açıklayıcı hükümler getirilebilir.

Diğer Görev ve İşler: Anayasamızda "TBMM. üyeliği ile bağdaşmayan diğer görev ve işler kanunla gösterilir" denilmiş olmasına nazaran, üyelerin "kanunla gösterilen görev ve işler" dışında kalanları yapabilecekleri kabul edilmiş denektir. Diğer bir deyinle tünden yasaklama mümkün değildir.

O halde konu "diğer görev ve işler"i saptanaya indirgelidir.

c)Yasama - Yürütme ayrılığı ölçüsü : Milletvekili ve senatörlerin avukatlık yapmayı çağı yolunda bir yasağın getirilmesini Anayasa

ve Mukayeseli Hukuk açısından isabetli bulmamaktayız. Ancak bazı hususların hazırlanacak Kanunda açıklanması yerinde olacaktır.

Yürütmenin verdiği görevler : Yürütme ile ilgili olan bütün görevlerin (440 sayılı Kanuna tabi iktisadi devlet teşekkülleri, müesseseleri ve iştirakleri dahil) parlâmento üyeliği ile bağdaşmaya-acağı zannındayız. Kuvvetlerin ayrılığının titizlikle muhafazası yerinde olur.

Belçika Anayasasında (36) geniş yoruma elverişli şu hüküm mevcuttur: "Bakanlık hariç olmak üzere Hükümet tarafından atanılan ücretli her hangi bir görevin kabulü anında parlâmentoda üyeliği sona erer". Fransa'da "Ekonomik Konsey"de (Plânlamaya benzer bir kuruluş) Parlâmento üyeleri görev almaz (1946 Anayasası, 24/2). Bazı kuruluşlarda, bazı dönemlerde görev birleşmesi menleketinizde bir çeşit "parti koniserliği" görünümünü kaydetmiştir.

Yürütme Dışında Kalmak Zorunluğu : Avukatlık Kanununda (12) üyelerin "Hazinenin, belediye ve özel idarelerin il ve belediyelerin yönetin ve denetimi altında bulunan daire ve kurumların, köy tüzel kişilerinin ve sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait şirket ve kuruluşların aleyhindeki dava ve işleri takip edemeyecekleri" açıklanmıştır. Üyelerin, sayılan müesseselerin yalnız aleyhlerine değil, onlar adına da görev alınamaları -yukarıdaki ilke gereğince- yerinde olacaktır. Kanunda böyle bir hükmün yer alması doğru olur. Her türlü siyasal kayırma görünümünü engellenekte, uzaklaştırmakta isabet vardır.

Ceza Davaları : Ceza davaları açısından uygulanada mevcut bir tereddüt şöylece giderilmelidir: TBMM. üyeleri Devletin maddi çıkarlarınının bahis konusu olduğu ceza davalarında (zinnet, ihtilas, döviz, kaçakçılık suçları gibi) müdafilik görevi alınamadırlar. Fransız Seçim Kanununda (149). şu hüküm yer alır: "... Devlet malıyla ilgili olup haklarında cezaî takibat yapılmakta olan suçların bahis konusu olduğu işlerde, Baroya kayıtlı bir avukat, milletvekili sıfatını haiz olunca, mesleğini, Yüce Divan dışında, ne doğrudan doğruya, ne de ortağı aracılığı ile icra edemezler". Bizim Anayasamız sistenine göre "Yüce Divan" bakımından dahi bir istisna kabul edilmez. Zira Anayasamız (90) "Yüce divana sevk kararı"nı TBMM.nin yetkisinde görmüştür.

ç)Parlâmento üyelerinin meslekî faaliyetlerinde sınırlama:

Meslekî kuruluş olarak bazı hususlara daha deyinmek zorundayız:

Çifte Ünvan : Parlâmento üyelerinin bazılarının avukatlık ünvanı ile "Milletvekili, Sanatör" gibi ünvanları birlikte kullandıkları görülmektedir. Bu husus Avukatlık Kanununda sarıh bir hükümle (55) yasaklanmış olmasına rağmen fiili durumun farklı olması nedeni ile "kârna ünvan" kullanılmaması yasağının, hazırlanacağı bildirilen kanunda, Yüce Meclis üyeliği açısından da açıklanması isabetli olabilecektir. "Avukatlıkla birleşebilen işler" arasında parlâmento üyeliğinin de sayılmış olmasından (A.K.12/a) milletvekilliği veya senatörlük ünvanında kullanılabileceği sonucunu çıkarmak mümkün değildir. Zira kanun avukatların "özellikle tabelâlarında ve basılı kâğıtlarında avukat ünvanı ile akademik ünvanlarından başka sıfat kullanmalarını" yasaklamıştır (A.K.55, bk.Meslek Kuralları 7,8).

Reklâm : "Reklâm yasağı"na ilişkin bir hüküm de kanunda yer alması doğru olur (Kşz.Avukatlık K.55). Fransız Seçim Kanununda şu hüküm (150) yer almıştır: "Milletvekillerinin malî, sınaî veya ticarî işletmelere ilişkin bütün reklâmlarda ismini sıfatıyla birlikte kullanması veya kullandırılması yasaktır. -Ticarî, sınaî veya malî gaye güden işletme veya şirketlerin kurucuları, müdürleri veya idarecileri, idare ettikleri veya kurmayı tasarladıkları işletme yararına yapılan reklâmlarda bir milletvekilinin ismini sıfatı ile birlikte kullanmaları ve kullandırılması halinde bir aydan altı aya kadar hapis ve ...para cezası hükmolünür".Belçika Kanunu (6 Ağustos 1931) (3) bu yasağa riayet etmeyen kâr gayesi güden şirketlerin reklâm ve ilânlarında bu sıfatlarını zikreden matbaacıları dahi cezalandırmaktadır.

Nufuz Ticareti : "Milletvekili veya siyasî parti kademelerinde fiili vazife almış olanlar" hakkındaki TCK. (278/2) hükmünün öngördüğü, durumlar görüntüsünü verebilecek halleri bertaraf edecek sınırlamalar yerinde olacaktır. Ayrıca "iş takipçiliği", kavran olarak belirtilmeli (bk.Avukatlık K.35) ve yasaklanmalıdır.

Ticarî İşler : Menketinizde icrası özel bir kanunla düzenlenmiş serbest meslekler vardır. Bu mesleklerin belli bir disipline tabi olmaları bazı sakıncalı davranışları önleyebilir. Fakat bazı alanlarda TBMM. üyeliği sıfatı kuşuklara sebep olabilmektedir. Ticaret Bankalarında ve her türlü sermaye şirketlerinde Yönetim Kurulu Başkan ve üyelikleri gibi görevlerde bağdaşmazlık getirilmelidir. Fransız Seçim Kanununda (146/2) "Kazanç gayesi güden şirketler" de görev almak yasağı

yer almıştır. 5.2.1953 tarihli "Parlâmento üyeliği ile bağdaşmayan haller" hakkındaki İtalyan Kanununda (5) kooperatifler hariç olmak üzere "gayesi kâr tenini olan Bankalar ve şirketlerde görev" yasaklanmıştır (bk.İtalyan Anayasası 65). Hiç bir "Meslekî düzenleme" ve "meslek kuralları" bulunmayan ticaret veya teahhüt işlerinde sınırlamalar üzerinde durulmak gereklidir.

Bağdaşmazlık Süresi : Mevzuatımızdaki asıl başlık bazı görevlerden ayrıldıktan sonra TBMM. üyeliğine seçilme olanağının bulunmuş olmasıdır. Bazı görevlerin ilerde üyeliği sağlayıcı şekilde kullanıldığı görüntüsünden uzak kalmak gerekir.

Bunun aksi de aynı derecede sakıncalıdır. Yasama Meclisi üyeliği veya Bakanlar Kurulu üyeliğinden sonra bazı görevlere geçilmesini önleyen hükümlere ihtiyaç vardır. Belçika Kanununda (4) şu hüküm yer alır: "Eski Bakanlar, Bakanlıkları sırasında kendi delâletleri ile Devlete işgörebileceği (concessionnaire de l'Etat) ilân edilen bir şirketin idare ve yönetininde çalışamaz. Bu yasak Bakanlıktan çekilmeden itibaren beş sene devam eder. Yasaya riayetsizlik halinde 1000 Franktan 10.000 Franka kadar para cezası hükümlenir". İtalyan Kanunu da (6) aynı esası ve süreyi kabul etmiştir.

Seçilmene halinde bir göreve atanma olasılığının yasama - yürütme ayrılığı ilkesini zedeleyebileceği düşüncesi ile bu olasılığı bir süre için kaldıran yabancı kanunlar vardır. Belçika Kanununa göre (5) "her iki meclis üyeleri, üyelik sıfatlarının sona ermesinden itibaren bir yıl içinde ücreti Devletce ödenen hiç bir göreve atanamazlar".

Yabancı Hizmetler : Mevzuatımız yabancı kaynaklı menfaatlere karşı belli bir tutum içindedir (örneğin bk.TCK.127/5). Tünden bilimsel çalışmalarını yansıtan yabancı kuruluşlar dışındakiler açısından bir düzenleme yararlı olabilir.

Fransız Seçim Kanununda (143) şu hüküm vardır: "Yabancı bir Devlet veya Milletlerarası bir kuruluş tarafından verilen ücretli görevler üyelikle bağdaşamaz".

d)Avukatlık Meslek Kuralları : "Bağdaşmazlık" ile "Mesleki Davranış Kuralları" (Meslek Kuralları) kavram olarak birbirlerinden ayrıdır. Fakat bazı hallerde birbirlerine etkili oldukları, "etkilelerin sirayeti"ni önlemek ihtiyacının duyulduğu da bir vakiadır. Bu nedenlerle konuyu Meslek Kuralları açısından genişletmeği, aşağıdaki nülâhazalardan isabetli görülenlerin tasarıda, uygun hükümler halinde yer almasını takdirlerinize arz ederiz.

-Parlâmento üyeliği ile avukatlık genellikle diğer memleketlerde de birlikte yürütülen mesleklerden sayılırlar. Bunun nedeni değerli bir hukukcunun yasanaya etkili olmasında görülen kamusal faydadır. Bu düşünceye katılıyoruz.

Kanunî yasaklar dışında kalan bazı hallerde de dikkat edilecek hususlar yok değildir. Bunlardan bir kısmı Anayasa Hukukundan gelir. Parlâmento üyesi Avukat yasama, yürütme erklerinin ayrılığı kuralını zedeleyecek tutunlardan kaçınmak zorundadır.

-Bu konuda kanunda açıkça yazılanlar dışında bazı kayıtlar yabancı Doktrinde önerilmektedir: Parlâmento üyelerinin, hakimlere kuşyasla, kendi seçim çevrelerindeki mahkemelere girmeneleri gibi (Payen-Duveau, Les règles de la profession d'avocat, 1966).

-Paris Barosu Yönetmeliğine göre parlâmento üyesi milletvekili avukatlık yapabilir, fakat avukatlık işleri ile parlâmento üyeliği görevi arasında etkili olabilecek her davranıştan titizlikle kaçınmak zorundadır. Yine aynı Yönetmeliğe göre (47/6) "Baro Başkanının özel bir izni olmaksızın, parlâmento üyesi hiç bir avukat, teklif ettiği veya raportörlüğünü yaptığı bir kanunun, cezaî veya hukukî alanda uygulanması veya yorumu ile ilgili dava alamaz". Bu konuda yazılmış eserlerde (Payen-Duveau, n.172) bu kural "tedbirli ve âkil bir kural" diye anılmaktadır. Kendisinin teklif ettiği kanun hakkında o parlâmento üyesinin yapacağı yorum hakim üzerinde, yargı dışı, bir etki doğurabilir. Baro Başkanı takdirinin böyle bir etkinin muhtemel olup olmasına göre kullanır.

-Paryâmento üyeliğinin, meslekî çalışmalarda ayrı bir dikkati gerektirdiği tabiidir. Zira "avukat, kanunen bulunduğu başka mevki ve olanakların meslekî çalışmalarına etkili olmasına dikkat eder" (Meslek Kuralları 9).

-Parlâmento üyesi avukatların yaparıyacıkları işler kanunda gösterilmiş ise de, parlâmentoda yaparıyacıkları işler hakkında mevzuatınızda sarahat yoktur. Parlâmentoya tevdi edilmiş, adlî (kazaî) nitekte hizmetler vardır (cezaların affı gibi). Bu açıdan Meslek Kurallarının 9. maddesi uyarınca bazı boşluklar doldurulabilir.

-Konu, "Avukatın Bağımsızlığı" açısından da incelenebilir. Meslek Kurallarında avukatın bağımsızlığı ilke olarak kabul edilmiş ve avukatın bu "bağımsızlığını zedeleyecek iş kabulünden kaçınmak" zorunda olduğuna işaret edilmiştir (Meslek Kuralları 2).

5) Adli Tatil : Hernekadar H.U.M.K. göre 20 Temmuz - 5 Eylül tarihleri arası adli tatil olmakta ise de; bu arada nöbetçi mahkemelerde pek çok dava görülmekte ve avukatlar da bunları takip etmekle yükümlü bulunmaktadırlar.

Uygulamada bu yargı çalışanları büyük bir yarar sağlamamaktadır. Avukatlar ise bu nedenle Anayasa'ca güvence altına alınan dinlenme hakkını kullanamamaktadırlar.

Konunun ele alınarak ortak bir çözüme bağlanması için Yargıtay Başkanlığına başvurulmuştur.

6) Asgari Ücret Tarifesi : Bilindiği üzere 1136 sayılı Kanunun 168. maddesi uyarınca Avukatlık Ücret Tarifesi, her Baronun Yönetim Kurulu tarafından üç yılda bir seçim devresi başlangıcında hazırlanarak Birliğimize gönderilmekte ve Birliğimizce son şekli verilen tarife Adalet Bakanlığınca da onanarak üç yıl için yürürlüğe girmektedir. Yürürlükteki tarife 29.4.1973 tarihinde yürürlüğe girdiğine göre yenisinin 29.4.1976 tarihine kadar hazırlanıp, onanıp, Resmî Gazetede yayınlanıp yürürlüğe girmesi gerekmektedir. Aksi halde aynı madde hükmü uyarınca, yeni tarifenin onaylanmasına kadar eldeki tarife hükmü devan edecektir. Bu nedenlerle hazırlanacak tasarının en geç 31.12.1975 tarihine kadar Birliğimize gönderilmesi Barolarımızdan rica olunmuştur. Geçen dönemde Birliğe intikal eden, Tarife ile ilgili şikâyet ve istekler değerlendirilecek ve Tasarı son şeklini alacaktır.

7) Barolara kayıtlı avukatların sayısı : 31.12.1974 tarihi itibariyle Barolarımızın mevcudu aşağıdaki listede bilgilerinize sunulmuştur. 1975 yılına ait liste müteakip raporda arz olunacaktır.

<u>B A R O</u>	<u>Kadın</u>	<u>Erkek</u>	<u>Toplan</u>
ADANA	47	371	418
ADYAMAN	3	21	24
AFYON	5	74	79
AMASYA	10	40	50
ANKARA	554	2480	3034
ANTALYA	22	199	221
ARTVIN	2	21	23
AYDIN	18	146	164
BALIKESİR	37	182	219

<u>B A R O</u>	<u>Kadın</u>	<u>Erkek</u>	<u>Toplam</u>
BOLU	12	68	80
BURSA	40	280	320
BURDUR	5	35	40
ÇANAKKALE	14	59	73
ÇORUM	1	50	51
DENİZLİ	7	132	139
DİYARBAKIR	15	87	102
EDİRNE	16	61	77
ELAZIĞ	17	116	133
ERZİNCAN	3	27	30
ERZURUM	6	91	97
ESKİŞEHİR	24	155	179
GAZİANTEP	10	132	142
GİRESUN	5	58	63
GÜMÜŞHANE	1	22	23
HATAY	22	143	165
ISPARTA	7	49	56
İSTANBUL	1562	4108	5670
İZMİR	132	715	847
KARS	5	42	47
KASTAMONU	2	45	47
KAYSERİ	16	154	170
KIRKLARELİ	7	38	45
KIRŞEHİR	3	49	52
KOCAELİ	29	111	140
KONYA	15	286	301
KÜTAHYA	7	46	53
MALATYA	9	76	85
MANİSA	20	160	180
KAHRAMANMARAŞ	3	68	71
MARDİN	5	57	62
MERSİN	24	225	249
MUĞLA	8	65	73
MUŞ	4	17	21
NEVŞEHİR	1	35	36
NIĞDE	3	57	60
ORDU	9	86	97

<u>B A R O</u>	<u>Kadın</u>	<u>Erkek</u>	<u>Toplam</u>
RİZE	4	51	55
SAKARYA	7	100	107
SAMSUN	15	150	165
SİNOP	2	25	27
SİVAS	11	70	81
SIİRT	3	22	25
TEKİRDAĞ	13	60	73
TOKAT	6	47	53
TRABZON	7	83	90
URFA	1	68	69
UŞAK	4	39	43
VAN	4	45	49
YOZGAT	1	66	67
ZONGULDAK	46	214	260
G E N E L T O P L A M: 2891		12.579	15.472

8) Kıbrıslı Meslekdaşlarımızın Sorunu: Kıbrıs Türk Federe Devleti C.Başkanı Sayın Rauf Denktaş'ın resmî daveti üzerine Kıbrıs'a gidilmiş, Kıbrıslı Türk Meslekdaşlarla tanışılmış, sorunlar yerinde ve birlikte tesbit edilmiştir.

Meslekdaşlarla orta bir toplantı yapılmış; Kıbrıs Türk Federe Devletinde kanunların ne şekilde uygulanmasının yararlı olacağı, avukatların ödediği fakat Rum Federe Devletinde kalan sigorta primlerinin akibeti ve Askerî Mahkemelere Kıbrıslı Türk Avukatlarının girememesinin nedenleri üzerinde görüş teatisinde bulunulmuştur.

Bu gezi gerek Birliğiniz gerekse Kıbrıslı meslekdaşlarımız ve ırkdaşlarımız açısından çok yararlı olmuştur.

9) Mukayyet Avukatlarla İlgili Çalışmalar

Geçen yıllar çalışma raporlarımızda Kamu kuruluşlarında görevle meslektaşlarımızın sorunları ve bu sorunlarla ilgili Birlik çalışmaları hakkında geniş bilgi sunulmuştur.

Kurulduğundan başlayarak Kamu kuruluşlarında görevli meslektaşlarımızla ilgili sorunlara eğilen Birliğimizin elde edebildiği hususları kısaca bilgilerine sunmayı yararlı bulmaktayız.

a. 657 sayılı Yasayı değiştiren 1327 sayılı Yasa, kamu kuruluşlarında görevli olan Avukatlar ayrı bir meslek sınıfı halinde kabul etmeyi dahi reddeden bir zihniyetle hazırlanmaktaydı. Birliğimizin ilk kurulduğu yıllara rastlayan bu çalışmalar sonunda Avukatlık hizmetleri ayrı bir sınıf olarak 1327 sayılı yasaya konulmuştur.

b. Birliğimizin ilk çalışmalarında olumlu sonuca bağlanamayacak 1327 sayılı yasa ile kaldırılan Avukatlık ücretleri, 2 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile kabul edilerek ödenmesine başlanmıştır.

c. Eskiden olduğu gibi avukatlık hizmetlerinin istisnai memuriyetler kapsamına alınması için gösterilen çabalar ilk aşanada yalnız Dışişleri Bakanlığı hukuk müşavirleri için kabul ettirilebilmiştir.

ç. Lisans öğreniminden sonra 1,5 yıl staj ve sınavla elde edilebilen Avukatlık mesleği mensupları, Devlet Personel Dairesince hazırlanan ve yürürlüğe konan Sınav Yönetmeliğine göre "yeterlik sınavı"na tabi tutulmuşlardır. Geçen yıl raporunda arzedilen bu yanlış, haksız ve mesleğimizi küçük gören zihniyetin yeni bir örneği olan yönetmeliğin değiştirilmesi için devamlı çaba harcanmış ve Devlet Personel Dairesi avukatları Devlet hizmetine girerken yeterlik sınavına tabi tutan hükmün yanlışlığını kabul ederek, değiştirilmesini kabul etmiştir.

d. Kamu kuruluşlarında görevli meslektaşlarımızın tüm çalışmalarını kamu hizmetlerine hasrettikleri gözönüne alınarak, baro keseneklerinin kurumlarınca ödenmesi gerektiği yolundaki gayretler olumlu sonuçlanmış ve 1975 yıl Bütçe Kanununa ekli (R) cetvelinde bu husus kabul edilmiştir.

e. 30.3.1975 günlü Resmi Gazetede yayımlanan 28.2.1975 gün ve 7/9705 sayılı yan ödeme kararnamesinde;

Avukatlık ücreti almayan Bakanlıklar Hukuk Müşavirlerine (400 puan X 4 = 1600,-TL.) işgüçlüğü zammı,

Maliye Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtında görevli 50 avukat için (300 puan X 4 =1200,-TL) eleman tenininde güçlük zammı ödenmesi karara bağlanmıştır.

f. 1897 sayılı yası ile Devlet hizmetine başlayanların serbest avukatlıkta geçen sürelerinin 12 yılı aşmamak kaydiyle 3/4 ünün intibakta nazara alınması sağlanmıştır.(Bu süre evvelce 2/3 idi).

g. 1897 sayılı yasa ile Devlet Memurlarından avukatlık hizmetini açıkta iken yapanlara iki, memuriyette iken yapanlara bir kademe verilmesi kabul edilmiştir.

h. İlk dört derece kadrolara atanabilmek için 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kabul edilen 1 - 2 dereceler için 15 yıl, 3 - 4 dereceler için 10 yıl resmi kuruluşlarda hizmet etme şartının tüm dereceler için 10 yıl olarak kabulünün yerinde olacağı hakkındaki görüşümüz geçen yıl raporunda belirtildiği üzere ilgililere intikal ettirilmiştir. 1897 sayılı Kanun bu süreleri 3-4 dereceler için 7 yıla, 1-2 dereceler için de 10 yıla indirmiştir.

i. Avukatlık hizmetinin giriş derecesi 9 derecenin 3. kademesine yükseltilmiştir.

j. Hukuk Müşavirliklerinin 1. derece kadrolu görev sayılması büyük ölçüde kabul edilmiştir.

Yukarıda özetlenen konularda Birliğimizce sağlanan başarıda, büyük katkıları olan Kamu kuruluşlarında görevli avukatlara, Barolarımıza, Parlamento üyesi meslekdaşlarınıza huzurunuzda teşekkürü borç bilipiz.

Kamu kesininde görevli meslekdaşlarımızca Birliğe son defa iletilen son istek, stajda geçen sürelerin borçlanmak suretiyle emekliliklerine sayılmasıdır. Bu konuda gerekli girişimlerde bulunmuş ve Hükümetçe hazırlanıp halen Senatodan dönerek Millet Meclisi Genel Kuruluna gelen T.C.Emekli Sandığı Yasasında bazı değişiklikleri öngören tasarının ek madde (b) fıkrasında, Avukatlık stajını açıkta iken yapanların normal staj sürelerini borçlanmalarına olanak sağlayan hükmün

mevcut olduğu anlaşılmıştır. Ancak borçlanmanın 545 sayılı Yasa dışında 1136 sayılı Avukatlık Yasasının geçici 2 ve 3. maddelerindeki esaslara göre yürütülmesi için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

Kamu kuruluşlarında görevli meslekdaşlarımızın sorunlarının tümüyle sonuçlandığı kanısında olmayan Yönetim Kurulumuz gerekli çalışmalarına devanda kararlıdır.

Özellikle;

.Ek gösterge uygulamasının Avukatlık hizmetleri sınıfına da teşnili,

.İş riski, teminindeki güçlük zamlarının daha geniş ölçüde meslekdaşımızı kapsamına alması,

.Stajda geçen sürelerin eneklilik hizmetine borçlanmak suretiyle ekletilmesi,

gibi konularda çalışmalarımız sürdürülmektedir.

10) Yeni Kurulan Barolar (Ağrı Barosu): Birliğimiz kurulduğu günden beri, her ilde bir Baro teşekkül etmesi için ciddi ve devamlı olarak çalışmıştır. Bunun sonucu olarak Ağrı'da da bir Baro kurulmuştur.

Halen 61 ilinizde Baro olup, Diyarbakır(Bingöl)Van(Bitlis-Hakkâri), Ankara(Çankırı), Elâzığ(Tunceli), Eskişehir(Bilecik) Baroları Bölge Baroları halinde çalışmaktadır. Bu illerimizde de bağımsız Baroların kurulmasını yürekten diliyoruz.

Baronun kurulmasına nali, maddi ve manevi yardımlar yapılmıştır. Kendilerini kutlar, Genel Kuruluruza ilk defa katılan delegelerini ve onların şahsında tüm Baro mensuplarını en içten duygularımız ve saygılarımızla selâmleriz.

Ağrı Barosunun bütür hukuk camiasına yararlı olacağına inancımızı belirtir, üstün başarılar dileriz.

11) Meslek Sorunları: Avukatların hak ve ödevleri ile ilgili sorunlar üzerinde bu yıl da ciddi olarak durulmuş, bunların çözümüne çalışılmış ve aşağıda özetlenen kararlar alınmıştır.

-Baro Başkanlığı için aranan 15 senelik kıdeme stajın dahil olnadığı,

-Sözleşmeli Belediye Avukatlarının sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça serbest Avukatlık yapabilecekleri,

-Belediyeden Ayrılan Avukatlara 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 14.maddesinin uygulanması gerektiği,

-Bir Avukatla bir Mali Müşavirin aynı Yazıhanede ortak veya kendi hesaplarına Birlikte çalışmayacakları,

-Hazine Avukatlarının başka bir Baroya kayıtlı işler Avukatlık Kanununun 67, Kayıtlı değilseler 63.maddesine göre işlen yapılması gerektiği hakkındaki Maliye Bakanlığına da gönderilen Birlik Genelgesi,

-Kurulacak/Bölge İdare Mahkemelerinde üye olarak çalışanların 4 yıl sonra Avukat olabilecekleri,

-Son tahkikatta görevli bulunmayan Hâkinin Avukat olarak Ağır Ceza Mahkemesinde dava takip edebileceği,

-Avukatlık Kanununun 90/1, 96 ve 114.maddelerinde yer alan Kıdemin Hesaplanmasında 184.maddenin dikkate alınması gerektiği,

-Sözleşmeli Belediye Avukatının, Sözleşmenin sona eriş tarihinden itibaren iki yıl Belediye aleyhine dava almayacağı,

-Avukatlık Kanununun 38.maddesine göre Birlikte vekâlet verilen 3 Avuktattan birinin azledilmesi halinde müşterek müvekkiller aleyhine açtığı vekâlet ücreti dâvasında diğer iki Avukatın Dâvacı Avukata karşı dâvalıların temsil edebileceği,

-Avukatların Baro Yönetin Kurulundan izin alınmadan başka bir Avukat aleyhine dava açabilecekleri,

-Fiilen Avukatlık yapanların Boks Hakenliği yapabileceği fakat özel bir Dershanede ders veremeyeceği,

-Avukatlık Kanununun 11.maddesi uyarınca Avukatların Özel Laboratuvar açmayacakları,

-Hâkinlikten Avukatlığa geçenlerin ayrıldıkları Mahkeme Bölgesinde iki sene Avukatlık yapmayacağı gibi Sanktan aldığı Ürumî Vekâletnameye müsteniden başka bir Avukata da vekâlet veremeyeceği,

-Levhadan kayıtları silinen Avukatların yeniden Levhaya yazılmaları halinde Avukatlık Kanununun 73/3.maddesi gereğince giriş keşeneği alınmayacağı, Levhaya kayıtlı olmadığı sürece aidat istenemeyeceği,

-Baro Keseneğini ödemekte ısrar eden Avukat hakkında Avukatlık Kanununun 71.maddesinin uygulanmasının bahis konusu olmadığı,

-Yönetin Kurulu üyesinin süresi dolmadan ve istifa etmeden Baro Başkanlığına adaylığını koyabileceği, seçimi kazanamazsa üyeliğinin sona ermeyeceği,

-Staj Bitim Belgesiyle Avukatlık yetkisinin kullanılacağı,

-Yedek Subaylık görevini Askeri Hâkim veya Askeri Savcı Yardımcısı olarak yapan Avukatların izinli oldukları süre içinde yalnızca Askeri Mahkemelerde görev alabilecekleri,

-Hazine Avukatlığından ayrılıp Serbest Avukatlık yapanların Hazine aleyhine iki yıl dava alabilecekleri,

-Hâkimlikten Avukatlığa geçenlerin eskiden baktığı davalara Avukat olarak giremeyeceği,

-Bir Avukat aleyhine dahi olsa işi iki Avukat tarafından red-dolunan kimseye Baro Başkanınının 37.maddeye göre bir Avukat tayin etmesi ve bu Avukatın görevi yerine getirmesi,

-Bir Avukata icraya konmak üzere verilen senetteki miktarı tesbit için gelen Hâkime senedi göstermesi gerektiği ve bunun sır sayılmayacağı,

-Eşi Hâkim olan Avukatın eşinin bir Celse dahi girdiği davaya veya tutuklama kararı verip de bakanadığı davada Avukatlık yapamayacağı.

12) Adliye Sorunları: Bu yıl da Hâkim, Savcı ve yardımcı personel sıkıntısı, araç ve gereç yokluğu hakkında Birliğimize pek çok müracaat olmuştur. Bunları Yüksek Hâkimler Kurulu ve Adalet Bakanlığı nezdinde izleyen Birliğimiz olanaklar ölçüsünde birçoğunun çözülmesini sağlayabilmektedir. Konu önemini muhafaza etmekte ve şikâyetler artmaktadır. Konunun önemi dolayısı ile gündeme bir madde konulmuştur. Yüksek Kurulumuzun alacağı kararın bu sorunların çözümüne büyük etkisi olacağı inancındayız.

Yargıtay'daki dosyaların 1.1.1974-1.1.1975 tarihleri arasındaki durumu şöyle tesbit edilmiştir:

1)Hukuk Dairelerinden 1.1.1974-1.1.1975 tarihleri arasında:

Birinci Hukuk Dairesine 11716, İkinci Hukuk Dairesine 8802, Üçüncü Hukuk Dairesine 9620, Dördüncü Hukuk Dairesine 13637, Beşinci Hukuk Dairesine 17530, Altıncı Hukuk Dairesine 6586, Yedinci Hukuk Dairesine 9316, Sekizinci Hukuk Dairesine 7906, Dokuzuncu Hukuk Dairesine 6798, Onuncu Hukuk Dairesine 6798, Onbirinci Hukuk Dairesine 5454, Onikinci Hukuk Dairesine 12704, Onüçüncü Hukuk Dairesine 7008, Ondördüncü Hukuk Dairesine 4172, Onbeşinci Hukuk Dairesine 2886 işgeldiği

bu Dairelerce sırasıyla 10117, 8305, 9096, 17266, 13349, 6181, 6865, 6689, 29494, 7420, 3869, 11416, 3788, 3934, 2503 iş çıkarıldığı ve yine sırasıyla 54, 351, (Üçüncü Hukuk Dairesi devir vermemiştir) 5814, 3837, 412, 523, 3041, 22186, 480, 1605, 1216, 357, 227, 399 işin halen mevcut bulunduğu,

2) Ceza Dairelerinden, aynı tarihler arasında:

Birinci Ceza Dairesine 4677, İkinci Ceza Dairesine 8224, Üçüncü Ceza Dairesine 11825, Dördüncü Ceza Dairesine 9723, Beşinci Ceza Dairesine 4938, Altıncı Ceza Dairesine 7305, Yedinci Ceza Dairesine 12210, Sekizinci Ceza Dairesine 14508, Dokuzuncu Ceza Dairesine 9 iş geldiği, bu dairelerde sırasıyla 6037, 10524, 11825, 14540, 4978, 7554, 11880, 16097, 6 iş çıkarıldığı, yine sırasıyla 976, 442, (3 ve 4 üncü Ceza Daireleri devir vermemiştir) 34, 19, 338, 1048, 3 iş.

13) Stajiyerlere İlişkin Konular: Bu yıl staj için başvurmada azalma olduğu tesbit edilmiştir. Nitekim geçen yıl 1590 ruhsat verildiği halde bu yıl verilen ruhsat sayısı 1060'dır. Buna, 1136 sayılı Kanunun 1238 sayılı kanunla değişik geçici 7.maddesinin a fıkrasında belirtilen sürenin sona ermiş olması neden olmuştur. Bu fıkra da belirtilen durumda olanlar hakkında sınav hükmü de uygulanmaktadır. Avukatlık Kanununun 28 ve takip eden ve geçici 7 ve Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinin 29 ve takip eden maddeleri uyarınca bu yıl Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Aralık aylarında beş sınav yapılması gerekmiş, bunun bir ve ikincisine 2 şer, üçüncüsüne 3 ve beşincisine de 7 aday (toplam 14) katılmış, dördüncüsüne katılan olmamıştır.

14) Resmî Kılık: Avukatlık Kanununun 49 ve Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinin 40.maddelerine göre Birlikçe hazırlanıp Genel Kurulca kabul edilen yeni Resmî Kılık, Yönerge ve Genel Kurul Kararları hükmüne göre 1.1.1975 tarihinden itibaren giyilmeğe başlanmıştır.

Baroların bütün siparişleri yerine getirilmiş ve ayrıca yedek olarak yaptırılanlarla yeni avukat olan meslektaşlarımızın ihtiyaçları karşılanmıştır, karşılanmaktadır. Artan kumaştan yedek yaka yaptırılmış ve 15,-TL.dan isteyenlere gönderilmeğe başlanmıştır.

Bu arada bazı meslektaşlarımızın hâlâ eski kılıkla duruşmalara girdikleri bildirilmiştir. Bunun da önlenmesi için Barolara yeniden durum bildirilmiş ve Yüksek Hâkimler Kurulundan da Mahkemelere genelge yapılması sağlanmıştır.

V. B Ö L Ü M

YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI

1- Alınan Kararların Genel Değerlendirilmesi:

Yönetim Kurulumuz 25.1.1975 tarihinden raporun hazırlandığı tarihe kadar 20 toplantı yapmıştır. Yapılacak iki toplantı ile bu sayı 22'ye ulaşmış olacaktır.

Üyeler, Yönetim Kurulu toplantılarının hepsine -zorunlu mazeretleri olmadıkça- tam kadro halinde katılmışlardır.

Bu toplantılarda alınan kararları şöylece özetleyebiliriz.

a- Baroların Yönetim Kurulu kararlarına yapılan 106 itirazdan 63'ü reddedilmiş, 12'si kabul olunmuş, 7'si hakkında karar itirazına mahal olmadığına karar verilmiş, 10'u için disiplin kovuşturması açılması uygun görülmüş, 14'ü hakkında da Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinin 93.maddesi uyarınca eksikliklerin tamamlanması için dosyaları Barolarına gönderilmiştir.

Adalet Bakanlığı bu kararların 61'ini onanmış, 7'sini de onanmamıştır. Onanmayan kararlar aleyhine Danıştay'da dava açılmasına gerek görülmemiştir.

Bu açıklama ve rakanlar Baroların ve Birliğimizin kararlarının nekadar isabetli olduğunu açıkça göstermektedir. Baroların ve Birliğin bu tutumu Adalet Bakanlığının vesayetinin nekadar gereksiz olduğunu bir kere daha kanıtlamış bulunmaktadır.

b- Diğer kararları ise şu şekilde özetleyebiliriz. 96 Karar Baroların, 109 karar Yargı Mercileri ile Kaza Organlarının, 37 karar Avukatların, 13 karar stajiyerlerin, 97 karar resmî ve özel kişilerin, görüş isteklerine, 9 karar Danıştay işleri, 15 karar muhasebe ve malî işleri, geri kalanlar da Genel Yönetime ait bulunmaktadır.

2- Bölge Toplantıları:

Yönetim Kurulumuzun Ankara dışında yaptığı toplantıların bütün hukukçu, Yönetici ve halk tarafından ilgi ile karşılanması bu toplantıların çok yararlı olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu yıl Ankara dışında aşağıdaki toplantılar yapılmıştır:

a- Kayseri Toplantısı: 2.5.1975 Tarihinde Kayseri'de yapılan toplantıdan sonra meslekdaşlar, Hâkim ve Savcılarla ortak bir toplantı düzenlenmiş, meslek sorunları görüşülmüştür.

Başkan "Hukukun Üstünlüğü Kavramının Somutlaştırılması" konusunda ilgi ile izlenen bir konferans vermiştir. Aynı konuda bir bildiri yayınlanmıştır.

b- Istanbul Toplantısı: 31.5.1975 Tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda meslek sorunları üzerinde durulmuş, bu arada, hukuk devleti ilkesinde sapra anlamına gelen davranışların yoğunlaşması karşısında bir bildiri yayınlanmıştır.

c- Balıkesir Toplantısı: 20.6.1975 Tarihinde de Balıkesir'de bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıdan yararlanarak meslekdaşlarla yapılan görüşmelerde mesleki sorunlar incelenmiş ve çözüm yolları üzerinde görüşler açıklanmıştır.

Ayrıca, bir basın toplantısı düzenlenmiş ve Başkan hukuki ve mesleki sorunlar hakkındaki Birlik görüşünü basın mensuplarına ve kamu oyuna duyurmuştur.

Başkanın verdiği "Sosyal Güvenlik" konulu konferans da ilgi ile izlenmiştir.

VI. B Ö L Ü M
BİRLİĞİN İÇ ÇALIŞMALARI

1) T.B.B. Disiplin Kurulu Çalışmaları :

Türkiye Barolar Birliği (Disiplin Kurulu) 1975 yılı döneminde Kurulun son toplantısı olan 29.11.1975 tarihine kadar geçmiş seneden 3 ve 1975 yılında 39 olmak üzere ceman 42 dosyayı inceleyerek tümünü karara bağlamış bulunmaktadır.

Bu dosyalardan ;

- 5 tanesinde 500 lira ile 3000 lira para cezası,
- 14 tanesinde kınama cezası,
- 10 tanesinde uyarma cezası,
- 12 tanesinde ceza tayinine mahal olmadığına,
- 1 tanesinde zamanaşımından düşürülme'ye

karar verilmiştir.

Bu 42 dosyanın incelenmesi sonunda kararlardan 18 tanesi onanmış, 4 tanesi bozulmuş, 4 tanesi itirazın müddetinde olmaması sebebiyle reddedilmiş, 8 tanesi zamanaşımı sebebiyle cezanın ortadan kaldırılmasına ve 8 tanesinde de verilen cezalar uygun görülmeyle Avukatlık Kanununun 157. maddesine göre cezalar değiştirilmek suretiyle onanma kararı verilmiştir.

2) Birlik Binası : Mevcut Birlik Binamızın yıkılarak yerine yerininin yapılması hakkındaki çalışmalara bu yıl da devam olunmuştur. Ancak, İmar Müdürlüğünün ana caddeden kot vermemesi nedeniyle çalışmalar son şekline getirilememiştir. Caddeden kot alınabilmesi halinde alt katın binadan ayrı gelir getiren bir şekilde inşası düşünülmektedir. Bu takdirde yeni binanın bakım ve işletme masrafları ile Birliğin bazı giderleri bu gelirden karşılanabilecektir.

İnşaat için bütçede ayrılan ödenek ile sağlanacak yeni gelirler Binanın Birliğe yakışır ve hizmetlerini karşılıyabilir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

3) Birlik Yayınları : Çalışmalarımızı yansıtan yayınlara bu yıl da devam edilmiştir.

-Kan Davası seminerine ait tutanaklar bastırılmıştır.

-Kıbrıs Raporu

-İdari Yargı Kararlarının Özellikle Uygulanmaması Konusunda
T.B.B. Yönetim Kurulunun Görüşleri

- Ekonomi-Hukuk Kongresi tebliğleri
- Sosyal Güvenlik
- Hukukun Üstünlüğü Kavramının Somutlaştırılması

Bu yayınlarınız ilgili kuruluşlar ve kişilere, Barolara gönderilmiştir.

4)Bülten: Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Kasım aylarında yayınlanan Bülteniniz bu yıl 6.yılına doldurmuş bulunmaktadır.

Bülteninizin bütün hukukçular tarafından ilgi ile izlenmesi ve istenmesi memnuniyetinizi arttırmakta ve çalışmalarınıza güç katmaktadır.

Bu konudaki hata ve eksiklerimiz bildirilirse Bülteninizi daha iyi bir şekilde çıkarma olanağı bulabiliriz.

5)Anket Çalışmaları: Bu yıl da Sosyal Güvenlik konusundaki anket çalışmalarımıza devam edilmiştir.

Barolara kayıtlı kadın-erkek avukat adedinin ve yıl içinde vefat eden meslekdaşlarımızın tesbiti çalışmalarınıza ışık tutmuştur.

Mevzuatımızın Anayasa'ya aykırılıktan arınması için girişimlerde bulunmak üzere bir anket düzenlenmiştir. Bu ankete verilecek cevaplarda, Anayasa'ya aykırı "kapun" ve "hükümlerin" neler olduğunun belirtilmesi rica edilmiştir.

Gelecek cevaplar bir sisten halinde tasnif edilerek kamuoyuna sunulacak ve gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

6) Sekreteryaya Çalışmaları:

a-Birliğiniz çalışmalarının büyük ilgi görmesi nedeni ile yapılan müracaatlar artmış ve bunlar resmi yazışmalarımızın adedinin yükselmesine sebep olmuştur.

Birliğinize yapılan müracaatların hiçbiri cevapsız bırakılmamıştır.

Raporun hazırlandığı tarihe kadar bu yıl Birliğimize 7310 adet evrak gelmiş ve 1898 adet gönderilmiştir. Bunlara ruhsat belgelerini de eklediğimiz takdirde giden evrak sayısı 2958 adet olmaktadır.

b-Avukatlığa kabul kararlarının Adalet Bakanlığınca onanıp Birliğimize gönderilmesi sisteminin uygulanmasından beri ruhsatnamelerin Barolara sür'atle gönderilmesi sağlanabilmiştir.

Bu yıl gönderilen ruhsatname sayısında geçen yıla nazaran bir azalma olmuştur. Geçen yıl 1590 ruhsat verilmişken bu yıl 1060 ruhsat düzenlenmiştir.

Kuruluşumuzdan bu yana gönderilen 8047 ruhsata bu yılki 1060 adedi ekleyince verilen ruhsat adedi 9107'ye yükselmiş bulunmaktadır.

Bu yıl gönderilen ruhsatnamelerin Barolara göre dağılışı aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Barolar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
ADANA	5	4	4	5	4	3	-	1	3	-	-	-	29
ADİYAMAN	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
AĞRI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AFYON	1	2	-	1	1	-	2	-	-	1	-	-	8
AMASYA	-	2	-	-	2	2	-	-	-	-	-	1	7
ANKARA	59	42	20	15	10	8	13	8	9	10	13	2	209
ANTALYA	7	2	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	14
ARTVİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
AYDIN	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3
BALIKESİR	4	1	-	7	-	-	-	1	-	-	1	-	14
BOLU	-	-	-	-	1	-	-	1	2	1	-	-	5
BURSA	4	5	1	2	2	1	1	-	-	1	2	-	19
BURDUR	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
ÇANAKKALE	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5
ÇORUM	1	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	5
DENİZLİ	2	-	1	1	-	1	1	-	1	-	1	-	8
DİYARBAKIR	2	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	10
EDİRNE	2	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	6
ELAZIĞ	6	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	10
ERZİNCAN	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ERZURUM	3	1	3	2	1	1	1	-	1	-	-	-	13
ESKİŞEHİR	2	-	1	-	2	1	-	-	-	1	-	-	7
GAZİANTEP	3	3	2	6	1	-	-	-	1	-	1	-	17
GİRESUN	1	2	2	-	2	-	1	-	1	-	1	-	10
GÜMÜŞHANE	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2
HATAY	4	-	3	-	-	1	-	1	1	1	1	-	12
ISPARTA	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
İSTANBUL	83	55	25	26	48	34	27	11	18	29	15	1	372
İZMİR	9	4	4	4	5	5	2	2	-	3	2	-	40
KARS	-	-	2	-	-	2	-	-	-	1	-	-	5
KASTAMONU	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
KAYSERİ	1	4	2	2	2	1	2	-	4	1	-	-	19
KIRKLARELİ	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
KIRŞEHİR	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4

Barolar	Ocağ	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
ADANA	5	4	4	5	4	3	-	1	3	-	-	-	29
ADİYAMAN	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
AĞRI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AFYON	1	2	-	1	1	-	2	-	-	1	-	-	8
AMASYA	-	2	-	-	2	2	-	-	-	-	-	1	7
ANKARA	59	42	20	15	10	8	13	8	9	10	13	2	209
ANTALYA	7	2	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	14
ARTVİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
AYDIN	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3
BALIKESİR	4	1	-	7	-	-	-	1	-	-	1	-	14
BOLU	-	-	-	-	1	-	-	1	2	1	-	-	5
BURSA	4	5	1	2	2	1	1	-	-	1	2	-	19
BURDUR	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
ÇANAĞKALE	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5
ÇORUM	1	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	5
DENİZLİ	2	-	1	1	-	1	1	-	1	-	1	-	8
DİYARBAKIR	2	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	10
EDİRNE	2	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	6
ELAZIĞ	6	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	10
ERZİNCAN	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ERZURUM	3	1	3	2	1	1	1	-	1	-	-	-	13
ESKİŞEHİR	2	-	1	-	2	1	-	-	-	1	-	-	7
GAZİANTEP	3	3	2	6	1	-	-	-	1	-	1	-	17
GİRESUN	1	2	2	-	2	-	1	-	1	-	1	-	10
GÜMÜŞHANE	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2
HATAY	4	-	3	-	-	1	-	1	1	1	1	-	12
ISPARTA	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
İSTANBUL	83	55	25	26	48	34	27	11	18	29	15	1	372
İZMİR	9	4	4	4	5	5	2	2	-	3	2	-	40
KARS	-	-	2	-	-	2	-	-	-	1	-	-	5
KASTAMONU	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
KAYSERİ	1	4	2	2	2	1	2	-	4	1	-	-	19
KIRKLARELİ	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
KIRŞEHİR	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4

(bağdaştırılmayanların bağdaştırılması) çabası değildir. Bilâkis sosyal oluş kişisel özgürlükle kaynaşma halinde ve kişisel oluşta sosyal bağlantı ile kaynaşma halinde iyi ve hakhaniyete uygun bir anları kazandırmırlar" (Huber-Ansay s.51).

a) Demokrasi: Bu ortam "demokrasi"dir. Fakat demokrasi kelimesine içdenlikle verilen anlamda anlaşmak lâzımdır. "Güdümlü demokrasi" özlemi içinde hukukun üstünlüğünden söz edilemez. Zira sürekli bir gelişme anlamına gelen hukukun üstünlüğü kavramını güdümlü bağdaştırmak mümkün değildir.

Yürütmenin yargıya karışmaması kuraldır. Yasamanın da yargıya karışması aynı derecede sakıncalıdır. Buna mukabil yürütme ve yasamayı, yargı kendine özgü bir denetimin altında tutar. Bu yargının üstünlüğüdür. Hukukun üstünlüğünü sağlamak için yargının üstünlüğünü kabul etmek lâzımdır.

"Hukukun üstünlüğünü tanımış bir toplumda kişinin korunması, aydın, bağımsız ve cesaretli hâkinlerin mevcudiyetine bağlıdır" (bk. Commission internationale de juristes, la primauté du droit, idée-force du progrès, 1965, s.54).

b) Anayasal nitelik: Hukukun üstünlüğü kavramı, sosyal baskılara karşı kişisel tepkileri önlemekte en etkili çaredir. "Direnme hakkı"nın kullanılmasından isyana kadar gidebilen tepkilere sebebiyet verilmemek istenirse en güvenli yol hukukun üstünlüğünü tanımakla ve gerçekleştirmekle bulunabilir. Bu açıdan hukukun üstünlüğü kavramının "kamu hukuku" ve "anayasa hukuku" açısından değeri büyüktür.

Hukukun üstünlüğü anayasamızın gereğidir. Anayasa "kanun devleti"nden değil, "hukuk devleti"nden söz eder. O halde hukukun üstünlüğü anayasal bir kavramdır. "Direnme hakkı"nı kabul eden Anayasamız "hukuk devleti"nden söz etmekle "çelişmesiz anayasa" niteliğini -hiç olmazsa bu açıdan- koruyabilmiştir. Görülüyor ki, hukukun üstünlüğü anayasamızın sadece isteği değil, emridir.

"K a n u n l a r ı n a n a y a s a y a a y k ı r ı l ı ğ ı" iddiasını meşru sayan bir anayasa "b i ç i m s e l k a n u n" u teşhis ve tecrit etmiş, kanunların üstünde "k a n u n l a r ı i d a r e e d e n k a v r a m l a r"ın varlığını benimsemiştir. O halde anayasamız hukukun üstünlüğünü açıkça kabul etmiştir.

VII.B Ö L Ü M

DEĞİŞİK İŞLER

1-Yüksek Mahkemelerle İlişkilerimiz:

a)Yargıtay:

Bu yıl seçimler dolayısı ile Adli yıl açılış töreni yapılmamış ve bu konudaki Yargıtay'ın açıklamasına Birliğimiz de katıldığından herhangi bir tören düzenlenmemiş, bildiri yayınlanmamıştır.

İki konuda içtihadı birleştirme kararı alınması ve Dairelerin görevlerinin düzenlenerek gecikmeye sebep olunmaması hakkındaki isteklerimiz olumlu karşılanmıştır.

b)Danıştay:

Geçen yıllardan Birlik aleyhine açılan 10 davaya bu yıl da 5 yeni dava eklenmiş; bunlardan 7 adedi lehimize sonuçlanmıştır. 8'i derdest bulunmaktadır.

Bu kararlardan en ilginç "Birliğin bildirdiği görüşler aleyhine Danıştay'da dava açılmayacağı" hakkında olanıdır.

c)Yüksek Hâkimler Kurulu:

Baroların ve Avukatların bildirdiği hâkim ihtiyacı derhal Yüksek Hâkimler Kuruluna intikâl ettirilmiş ve bunlar izlenerek imkânlar nisbetinde karşılanması sağlanmağa çalışılmıştır. Yüksek Hâkimler Kurulunun, Hâkim kadrosundaki açığa rağmen isteklerimize karşı gösterdiği ilgiyi minnetle belirtmek isteriz.

2-Anayasa'mızın belli sürede çıkarılmasını emrettiği kanunların zamanında çıkarılması konusunda Başkanlığa başvurulmuştur.

3-Adliye binalarıyla, personel, araç ve gereç ihtiyaçları konusunda Birliğimize yapılan başvurular Adalet Bakanlığına intikâl ettirilmiş ve bunların olanaklar ölçüsünde giderilmesi sağlanmıştır. Fakat, bunların yeterli olmadığı ve Bütçeye bu konuda yeterli ödenek konulması gerektiği şüphesizdir. Ancak, bunun üzerinde yeterince durulmadığı üzücü bir gerçektir.

4-Üzülerek ifade edelim ki bu yıl meslektaşlarımıza ve yazıhanelerine pek çok saldırı olayı meydana gelmiştir. Bunlar derhal ve telgrafla ilgili Bakanlık, Genel Müdürlük, Valilik ve Savcılıklara intikâl ettirilmiş ve titizlikle izlenmiştir. Bu konudaki başvurularımızın önemle ele alınması ve cevaplanması bir nebze üzüntümüzü azaltmıştır.

5-Birlik ve Baro ihtiyaçlarının Devlet Malzeme Ofisi'nce karşılanması hakkındaki müracaatımız olumlu karşılanmış ve Maliye Bakanlığı, hazırlanan tasarıya bunu karşılayacak hüküm konulacağını beyan etmiştir.

in

6-Birliğimiz/Uluslararası Barolar Birliğine -International Bar Association'a- katılması isteği Bakanlar Kurulunca 18.8.1975 tarihinde kabul edilmiştir.

7-Avukatlık Kanununun 76.maddesine rağmen bazı Resmî törenlerde Barolara, İl Cumhuriyet Savcısının yanında yer verilmediğinin öğrenilmesi üzerine derhal gerekli girişimlerde bulunulmuş ve bu hataların düzeltilmesi sağlanmıştır.

8-30.6.1975-3.7.1975 tarihleri arasında İstanbul'da yapılan Avrupa Baro Başkanları toplantısı, İstanbul Barosu ile birlikte düzenlenmiş ve Avrupa Barolarının yakınlaşması konusunda olumlu sonuçlar alınmıştır.

9-Adalet Bakanlığının, "Adalet Akademisi" kurulması için kanun tasarısı hazırlanması hakkındaki çalışmalarına katılmış ve Akademinin, Birliğin ve Baroların yetkilerine tecavüz etmeyecek, fakat Hâkimlik, Savcılık, Avukatlık ve Noterlik mesleğine katılanların daha iyi yetişmesi ve gelişmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesine katkıda bulunulmuştur.

10-Avukatlara tercihli telefon verilmesi konusundaki teşebbüslerimiz olumlu sonuçlanmış ve Barolarla Birliğimizden alınan belgelerle Ulaştırma Bakanlığından tercihli telefon tahsisi sağlanmıştır. Ancak, evlerinde telefon bulunan avukatların yazıhanelerine telefon tahsis edilmediğinin öğrenilmesi üzerine bu konuda da teşebbüste bulunulmuş ve olumlu cevap alınmıştır.

11-Avukatlara tabanca ruhsatı verilmesi konusunda da pek çok girişimde bulunulmuş fakat olumlu sonuç alınamamıştır.

12) Dava Vekilleri ve Dava ve İş Takipçileri :Dava vekilleri ile dava ve iş takipçileriyle ilgili konular üzerinde de çalışmalar yapılmış, kararlar alınmıştır. Bunların Sosyal Güvenlik sorunları üzerinde de durulmuş ve "2000" günlük belgeyi alamamaları veya süresinde Sigorta'ya ibraz edememeleri nedeniyle ortaya çıkan durumun giderilmesinde kendilerine yardımcı olunmuştur.

-Ruhsatlı dava vekillerinin de resmi kılık (cübbe) giyebilecekleri,

-Hastalık nedeniyle dava takipçilerinin nakil yapamıyacakları,

-Ruhsatlı dava vekillerinin de topluluk ve yaşlılık sigortasından emekli olduktan sonra da aynı göreve devam edebilecekleri,

-Dava ve iş takipçilerinin de geçici 1. maddeden yararlanabilecekleri,

-Dava ve iş takipçilerinin çalıştığı yerde avukat sayısı 3'ü bulunca derdest davaları takip edemeyecekleri,

-Kısa süreli askerlik süresinde avukatların kaydı silinmeyeceğinden dava takipçilerinin çalışmasında bunların adedinin dahil sayılacağı,

konularında da kararlar alınmıştır.

Hesap dönemimizin 31.12.1975 tarihinde sona edmesi nedeniyle geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da 1975 yılı blânço, gelir ve giderlerin bütçe ile mukayese tabloları ile 1976 yılı bütçe tasarısı ayrı bir rapor halinde bilgilerinize sunulacaktır.

Yukarıda açıkladığımız çalışmalarımız ve ekte sunduğumuz bilançomuz ve hesaplarımız uygun görüldüğü takdirde Yönetim Kurulumuzun ibrası hususunu takdirlerinize sunar hepinizi en iyi dileklerle ve saygılarımızla selâmlarız.

Başkan Başkan Y. Başkan Y. Genel Sekreter
Av.Faruk Erem Av.Emin Baltaoğlu Av.Enver Arslanalp Av.Rahmi Mağat

Sayman Üye Üye Üye
Av.Mehmet Kavaklılar Av.Osman Kuntman Av.Vedat Burcuoğlu Av.Ziya Bilg

Üye Üye Üye
Av.Hilmi Becerik Av.Erdoğan Bigat Av.İhsan Saraçlar

T.B.B.YÖNETİM KURULU

İLKE KARARLARI

(1975)

Çoğulcu Batı Demokrasilerinde, Baskı guruplarının meşruluğu, kesinlikle kabul edilmektedir. Bu tür demokrasilerde onlara karşı çıkmak değil, daha faydalı, daha etkili olmaları çareleri aramaktadır.

Bununla beraber güçlenen gurupları siyasallaştırmak eğilimlerine de zaman zaman rastlanır. Baskı guruplarının yöneticilerini parti'ye yakınlıkları ile tanınmışlardan seçtirmek için, dolaylı tedbirlere de başvurulmaktadır.

Herhangi bir parti ile (fiilen) birleşme baskı gurubunu yozlaştırır, bu gözlem gurup yöneticilerine bazı görevler yüklenmektedir. Fakat partilerin de gurubu "ele geçirme" çabasına düşmemeleri gereklidir.

5. S i y a s a l P a r t i l e r - G u r u p l a r : "Partilerle, baskı guruplarının ilişkileri bakımından kesinlikle söylenebilecek söz, partilerin, bu gurupların etkilerini ister istemez hesaba katmak zorunda olduklarıdır".

Tek parti dönemlerinde (veya seçim sonucu muhalif partilerin çok zayıf düşmesinde) bile Baskı Gurupları başarılı bir direnç gösterebilir, denge sağlayabilirler.

Siyasi partilerle, "Kamu niteliğindeki meslek kuruluşları" arasındaki farkı belirtmek yoluyla bazı sonuçlara varılabilir. Bir siyasal partiye katılıp katılmamak isteğe tercihe bağlıdır. Fakat bir "meslek"i seçmişsek o meslek "kamu niteliğinde meslek kuruluşu" ise ve kamusal bir düzenlemeye bağlanmışsa, onun organlarının kararlarına uymak zorunluğu, bu zorunluğa uyacaklardan fazla karar organlarında görev alanları düşündürmelidir. "Meslektaş"ının uymağa mecbur olduğu karar, her yöne ile düşünülmesi gereken bir karardır.

6. Y ü r ü t m e v e B a s k ı G u r u p l a r ı : Baskı gurupları siyasal iktidar karşısında bağımsızlıklarını, tarafsızlıklarını korumak zorundadırlar. Nasıl siyasal partilerin "menfaat gurubu" haline dönüşmesi gerçek niteliklerini yitirmekle sonuçlanırsa kamu niteliğindeki meslek kuruluşları için de aynı tehlikeye karşı uyanık kalmak zorunluğu vardır.

Baskı gurupları ile yürütmenin ilgisi bir çok memleketlerde olağan hale gelmiştir. Bu konuda özellikle İngiltere örnek sayılabilir. Bütün kanun tasarıları uzun komisyon çalışmalarından sonra yürütmenin malı olur. Komisyonlarda ağırlık daima meslek kuruluşlarındadır. Bu nedenle hükümete "komisyonlar hükümeti" adı takılmıştır. Fakat bu nedenle hiçbir çatışma olmamaktadır.

-Bir Avukat aleyhine dahi olsa işi iki Avukat tarafından reddolunan kinse/Baro Başkanının 37.maddeye göre bir Avukat t^{ye}ayin etmesi ve bu Avukatın görevi yerine getirmesi gerekir.(11.10.1975-499/29)

-Bir Avukata icraya konmak üzere verilen senetteki miktarı tesbit için gelen Hâkime senedi göstermesi gerekir ve bu sır sayılmaz.(11.10.1975-500/30)

-Eşi Hâkin olan Avukatın eşinin bir celşe dahi girdiği dava-ya veya tutuklama kararı verip de bakanadığı davada Avukatlık yapamaz.(5.9.1975-441/37)

-42.Madde bir Avukatın ölümü veya meslekten yahut işten çıkarılması veya işten yasaklanması yahut iş yapamaz duruna gelmesi hal-lerinde, Avukatın takip ettiği işlerin aksamaması için Baro Başkanının geçici olarak bir Avukat görevlendirilmesi amacıyla yürürlüğe kondu-ğundan; maddede belirtilen ilgililerin bir kişi olarak dahi kabul edil-mesi; iş sahiplerinin muvafakatlari ile de bu işleri yapılabileceğinden bunun her iş sahibi açısından ele alınması, muvafakat olmadan da; gö-revlendirme kabil olduğundan Avukatın geçici olarak tüm işlere bakması ve ölüm halinde de bu şekilde hareket edilmesi gerekir.(12.7.1975-353/42)

-C.Savcılarını yalnızca belli bir mahkeme için değil görev gördükleri yerdeki bütün mahkemeler için atanıp görevlendirildiklerin-den Avukatlık Kanununun 14.maddesine göre bütün bu mahkemelerde iki yıl süre ile Avukatlık yapamazlar. (1.11.1975-543/26)

-Kısa süreli Yedek Subaylık görevini yapan Avukatların lev-hadaki kayıtlarının silinmesi zorunlu değildir, bu Avukatın isteğine ve Baronun takdirine aittir. (1.6.1975-271/25)

Avukatlık Stajı:

-Staj Bitim Belgesiyle Avukatlık yetkisi kullanılamaz.(1.6.1975-259/13)

Baroların Görev ve Yetkileri:

-Yönetin Kurulu üyesi süresi dolmadan ve istifa etmeden Ba-ro Başkanlığına adaylığını koyabilir, seçimi kazanamazsa üyeliği sona ermez. (1.6.1975-272/26)

-Bir Avukat aleyhine şikâyet üzerine inceleme yapılmakta iken yeni bir Baro kurulması ve bu Avukatın yeni Baroya geçmesi halin-de incelenenin yeni Baroya yapılması gerekir, olay tarihinde yeni Baro kurulmuş olmadığından 139.madde uygulanamaz.(1.11.1975-541/24)

Dava Vekili ve Dava ve İş Takipçileri:

-Ruhsatlı dava vekilleri de resmî kılık (cübbe) giyebilirler. (9.3.1975-107/6)

-Hastalık nedeniyle dava takipçileri nakil yapamazlar. (8.3.1975-96/11)

-Ruhsatlı dava vekilleri de topluluk ve yaşlılık sigortasından emekli olduktan sonra da aynı göreve devam edebilirler. (8.2.1975-72/23)

-Dava ve iş takipçileri, çalıştığı yerde avukat sayısı 3'ü bulunca derdest davaları takip edemezler. (1.6.1975-264/18)

-Kısa süreli askerlik süresinde avukatların kaydı silinmeyeceğinden dava takipçilerinin çalışmasında bunlar adede dahil sayılır. (12.7.1975-319/8)

-Avukatlık Kanununun 190.maddesi uyarınca sigorta pirin borcunu ödeyen dava ve iş takipçisinin yeniden listeye yazılması gerekir. (9.8.1975-391/33)